

Sn. Emine ERDOĞAN

TARIMDA KADIN EMEĞİ ZİRVESİ

6-8 Mart 2024 / Ankara

IPARD

6 - 8 Mart 2024
Ankara

IPARD

Avrupa Birliği tarafından
ortak finanse edilmektedir

YAYIN SAHİBİ

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)

Adına Sahibi:

Dr. Ahmet ANTALYALI

YAYINA HAZIRLAYANLAR

TKDK Kurumsal İletişim ve Halkla İlişkiler Ünitesi

YAYIN TARİHİ

Eylül, 2024

IPARD

Avrupa Birliği tarafından
ortak finanse edilmektedir

Kısaltmalar

AB:	Avrupa Birliği
BÜGEM:	Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
FAO:	Gıda ve Tarım Örgütü
IPARD:	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı - Kırsal Kalkınma
İŞKUR:	Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
KAGİDER:	Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KOSGEB:	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LEADER:	Kırsal Ekonomiye Kalkındırma Amaçlı Eylemler Arası Bağlantılar
SGK:	Sosyal Güvenlik Kurumu
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
TAGEM:	Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
TGDF:	Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu
TİGEM:	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TKDK:	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TRGM:	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
TRT:	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD:	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
YEG:	Yerel Eylem Grubu

Kadınla toprak arasında emeğe dayalı uzun bir geçmiş var. Tohumu topraktan kundağına yatıran, suyunu dualarla veren, şefkat damlayan elleriyle büyüten sizlersiniz. Toprağın alın yazısı olduğunu, sabrı öğreten kadim bir öğretmen olduğunu biliyorsunuz. Anadolu toprağı nasıl bereketliyse Anadolu kadını da çalışkandır, üretkendir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gıda üretiminin yarıdan fazlası kadınların ellerinde gerçekleşiyor. Sizler bir yandan vatanınızı doyurarak milletimize analık yapıyor diğer yandan henüz doğmamış evlatlarımızın hakkını gözetiyorsunuz.

Emine ERDOĞAN
Hanımefendi

Ön Söz

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) olarak, Türkiye-Avrupa Birliği (AB) eş finansmanı ile yürüttüğümüz Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nın kırsal kalkınma bileşeni olan IPARD Programı kapsamında kadın girişimcilerimize pozitif ayrımcılık uyguluyoruz.

Bu minvalde 2011 yılından bugüne kadar 6 bin 424 kadın girişimciye toplam 13,9 milyar TL hibe desteği sağlandı. IPARD desteklerinden faydalanan girişimcilerin içindeki kadın oranı ise yüzde 30'a ulaştı. Bu desteklerle hayallerini gerçeğe dönüştüren kadın üreticilerimiz her geçen gün yeni başarı hikâyeleri yazıyor, kırsaldaki potansiyel kadın girişimci adaylarına da ilham kaynağı oluyor.

Bizler de TKDK olarak üreticilerimize sağladığımız hibe desteklerinin yanı sıra tarımda kadın emeğini çeşitli organizasyonlarda ön plana çıkarmaya devam ediyoruz. Bu vesileyle, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında, ülkemiz tarımında ve kırsal kalkınmasında özel yeri olan kadın üreticilerimizin görünürlüğünü ve farkındalığını daha da artırmak amacıyla 6-8 Mart 2024 tarihleri arasında 'Tarımda Kadın Emeği Zirvesi' düzenledik.

Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi ve Bakanımız Sayın İbrahim Yumaklı'nın teşrifleriyle Ankara'da gerçekleştirdiğimiz Zirve'de, ülkemizin dört bir köşesinden gelen kadın üreticilerimiz deneyimlerini, mücadelelerini ve başarı hikâyelerini paylaştı. Bakanlığımızın bağlı ve ilgili kurumları ile tüm paydaşlarımızın katılımıyla gerçekleşen Zirve'deki oturumlarda, kadının tarımsal üretimdeki önemi ve çalışma hayatındaki rolü başta olmak üzere pek çok önemli konu tüm boyutlarıyla ele alındı.

Zirve çıktılarının kayıtlara geçmesi ve potansiyel kadın yatırımcılara rehber olması amacıyla hazırlanan bu kitabın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Bu vesileyle, toprağa alın teri döken kadınlarımızın her daim yanında olan Saygıdeğer Hanımefendi'ye ve tarımın her alanında kadınların daha etkin olmasını destekleyen Sayın Bakanımıza şükranlarımı arz ediyor; Zirve'ye katılım sağlayan tüm paydaşlarımıza ve kitabın hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkürlerimi iletiyorum.

Dr. Ahmet ANTALYALI
TKDK Başkanı

İçindekiler

6 Mart 2024

AÇILIŞ PROGRAMI

1. Dr. Ahmet ANTALYALI - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Başkanı..... 3
2. Prof. Dr. Mehmet Zahid SOBACI - TRT Genel Müdürü 5
3. İbrahim YUMAKLI - Tarım ve Orman Bakanı 7
4. Emine ERDOĞAN - Hanımefendi 9

I. OTURUM

KIRSAL ALAN VE KADININ KIRSAL EKONOMİK HAYATA KATILIMI

Moderatör: Duygu ÇALI - Sunucu

1. Dr. Osman YILDIZ - Genel Müdür - Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 14
2. Meriç MURATHAN YİĞİTEL - Daire Başkanı - Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Eğitim Programları Dairesi 17
3. Dr. Birsen KARAARSLAN - Koordinatör - TKDK Kütahya İl Koordinatörlüğü..... 19
4. Hayriye GÜNAYDIN - IPARD Faydalanıcısı / Bursa 20
5. Doç. Dr. Kübra GÜRAN YİĞİTBAŞI - Vali - Afyonkarahisar 21

7 Mart 2024

1. OTURUM

KIRSAL ALANDA KADIN YATIRIMLARINA YÖNELİK DESTEKLEME MEKANİZMALARI

Moderatör: Prof. Dr. Bülent GÜLÇUBUK – Akademisyen / Müdür
Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

1. Emine DOĞRUKÖK – Genel Sekreter – Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
Ankara Kalkınma Ajansı 29
2. Dr. Ahmet ANTALYALI – Başkan – Tarım ve Orman Bakanlığı – Tarım ve Kırsal
Kalkınmayı Destekleme Kurumu 31
3. Bilal KENDİRCİ – Başkan Yardımcısı – Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri
Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) 33
4. Dr. Bülent Kahraman ÇOLAKOĞLU – Başkan – Tarım ve Orman Bakanlığı
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı 35
5. Esra Uzun – İl Müdürü – Tarım ve Orman Bakanlığı 38

II. OTURUM

KIRSAL ALANDA KADININ İSTİHDAMI VE ÖRGÜTLENMEYE KATILIMI

Moderatör: Duygu ÇALI – Sunucu

1. Zeynep YILDIZ – Milletvekili – Ankara 48
2. Savaş ALIÇ – Genel Müdür – Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı –
Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü 51
3. Mustafa IŞIK – Genel Müdür Yardımcısı – Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) 55
4. Gözde AYANOĞLU – Daire Başkanı – Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkarlar
ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü 59
5. Beyza Beyzade BERKOL – Yönetim Kurulu Üyesi / Sürdürülebilirlik ve
Yeşil İş Komite Lideri – Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) 62

SÖYLEŞİ

- Hülya KOÇYİĞİT – Sanatçı 66

III. OTURUM

TARIM, GIDA VE SU POLİTİKALARINDA KADIN EMEĞİ

Moderatör: Duygu ÇALI – Sunucu

1. Afire SEVER – Genel Müdür – Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi
Genel Müdürlüğü78
2. Prof. Dr. İlkey DELLAL – Bölüm Başkanı – Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Tarım Ekonomisi Bölümü 81
3. Dr. Nurşen NUMANOĞLU – Genel Sekreter Yardımcısı – Türk Sanayicileri ve
İş İnsanları Derneği (TÜSİAD)..... 86
4. Prof. Dr. Gökşen ÇAPAR – Enstitü Müdürü – Ankara Üniversitesi Su Yönetimi
Enstitüsü 89
5. Nihal Ayşe MORTEPE – Genel Sekreter – Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii
Dernekleri Federasyonu (TGDF) 92

IV. OTURUM

TKDK - IPARD DESTEKLERİYLE HAYALİNİ GERÇEĞE DÖNÜŞTÜREN KADIN FAYDALANICILAR

Moderatör: Yeliz YILMAZ – Sunucu

1. Fatma DUMAN – IPARD Faydalanıcısı / Kastamonu96
2. Meral KUBUŞ – IPARD Faydalanıcısı / Çankırı.....97
3. Gülnaz Gülsüm GÜLTEKİN – IPARD Faydalanıcısı / Mersin 98
4. Nilgün KANTAR – IPARD Faydalanıcısı / Çorum101
5. Gülberg GÖYDAĞ – IPARD Faydalanıcısı / Isparta..... 103

8 Mart 2024

I. OTURUM IPARD PROGRAMI VE KADIN

Moderatör: Duygu ÇALI - Sunucu

1. Bülent ÖZCAN - Genel Müdür - Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı
Mali İşbirliği ve Proje Uygulama Genel Müdürlüğü 106
2. Virve VİMPARİ - Başkan - AB Türkiye Delegasyonu Yeşil Kalkınma ve Kapsayıcı
Büyüme Bölümü 108
3. Barbaros Murat KÖSE - Başkan - Hazine ve Maliye Bakanlığı Merkezi Finans ve
İhale Birimi 109
4. Ali DOĞAN - Genel Müdür Yardımcısı - Hazine ve Maliye Bakanlığı
Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü 110
5. İlhan DEMİRKAN - Koordinatör - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
Proje İzleme ve Kontrol Koordinatörlüğü 113

II. OTURUM KIRSAL & AGRO TURİZM VE KADIN

Moderatör: Duygu ÇALI - Sunucu

1. Kenan AKDUMAN - Genel Müdür Yardımcısı - Tarım ve Orman Bakanlığı
Orman Genel Müdürlüğü 118
2. Deniz SAKLAVCI - Koordinatör - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
Proje Yönetimi Koordinatörlüğü 120
3. Sanem ERDİL - Koordinatör - Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği 121
4. Fatma AYKILIÇ - IPARD Faydalanıcısı / Nevşehir 123
5. Gülin KAYHAN - IPARD Faydalanıcısı / Bursa 124

III. OTURUM ATA TOHUMU: GELENEKTEN GELECEĞE

Moderatör: Berker ÇİFTÇİ - Öğretim Görevlisi - Tohum Ambarı Kurucusu -
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (BAİBÜ) Mengen MYO

1. Ayten ÇÖL - Yerel Tohum Üreticisi 128
2. Dr. Aslı ZULUĞ - Öğretim Görevlisi - Özyeğin Üniversitesi / Gıda Girişimcisi 130
3. Dr. Metin TÜRKER - Genel Müdür - Tarım ve Orman Bakanlığı
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü 132
4. Dr. Hasan GEZGİNÇ - Genel Müdür - Tarım ve Orman Bakanlığı
Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü 134
5. Sezgin KARADENİZ - Daire Başkanı - Tarım ve Orman Bakanlığı
Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü 136

TKDK

6 Mart 2024

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Dr. Ahmet ANTALYALI

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Başkanı

Prof. Dr. Mehmet Zahid SOBACI

TRT Genel Müdürü

İbrahim YUMAKLI

Tarım ve Orman Bakanı

Emine ERDOĞAN

Hanımefendi

Dr. Ahmet ANTALYALI - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Başkanı

Saygıdeğer Hanımefendi, Sayın Bakanım, Çok Değerli Misafirler;

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Tarımın her alanında çalışan, üreten toprağın emektarı olan kadınlarımız, ülkemizin geleceğine ışık tutuyor. Kadın emeğinin olduğu her yerde üretim değer kazanarak çoğalıyor. TKDK olarak biz de bunun en yakın şahidiyiz. Bugüne kadar 6 binden fazla kadın girişimcimize yaklaşık 14 milyar lira hibe desteği sağladık ve bu desteklerle 30 milyar liralık bir yatırımı ülkemize kazandırdık. Ek olarak, destekler sayesinde 33 bin kadın istihdam edilmiş oldu.

Kadın girişimcilerimizin sahada sergilediği olağanüstü başarılar bizim için ayrıca bir gurur kaynağı. Onların azmi ve kararlılığı her anlamda takdir edilmeyi hak ediyor. Bugün dünya genelinde kırsal kalkınma artık destekler yerine yatırımlarla sağlanmakta. Biz bu çerçevede kırsal alanlarda gerçekleştirdiğimiz güçlü yatırımlarla kırsalda yaşayan insanımızın yaşam kalitesini artırıyoruz, üretimin artırılmasını sağlıyoruz ve yeni istihdam olanakları sağlıyoruz. Kısacası, biz insanları doğdukları yerde doyar hale getiriyoruz. Kurum olarak, çevrenin korunması, atık yönetimi, yenilenebilir enerji ve yeşil mutabakatın uygulanmasına katkı sağlayarak ülkemizi geleceğe hazırlama gayreti içerisindeyiz.

IPARD Programları teknolojik ve yenilikçi değişimler çerçevesinde işletmelerini yeniden yapılandırmaya ihtiyaç duyan ve sıfırdan işletme hayali kuran tüm girişimcilerimizin finansman ihtiyaçlarını karşılıyor. IPARD I ve II Programları genelinde bugüne kadar 25 binden fazla proje destekledik. Yaklaşık 45 milyar lira hibe verdik ve 95 milyar liralık yatırım gerçekleşti. Bu yatırımlarda da 100 bin civarı istihdam sağlanmış oldu. Önümüzdeki dönemde de yine 785 milyar avroluk bir hibe vereceğiz ve 1,2 milyar avro yatırım tutarıyla 40 bin kişiye ilave istihdam sağlayacağız.

Saygıdeğer Hanımefendi, Sayın Bakanım, Kıymetli Misafirler;

IPARD Programı'nın en önemli özelliklerinden biri de kadınlarımıza ve gençlerimize pozitif ayrımcılık yaparak sağladığımız avantajlar. Bu avantajlar sayesinde bugüne kadar binlerce genç yatırımcımızın kendi işini kurmasını sağladık. Hibe desteklerimizin yüzde 67'si genç yatırımcılara ait. Bütün yatırımlar içerisinde yüzde 30'u da yine kadın yatırımcılarımız tarafından yapılmakta. Bugüne kadar sadece 42 ilde uyguladığımız IPARD Programı'nı Sayın Bakanımızın destekleri ve girişimleri sonucunda artık ülke genelinde 81 ilimizde inşallah uygulayacağız.

Kıymetli Misafirler,

“6 binden fazla kadın girişimcimize yaklaşık 14 milyar TL hibe desteği sağladık.”

IPARD Programı'nın ülkemizde başarıyla uygulanmasında desteklerini esirgemeyen başta Sayın Bakanımız olmak üzere valilerimize, kamu kurumlarının değerli temsilcilerine, Avrupa Birliği temsilcilerine ve Avrupa Delegasyonuna, diğer taraftan 3 gün sürecektir programımıza katkı sağlayan kadın yatırımcılarımıza, çiftçilerimize, özel sektör temsilcilerimize, Bakanlığımız birimlerine ve akademisyenlere teşekkür ediyorum. Bu

duygularla, bugün bir araya gelmemize vesile olan Tarımda Kadın Emeği Zirvesi'nin ülkemize, sektörümüze hayırlı olmasını temenni ediyorum. Destek ve himayeleri için Saygıdeğer

Hanımefendiye şahsım, kurumum, Bakanlığımız, tüm kadın yatırımcılarımız, çiftçilerimiz adına en içten şükranlarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Mehmet Zahid SOBACI - TRT Genel Müdürü

Medeniyetimizin, kültürümüzün ve inancımızın el üstünde tuttuğu kadınlar, adalet ve merhametiyle, koruyucu ve birleştirici yönüyle, şefkat ve sevgisiyle, ailenin ve toplumun temelidir. Düşünceden eyleme, hayatın her alanında varlıklarıyla terazileri düzelten ve bulunduğu yere intizam veren kadınlardır. Bu bağlamda, TRT olarak kadın emeğinden neşet eden fikrin veya maddi her türlü üretimin insanlığa şifa olmak üzere duyurulması ve anlatılması bizim temel yayın politikalarımızdan birini oluşturuyor. TRT, her şeyden önce güçlü Türkiye'nin güçlü kadınlarının ekranı ve sesidir. Elinin, zihninin değdiği her şeyi bereketlendiren kadınların kendilerini ifade ettikleri, yolculuklarını ve başarılarını anlattıkları, seslerini duyurdıkları TRT'yi temsilen bugün burada bulunmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum.

Türkiye'nin kamu yayıncısı olarak bizler 17 televizyon, 17 radyo kanalı, uluslararası dijital platformlarımız, dijital uygulamalarımız, ulusal ve uluslararası düzeydeki etkinliklerimizle her gün büyük bir yayın operasyonu gerçekleştiriyoruz. Gerek kamera önünde gerekse kamera arkasında faaliyet alanlarımızın tamamında kadın mesai arkadaşlarımızın büyük bir gayreti ve etkisi bulunuyor. Bizler biliyoruz ki yayıncılık gibi titizlik gerektiren bir alanda içeriklerin perspektif ve nitelik bakımından güçlü olması için kadın bakış açısı, emeği ve özeni bir ihtiyaç değil zorunluluktur.

Bu bilinçte gerçekleştirilen bir yayıncılık anlayışı tarımdan spora, eğitimden sanata her alanda kadınların güçlü mevcudiyetini dair toplumsal idrakın temel sütununu oluşturmaktadır. Kıymetli Hanımefendi'nin ifade ettiği üzere, kadın ruhunun hayatın hamuruna katılmadığı bir gelecek eksiktir, yarımıdır. Bu bağlamda, bizler farklı mecralarımızda ve farklı formatlarda devletimizin kadın girişimcileri için oluşturduğu güçlü imkânları ve ülkemiz kadınlarının yılmadan açtıkları yolları sıklıkla içeriklerimize taşıyoruz çünkü gayrete teşne bir başlangıç ve başarılı bir hikaye, yüzlerce başka hikayenin tohumlarını ekiyor.

“Devletimizin sağladığı destekle çıktıkları yolculuklarında yalnızca kendilerinin değil çevrelerindeki pek çok insanın da hayatını değiştiren, zenginleştiren bu büyük hikayenin kahramanlarını canı gönülden tebrik ediyorum.”

Bugün bu etkinlikte TRT 1 ekranında yayımlanan ve 54. bölümünü geride bıraktığımız “Hayallerinin Peşinde” programımızın kahramanlarının konuşacağı bir oturum da bulunuyor. Devletimizin sağladığı destekle çıktıkları yolculuklarında yalnızca kendilerinin değil çevrelerindeki pek çok insanın da hayatını değiştiren, zenginleştiren bu büyük hikayenin kahramanlarını canıgönülden tebrik ediyorum.

Sayın Hanımefendi,

İklim değişikliğinden kültürel mirasımızın korunmasına, Sıfır Atık Projesi’nden güvenli bir geleceğin inşasına, Gazze’de içimizi yakan İsrail katliamından küresel krizlere, ulusal ve uluslararası düzeylerde liderlik ettiğiniz çalışmalarınız için sizlere şükranlarımızı sunuyor, tüm dünya kadınlarına ilham olması için ekranlarımıza taşıyoruz. Biz inanıyoruz ki bir ülkenin zenginliği kadınların gücünün her alanda var olmasına bağlıdır. Bu bağlamda, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde hükümetimiz üretmek isteyen, fikrini hayata geçirmek isteyen, iş gücüne katılmak isteyen her kadını desteklemekte ve yeni yollar açmaktadır. TRT olarak bize düşen ise devletimizin sunduğu imkânları ve kadınlarımızın sergilediği büyük başarıları var gücümüzle anlatmaktır. Bu düşüncelerle, Tarımda Kadın Emeği Zirvesi’nin hayırlara vesile olmasını diliyor, saygılarımı sunuyorum.

İbrahim YUMAKLI - Tarım ve Orman Bakanı

Saygıdeğer Hanımefendi,

Ülkemizin Dört Bir Yanından Gelen Üretici Emektar Kadınlarımız,

Değerli Konuklar,

Hepinizi sevgiyle, saygıyla, hürmetle selamlıyorum; hoş geldiniz.

Verimli hilalin merkezinde yer alan Anadolu, elbette köklü bir tarihe, zengin bir kültürel mirasa ve doğal güzelliklere sahip. Bu kadar zenginliği içerisinde barındırmasının ana unsurlarından birisi de elbette Anadolu kadını. Sayın Cumhurbaşkanımızın ifadeleriyle “Anadolu, kadın demektir çünkü Anadolu kadını bu topraklar gibi kurucudur, yapıcıdır, hep ayakta kalandır.” İşte, bizim de kırsal kalkınmadaki başarımızın ana unsuru değerli hanımefendilerdir. Bu vesileyle, bugün kırsala değer katan kadınlarımız için düzenlediğimiz Tarımda Kadın Emeği Zirvesi’nin Anadolu kadını için hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Kırsal kalkınma, ülkemizin gıda arz güvenliği için sanayimize ham madde temini ve istihdama katkı için son derece stratejik bir alan. Kadınlarımızı da kırsal kalkınmanın ana unsuru olarak görüyoruz. Bu nedenle, yürüttüğümüz politikalarda her zaman kadınlarımıza pozitif ayrımcılık yapıyoruz, yapmaya da devam edeceğiz. Biliyoruz ki kırsal kalkınmada eğer kadın varsa sürdürülebilirlik vardır. Kadınlarımızın ekonomik anlamda güçlenmesi, kırsal alanların gelişmesinde ve güçlendirilmesinde kilit rol oynamaktadır. Kadınların desteklenmesi ve liderlik rollerine teşvik edilmesinin büyük öneme sahip olduğunu her fırsatta ifade ediyoruz. Tarım ve Orman Bakanlığı olarak da kadınların ve gençlerin tarımsal üretimin içerisinde yer alması, en önemli önceliklerimizden birisi.

Saygıdeğer Hanımefendi, Kıymetli Konuklar,

Kırsal alanlarımız sadece üretim alanı değil insanlarımızın yaşamlarını sürdürdükleri, geleceğe de miras bırakacağımız zenginliklerimizdir.

Kırsalda yaşayanların yaşam ve çalışma koşullarının yükseltilmesini ve doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasını amaçlıyoruz. Bu kapsamda IPARD Programı, Uzman Eller, ORKÖY, Genç Çiftçi, Bireysel Sulama, IFAD gibi projeler kapsamında kırsalımıza önemli destekler sağlıyoruz, sağlamaya da devam edeceğiz. Bütün bu projelerin, bu programların kırsal kalkınmada son 22 yıldaki 774 bin projeye reel rakamlarla yaklaşık 120 milyar liralık bir hibe ödemesi olduğunun altını çizmek istiyorum.

“ Kadınlarımızı
kırsal kalkınmanın
ana unsuru olarak görüyoruz.
Bu nedenle,
yürüttüğümüz politikalarda
her zaman kadınlarımıza
pozitif ayrımcılık
yapıyoruz. ”

Bu desteklerde gençlerimize ve kadınlarımıza her zaman pozitif ayrımcılık yaptık. Kırsal kalkınma yatırımlarımızın içerisinde özellikle IPARD ve TKDK desteklerinin önemli bir yerinin bulunduğunu belirtmek istiyorum. Daha önceden 42 ilde uyguluyor idik Başkanımız söyledi artık 81 ilde üreten kimler varsa, başta kadınlarımız ve gençlerimiz olmak üzere biz hemen onların yanı başındayız. Ayrıca, hayvansal gıda ürünleri, gıda arz güvenliğimizin önemli bir parçası. Geçen hafta başında açıklamıştık yol haritamızı, yine bu yol haritamızın en önemli başlıklarından birisi de gençlerimizin ve kadınlarımızın tarımsal üretimin içerisinde yer alması konusuydu.

Saygıdeğer Hanımefendi,

Sizin çevre konularına olan duyarlılığınız ve öncülüğünüzde yürütülen çalışmalar, sadece ülkemize değil dünyanın da geleceğine ışık tutuyor. Sizin hamiliğinizde Sıfır Atık Projesi artık bir dünya markası. Şimdi de su kaynaklarımızın korunması için başlattığımız Su Verimliliği Seferberliği'nin tüm insanlığa faydalı olması için var gücümüzle çalışıyoruz. 1992 yılında Dublin Konferansı'nda "Kadınlar suyun temini, yönetimi ve korunmasında önemli role sahiptir." ilkesine yer verilmiş. O yıllarda yakılan meşaleyi günümüzde yeniden alevlendiren ve su yönetiminde kadının etkisini gösteren vizyonunuz tarihe not düşmektedir. Suya yön veren bir kadın liderin öncülüğünde tüm gayretimizle çalışmaya devam ederken, ülkem adına sizlere şükranlarımı arz ediyorum.

Ayrıca, Tarımda Kadın Emeği Zirvesi'ni himayelerinizde gerçekleştirmemize fırsat verdiğiniz için de emektar kadınlar adına minnettarlığımı ifade ediyorum. Zirvenin organizasyonunda emeği geçen, bu faaliyetlerimizi aktarmak için onları insanımıza sunan TRT'ye ve bütün paydaşlarımıza, ülkemizin dört bir yanından gelen emektar kadınlarımıza tekrar gönülden teşekkür ediyorum. Tüm kadınlarımızın 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü şimdiden kutluyorum, saygılar sunuyorum efendim.

Emine ERDOĞAN - Hanımefendi

Değerli Hanımefendiler, Beyefendiler,

Toprağımızın Emektarı Çiftçi Kadınlarımız,

Hepinizi muhabbetle selamlıyorum, hoş geldiniz sefalar getirdiniz. Sizlerle bir araya gelmenin benim için apayrı bir yeri var. Bubuluşmaları gerçekleştirmeyi bilhassa çok arzu ediyorum. Kalplerimizdeki samimi ve karşılıklı sevgiyi her daim hissediyorum. Bugün de ülkemizin dört bir yanından emek ve alın teri yüklü hikayelerinizle geldiniz. Buğdayın, zeytinin, gülün yetiştiği diyarların kokusunu getirdiniz.

Değerli Misafirler,

Anadolu, Allah'ın yeryüzüne büyük bir ikramıdır. Nimet ve bereket fışkıran bu cömert topraklar şükrümüzün vesilesidir. Düşünün ki Avrupa kıtasının tamamında 13 bin çeşit bitki türü varken ülkemizde 12 bin çeşit yetişiyor. Coğrafyamızın bu zenginliği bir ayrıcalık olduğu kadar onu korumak hepimiz için mühim bir sorumluluktur. Bu sorumluluğun ağırlığını en iyi sizlerin anladığını düşünüyorum çünkü kadınla toprak arasında emeğe dayalı uzun bir geçmiş var. Tohumu topraktan kundağına yatıran, suyunu dualarla veren, şefkat damlayan elleriyle büyüten sizlersiniz. Toprağın alın yazısı olduğunu, sabrı öğreten kadim bir öğretmen olduğunu biliyorsunuz. Anadolu toprağı nasıl bereketliyse Anadolu kadını da çalışkandır, üretkendir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gıda üretiminin yarıdan fazlası kadınların ellerinde gerçekleşiyor. Sizler bir yandan vatanınızı doyurarak milletimize analık yapıyor diğer yandan henüz doğmamış evlatlarımızın hakkını gözetiyorsunuz. Ata Tohumu Projemize başladığımızda bu gerçeği çok daha iyi gördüm.

Sandıklarınızda, kilerlerinizde yıllarca sakladığınız ata tohumları sahip olduğunuz ferasetin, deneyimin ve ileri görüşlülüğün bir ispatıdır. Sizlerle birlikte 2017'den beri 1537 çeşit ata tohumunu Gen Bankalarımızda koruma altına aldık. 37 yerel çeşidi de tescil ederek kayıt altına aldık.

Bildiğiniz gibi, geleceğimizin güvence altına alınması için doğa temelli sürdürülebilir üretim modelleri esastır. Böyle bir üretim de ancak bölgesel koşullara ve iklime uygun yerel tohumların kullanılmasıyla mümkün olur. Yerel türler bulundukları coğrafyanın hafızasıdır.

“Anadolu toprağı nasıl bereketliyse Anadolu kadını da çalışkandır, üretkendir.”

Bölgenin geçirdiği değişimleri bilir ve ona göre kendisini yeni koşullara adapte eder. Yerel türlerin korunması ayrıca biyoçeşitlilik kaybına bağlı çevre krizlerinin engellenmesi için de çok önemli bir çabadır. Öte yandan, yerel türler, yerel mutfak ve yerel kültürlerin de ayakta kalması demektir. Bunun yanında, gıdada tür ve çeşitliliğin azalması gıda güvenliği riskini de artırmaktadır. Tüm dünyada var olan 500 lahana türünden bugün geriye sadece 50 tür kaldı. Çeşitliliğin azalması, ürünlerin besin değerini düşürdüğü gibi daha kırılgan ve hastalıklara karşı daha dirençsiz türlere dönüşmesine yol açmaktadır.

Diğeryandan, dünyanın çözüm bekleyen başka bir ortak sınaması da gıda kayıpları. Uzmanlar 2022 yılında ortalama 735 milyon kişinin açlıkla karşı karşıya kaldığını söylüyor. Bu insanların tümünü doyurabilecek gıdanın çöpe gitmesi hepimizi derinden sarsmalı; israf edilen her gıda, onu üretmek için harcanan enerjinin, suyun ve iş gücünün de israfı demektir. Mahsulün ne emeklerle sofraya geldiğini en iyi sizler biliyorsunuz. O yüzden tarlada, hasatta, nakliyyede ve depolamada, gıda kaybını önleyecek kalıcı çözümler üreteceğiniz kanaatindeyim. Bu noktada, aile çiftçiliği de hem iklim değişikliği ile mücadelede hem de sürdürülebilir tarımda önemli bir güçtür.

Tarımsal bilgi ve deneyimin hafıza merkezidir. Bilhassa, gençlerimizi bu mirasa sahip çıkmaya teşvik edelim. Tarımın en büyük zenginlik olduğu dünyamızda el birliğiyle kırsal gençler için fırsatlarla dolu bir alana dönüştürelim. İnaniyorum ki, biz yerel ve bölgesel üretime sahip çıktıkça hem geleceğimizi koruyacağız hem de kırsalımızı daha da kalkındıracağız. Doğru tarım uygulamalarıyla tabiata ihtiyaç duyduğu şifayı vereceğiz.

Kıymetli Kardeşlerim,

Peygamber Efendimiz, bir hadis-i şeriflerinde “Kimin tarlası varsa onu eksin.” “Kendisi ekmezse din kardeşine ektirsin.” buyuruyor. 1 verip 1000 aldığımız toprağın üzerimizde çok hakkı var. Bu hakkı onu ekerek, koruyarak, zehirli maddelerden uzakta tutarak teslim edebiliriz. Bu hususta sizlerden çok şey beklediğimi ifade etmek istiyorum. Gelin, sizler bu konuda öncü olun. Ekilmemiş tek bir karış toprağımız kalmasın. İmece kültürümüzü burada da yürürlüğe koyalım. El birliğiyle ekelim, el birliğiyle toplayalım.

Değerli Kardeşlerim,

Toprağa yalnızca karnımızı doyuracak ürünü değil geleceğimizi de ektiğimizi hiç ama hiç aklımızdan çıkarmayalım. O yüzden, sizlerden bilhassa kompost gübreye önem vermenizi istiyorum. Kompost gübre toprağı zenginleştirir, su tutma kapasitesini artırır, üzerinde yetişen bitkiler için de şifadır. Oysa kimyasal gübreler, zirai ilaçlar toprağı yorar, küstürür. Mesela, biz Külliyyede oluşan organik atıklarımızı kompost gübreye dönüştürüyor ve park bahçe faaliyetlerimizde kullanıyoruz.

Bahçede gördüğünüz bütün bitkiler kompost gübre ile beslenip serpiliyorlar. Böylece kimyasal gübrelerin toprakta birikmesini, derinlere sızarak yeraltı sularına karışmasını ve gaz halinde havayı kirletmesini de engellemiş oluyoruz.

Unutmayın ki tarım uygulamaları ve toprak kalitesi toplum sağlığını doğrudan etkiliyor. Soframıza koyduğumuz ürünler sağlıklı bir topraktan gelmezse nesillerimizin sağlığı bozuluyor. Kimyasal ilaç ve gübrelere alternatif doğal yöntemleri kullanmazsak biyoçeşitliliğimiz de tehlike altına giriyor. Oysa, bu topraklar yaradanın yeryüzüne nakşettiği muhteşem bir eserdir. Attığımız her adımda, toprağı ve tabiata muamelemizde bu gerçeğı hiç ama hiç unutmamalıyım. Sözlerime son vermeden önce topraklarımıza bir anne şefkati ile sahip çıkan siz değerli kadın çiftçilerimizin ve tüm kadınlarımızın Dünya Kadınlar Gününü şimdiden tebrik ediyorum.

Tüm sorunlarınızın çözümünde ve projelerinizde destekçiniz olduğumu bilmenizi istiyorum. Tarım ve Orman Bakanlığımıza ve programda emeğı geçen herkese şükranlarımı sunuyorum. Sizleri muhabbetle selamlıyorum.

Kalın sağlıcakla.

6 Mart 2024

KIRSAL ALAN VE KADININ KIRSAL EKONOMİK HAYATA KATILIMI I. OTURUM

Moderatör: Duygu ÇALI - Sunucu

Doç. Dr. Kübra GÜRAN YİĞİTBAŞI
Vali - Afyonkarahisar

Dr. Osman YILDIZ
Genel Müdür - Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

Meriç MURATHAN YİĞİTEL
Daire Başkanı - Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
Eğitim Programları Dairesi

Dr. Birsen KARAARSLAN
İl Koordinatörü - TKDK Kütahya İl Koordinatörlüğü

Hayriye GÜNAYDIN
IPARD Faydalanıcısı - Bursa

Bakanlık olarak, kadını her zaman ön plana çıkarıyoruz. Özellikle, tarım sektöründe faaliyetlerini sürdürürken kırsalda yaşama kültürünü ve yaşama faaliyetlerinin devamını ve sürdürülebilir bir tarımın olması için kadının mutlaka bu sistemin içinde yer alması için tarımsal politikalarımızı buna göre geliştirdik. En önemli politikamız, kadınlara ve gençlere orada tutunabilmeleri, var olabilmeleri ve üretimi yönlendirebilmeleri için onlara ana kucağı hissini yaşatacak biçimde kök salmaları. Bir destek politikasını oraya koyarak kadınlara pozitif ayrımcılık yaptık. Tarımsal desteklerde, kırsal kalkınma desteklerinde kadınlarımıza öncelik tanıdık.

Tarım ve Orman Bakanlığı geniş bir aile içerisinde farklı birimleri barındıran, farklı politikaları sürdüren bir Bakanlık. Öyle güzel bir Bakanlık ki 85 milyonun besin kaynağını üreten ve insanların hayatlarının devam etmesini sağlayan, arz güvenliğini temin etmekten sorumlu bir Bakanlığın çalışanıyız. Bunu başta kadınlarımıza ve kırsal alanda yaşayan tarımsal üretim yapan, tarımsal üretim yapıp da onu katma değerli ürüne dönüştüren, kırsal kalkınma felsefesine sahip, yatırımcı ruha sahip girişimcilere borçluyuz.

Bizim önceliğimiz, ürettiğimiz ve üreteceğimiz ürünleri katma değere dönüştürerek satmak. Pazarlama kanallarını bunun üzerine oluşturacağız.

Kırsal kalkınmanın temel felsefesi de zaten yaşam kalitesini artırmak. Yaşam kalitesini de artırırken kırsalda yaşayan başta kadınlarımız, çocuklarımız ve gençlerimiz olmak üzere onların kentlerde yaşama kabiliyetini gösterecek unsurları sunmak, bunu yapabilmek için de kalkınma felsefesini ortaya koymamız lazım. Bakanlık olarak kalkınmanın yerelde, kırsalda olduğuna inanan bir süreci kabul ediyoruz ve buna göre hareket ediyoruz. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, kırsal kalkınma politikalarını yönlendiren, hibe programlarını hazırlayan, bunun kırsalda başta kadınlarımız ve gençlerimiz olmak üzere kitlemize sunan bir genel müdürlük.

Kırsal kalkınma sürecinde çoğunuz duyuyorsunuzdur. Acaba kadınlarımıza ve orada yaşayan insanlarımıza gençlerimize nasıl bir destek ve hibe programını uyguluyorsunuz ve bu sürecin sonucunda onların yaşam kalitesinde nasıl bir değişiklik var, hayat standartlarında nasıl bir değişiklik var? O kadar kutsal bir iş yapıyorsunuz ki size verdiğimiz her türlü destek, teşvik helal, hoş olsun. O kadar güzel bir iş yapıyorsunuz ki sizin yaptığınız işlerle, sizin ürettiklerinizle şehirde

“Tarımsal destekler kapsamında 2024 bütçesi ve 2023 dönemine ait 91,5 milyar liralık bir hibe destek bütçemiz var.”

yaşayanlar başta olmak üzere insanların beslenmesini sağlıyorsunuz. Bunun için gurur duymanız lazım. Yaptığınız gerek bitkisel gerek hayvansal üretim olsun hepsi kıymetli işler ve bu süreç içinde yer aldığınız için kendinizi alkışlamanız gerekiyor. Kadınlarımıza, tarımsal faaliyet yapanlara, katma değer üreten sizlere bir alkış istiyorum çünkü çok önemlisiniz.

Kırsalda yaşamak güzel bir şey, ayrıcalıktır. Sanki kırsalda yaşayınca, tırnak içinde söylüyorum: “Eksik kalmış, çeşitli sosyal aktivitelere uzakmış” gibi düşünülüyor ama gelişmiş ülkelerde kırsalda yaşamak bir ayrıcalık. Gelişme yolunda adım atan bir ülke olarak, kırsalda yaşayacak nüfusu artırmak, kırsalda faaliyet yapacak başta kadınlarımız olmak üzere nüfus hareketliliğini orada çoğaltmak ve yönlendirmek bizim için önemli. Süreciyönetmek için de sizlerin büyük desteğine ihtiyacımız var, yönlendirmenize ihtiyacımız var.

Sadece veren değil aynı zamanda sizden geri dönüşlerde bekleyen bir Bakanlık olduğumuzu söylemek isterim. Dünyanın yarısı kırsalda yaşıyor. Bizim nüfusumuzun ne yazık ki çok küçük ölçekli bir kısmı kırsal alanda yaşıyor. Yaklaşık 6 milyon köy ve beldelerde yaşayan insanımız var, bunun da neredeyse yarısı kadın. Bunlar tabi ki az çünkü kente doğru bir hareketlilik var. Biz yerinde üretmenin, yerinde tüketmenin ve ihtiyacı olanlara üretilen noktadan gönderilmesini isteyen bir Bakanlığımız.

Bu şekilde üretim hattımızı sürdürüyoruz Bakanlık olarak. Bir kaç tane de destekle ilgili bilgi paylaşmak istiyorum. Bakanlık olarak tarımsal destekler kapsamında bu sene için 2024 bütçesi ve 2023 dönemine ait 91,5 milyar liralık bir hibe destek bütçemiz var. İnşallah, bunları hepinize, üretim yapan kitlemize vereceğiz. Bu süreci yaparken de bunu iki kategoride değerlendirmek lazım. Birincil tarım üretimi için verdiğimiz desteklerimiz, hibe programlarımız içinde yer alan bir de kırsal kalkınmaya yönelik desteklerimiz var. Kırsal kalkınmayla ilgili kısım önceliğimizde. Birincil tarım ürünlerinin katma değerli ürüne dönüşmesi örneğin kurutma tesisleri çok önemli. Ürünler kurutularak daha yüksek rakamlarla geliri artırıcı unsura dönüşüyor.

Ulusal bütçeden karşıladığımız kırsal kalkınma programlarımız var, Uzman Eller Programı var. Dış kaynaklı olan IPARD Programı var. IFAD’dan aldığımız kredilerle yaptığımız programlarımız var.

Bunun haricinde, tarımsal destek programlarımız var. Aslında, Bakanlık olarak çok ciddi bir teşvikle sizlerle paylaştığımız unsurlarımız var. Bu kaynakların sizin olduğunu, bu kaynakları da üreterek ve değerlendirerek yol haritanızı çizmenizi istiyoruz. Bizim buradaki önceliğimiz şu, şimdi toplamda çok fazla rakamlara boğmak istemiyorum ama bir iki rakam da vermek isterim toplamda vermiş olduğumuz desteğin yüzde 14’ünü, yaklaşık 9 milyarı sadece kadın girişimcilere

vermişiz. Bakanlığın son yılki desteğinden bahsediyorum, küçük bir rakam değil iyi bir rakam. Reel rakamlar açısından baktığımızda ciddi rakamlar, ciddi bir iş gücü sağlıyor. Yaklaşık 120-130 bin gibi bir çalışan ortaya çıkıyor. Bir tesis kuruluyor, bu tesisin sonucunda elde edilen değerlerle sürdürülebilir bir tarımın kaynağı ortaya çıkıyor. Geliri koruyoruz, o geliri korumakla beraber yeni bir gelir kapısının açılmasını sağlıyoruz. Bunu yaparken de gelir kaybını minimize edecek sigorta yapıyoruz. Mesela, burada belki kadınlarımızın, girişimcilerimizin TARSİM ile ilgili bir sigorta bağı vardır. Onlara yüzde 10 indirim yapıyoruz. Niye? Kadın olduğu için, sırf kadın girişimcinin sayısı, faaliyeti artsın diye Bakanlık olarak o kadar çok ayrıcalık yapıyoruz ki; bu programın da karşılığını sizlerden o kadar güzel alıyoruz.

Bir önemli husus da biliyorsunuz iklim değişikliği. Özellikle, yağmur ve kar yağışlarında azalma meydana geldi. Tarımsal faaliyeti ciddi boyutta etkileyen bir süreç. Bu nedenle daha dikkatli daha disiplinize edilmiş faaliyet yürütmemiz lazım. Özellikle su, bizim için olmazsa olmaz bir unsur. Su kısıtlı bir ülkeyiz, lütfen suyumuzu koruyalım. Tarımsal faaliyette suyu kullanırken basınçlı modern sulama sistemlerini önceliklendirelim ki; onlara da yüzde 50 hibe desteği veriyoruz.

Her bir damlanın kıymetli olduğunu bilmenizi ve önümüzdeki dönemde gıdayla ilgili beslenmeyle ilgili sıkıntıyı yaşamamak için suyu da merkeze alarak üretimimizi devam ettirmeyi, hep beraber yönetmeyi, hep beraber üretmeyi, hep beraber de kazanmayı diliyorum ve hepinize teşekkür ediyorum.

Meriç MURATHAN YİĞİTEL - Milli Eğitim Bakanlığı - Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Eğitim Programları Daire Başkanı

Ders kitaplarımızın içeriklerinde özellikle tarım çok önemli bir konu. Son dönemde bununla ilgili olan tüm gelişmeler, yeni müfredatlarımızın içeriklerinde hazırlanmış bir şekilde önümüzdeki yıl için öğrencilerimizi bekliyor. Biz yetişkin eğitimi olarak neler yapıyoruz? Zaten kalkınma, kadın, tarım her şeyden bahsedildi. Biz de bunlara ek olarak, aslında Tarım ve Orman Bakanlığı ile çalışıyoruz. Şimdi gelirken kadınlarımızın yaptığı çalışmalara baktığımda diyorum ki, “Belki de bir çoğu bizim el sanatları kurslarımızdan ya da tarımla ilgili açtığımız kurslardan faydalanmışlardır.” Bizler, 3 bin 700 kurs programının içerisinde 2 bin 700 meslek kursunu e-Yaygın’da tanımlıyoruz ve bunların 156’sı da tarım kursu elbette. Hayat

Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olarak, Tarım ve Orman Bakanlığını takip ediyoruz. Hâlihazırda bizim meyve yetiştiriciliğinden toplayıcılığına kadar birçok kursumuz var fakat biz de topraksız tarımla ilgileniyoruz. Drone ile sulama ya da ilaçlama bizim için de yeni ilgi alanlarımız.

Yetişkin eğitimi, örgün eğitimden çok farklı bir alan. Özellikle, mesleki eğitimle daha tanışmamış ya da mesleki eğitimde bir diploma almamış bireylerin sonrasında meslek öğrenmesi için çok önemli bir genel müdürlük bizimkisi. Kırsal kesimde tarımda kadını şöyle görüyoruz. Kişisel fikrim bu tabi, kadın aslında sahanın içinde, kadın zaten hayvancılığın içinde, kadın zaten oradaki kırsal kesimde ya da bölgede en baştaki aktör. Nasıl aktör? Bunu evine taşıyan aktör yani reçelini yapan, sütünü yoğurda dönüştüren belki de meyvesini kurutan... Bunun gibi birçok alanda zaten etkin rol oynuyor fakat ne eksik? Bunu belki küçük işletme haline getiremiyor.

Ya da belki bundan ekonomik anlamda bir fayda sağlayamıyor. Bunun türlü türlü sebepleri var. Sosyoekonomik durum, bölgenin eğitim seviyesi gibi birçok neden sayabiliriz. Bunun için şu an saymadığım birçok yer zaten destekte bulunuyor. Tarım ve Orman Bakanlığının bu desteğini hepimiz biliyoruz. KOSGEB’in de küçük işletme, kadın işletmesi desteğini hepimiz biliyoruz. Biz de diyoruz ki, “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olarak bu farkındalığı yaratalım.” Biz bunun eğitim ayağıyız. e-Yaygın diye bir modülümüz var ve bu modülü oldukça zenginleştirmeye özen gösteriyoruz. Tematik ve bölgesel düşünüyoruz. Her bölgede her ürünün farklı olduğunu biliyoruz. Dededen, babadan gelen ürünü yetiştirmekteyiz sadece. Öncelik, bu ürünü çoğaltmak belki başka ürünleri de dahil etmek.

“Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olarak çok değerli ve çok kıymetli kooperatiflerle birlikte çalışıyoruz. Kooperatifler kendi çalışanlarını ya da kendi üyelerini bizim üzerimizden eğitiyorlar.”

Örneğin, Trabzonluyum ben artık kivi üretiyoruz. Bu yeni bir oluşum. Zeytin ve zeytinyağı Ege’de ama bunu başka alanlarda da kullanmaktan bahsediyoruz. Yine kendi coğrafyamda fındık ocağı diye bir yer var, internette lütfen bakın. 4 tane kız kardeşin kurduğu küçük bir fabrika var. Hem yurt dışına hem yurt içine fındığın her türlü varyasyonunu temin ediyorlar. Girişimcilik çok önemli, biz kendi tarım ve hayvancılık kurslarımızın yanında markalaşma ve girişimcilik kursları vermeyi istiyoruz. Bunun için de hazırlığımız var. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olarak, çok değerli ve çok kıymetli kooperatiflerle çalışıyoruz. Kooperatifler kendi çalışanlarını ya da üyelerini bizim üzerimizden eğitiyorlar.

Modüllerimizi yenilerken de bu işi en iyi yapan kurumlarla çalışmak istiyoruz. Kadının kalkınması, markalaşması, ürettiği ürünü doğru yerde pazarlaması halen eksik alanımız. “Ne fayda sağlar?” dersiniz de o coğrafyaya inanılmaz bir fayda sağlar. Hem ekonomik anlamda hem de kültürel anlamda büyük fayda sağlar.

Dediğim gibi yeni alanlar, yeni sahalar, aynı ürünlerin dışında farklı ürünler, farklı coğrafyalarda bu kursları, bu modülleri açmayı planlıyoruz. Bölgesel olarak da ihtiyaçlara göre çalışmak istiyoruz. Belki bilmediğimiz alanlar olduğu için bu konuda destek almak istiyoruz ama sahadan gelen ihtiyaçlar bu alanları çalışmamızda bizi daha çok motive ediyor çünkü ihtiyaçlara göre hareket etmeliyiz. Sizden ricam, ücretsiz kurslarımıza göz atmanız. Bunlardan sağlıklı dönüşler almak istiyoruz. El sanatları kırsalda çok önemli ama biraz önce söylediğim gibi bunun parasının kadının cebine giriyor olması ve bunu markalaştırması ve bu girişimciliği yapıyor olması Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olarak bizim için çok kıymetli. Burada olduğum için, stantları gördüğüm için, davet edildiğim için ayrıca çok teşekkür ediyorum.

1000 tane Halk Eğitim Merkezi olan bir genel müdürlüğüz. Her ilçede bir Halk

Eğitim Merkezimiz var. Bunları tabi ki dönüştürmeyi de planlıyoruz. Halk Eğitim Merkezine gittiğinizde kendi ilçenizde oradaki yetkiliyle konuşarak da ne istediğinizi ifade edebilirsiniz. Ya da e-Yaygın sistemi diye bir modülümüz var, daha doğrusu bir destek platformumuz var. Buraya girip 75 alanda açılan kurslarımızı inceleyebilirsiniz. Tarım, hayvancılık, bahçe hepsine bakabilirsiniz. Yine e-Devlet üzerinden müracaat ediyorsunuz kursa, 12 kişi üzerine kurs açıyoruz. En iyi, en yetkili, en iyi donanımdaki öğretmenlerimizden bu kursları alıyorsunuz.

Dr. Birsen KARAARSLAN - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu - Kütahya İl Koordinatörü

Kadın hayatın bir rengi, dinamiği. Bunu sahada da görüyoruz, girişimcilerimizin emeklerinde de görüyoruz. Bir geleneksel hafızayı barındırıyorlar. Bugün ziyaret ettiğimiz her bir stantta tarihimizin, kültürümüzün mirasının artık rekabet edebilir düzeyde üretime dönüştüğünü görmek, açıkçası gurur verici.

Evet, biz bu fonu kullanıyoruz ama sizlerin gayretiyle, sizlerin cesaretiyle, girişimiyle yerelde doğal kaynakların üretime dönüşmesi noktasında hak ettiği yere ulaşıyor diye düşünüyorum. Kendi saha ziyaretlerimde de gördüğüm, aslında çalışan bir

toplumuz gencimizle, kadınımla. Belki, bu biraz cesaret işi. Proje işi de biraz gönüllülük işidir. Korkulacak tarafı da yoktur, kısa bir matematiği vardır. Bir bütçenizin olması gerekiyor. Ne yapmayı istediğinizi bilmeniz gerekiyor. Devletimizin pek çok alanda desteği var. Kadınlarımızı, gençlerimizi üretime dahil etmek için bizler de Avrupa Birliği'nden akredite bir Kurum olarak bu noktada desteğimizi ve teşviğimizi sürdürüyoruz. 2011'den bu zamana kadar 26 bine yakın projeyi desteklemiştir ki bu rakamın yüzde 25'ini de kadın girişimcilerimiz oluşturuyor. Bu, kıymetli bir rakam gibi gözükse de daha da artması gerektiğini düşünüyorum. Kadın ailede, sosyal çevrede üreten, hayalleri olan belki biraz cesaretle bunu üretime dahil etmesi gereken önemli bir zenginliğimiz diye düşünüyorum. Bu yıl IPARD III Programı ile desteklerimiz 81 ilde devam edecek. Bu zamana kadar 42 ilde faaliyet gösterdik. Diğer illerimizle ilgili de bu yıl çalışmalarımız başladı, o illerde de gerçekten önemli dönüşler alıyoruz. Güzel bir beklenti var, güzel bir farkındalık oluşmuş. Geleneksel yöntemlerden moderne taşınma noktasında daha verimli, daha etkin, daha kârlı yapılması noktasında biz kurum olarak her türlü teknik desteği hem hibe olarak hem manevi olarak elimizden geldiğince sahada vermeye çalışıyoruz. Bu üretimin daha fazla artmasını diliyoruz. Umarım, çok daha iyi yerlere geliriz.

“Kadın ailede, sosyal çevrede üreten, hayalleri olan belki biraz cesaretle bunu üretime dahil etmesi gereken önemli bir zenginliğimiz.”

Ülkemizin güzel zenginliği var, bugün burada da şahit olduk. Doğusundan batısına, İç Anadolu'suna her bir ilimizin farklılığına, zenginliğine hep birlikte şahit olduk diye düşünüyorum. Tabi, bunu artık günümüz teknolojisiyle rekabet edebilir düzeyde ulusal ve uluslararası boyutta daha iyi yerlere taşımak gerekiyor. Belki bu programların da böyle bir katkısı var. IPARD Programı'nda vergi muafiyeti var. Kadın girişimci olması durumunda ek hibe oranlarıyla, üretici örgütlerine ek hibe oranlarıyla ki burada kadın kooperatiflerinin de çok önemli olduğunu düşünüyorum, genç girişimci olması durumunda da yine ek hibe oranlarıyla bu hedef kitlemiz ayrıca destekleniyor. Umarım, bütün üreticilerimize güzel bir ağ oluşturur.

Hayriye GÜNAYDIN - IPARD Faydalanıcısı / Bursa

Bursa'nın Kozluören köyünden geliyorum, armut üreticisiyim. Köyümüzün suyu, toprağı her şeyi güzel, armutlarımız da güzel. Armutlarımızı saklamak için soğuk hava deposu yapmak istedik. Bursa'da IPARD Programı'na başvurduk. Olmazsa olmaz diye hiçbir şey yok. Armutlarımızı orada saklıyorum. Bugün buraya da getirdim sakladığımı armutlardan, stantta vardı. Rusya ve Almanya'ya ihracat yapıyoruz. İhracat belgen olduktan sonra armudun da güzel olduktan sonra herkes gelip görüyor ve alıyor.

Bir akrabam vardı beni o yönlendirdi. Diğer hanımlarımıza danışmanlık da yapıyorum genelde. Tabi birebir anlatıyorum, "olmaz" diyorlar, "olur" diyorum. Ben yaptım örneği bu, yaptım ben tek başıma. Danışmanımız vardı ama o dosya doldurdu ben de bütün kurumlara gittim. Bütün herkes, müdürler kapısını açtı, imzalarını verdi. Bakın çok çalışalım, emek olmadan yemek olmuyor. İş olmadan aş olmuyor. Çalışınca herkesin bolluğa kavuştuğunu bilelim. Bu bolluğa kavuşmak için çok çalışmak gerekiyor.

Kızım İstanbul'da evli, 2 tane torunum var. Birisi İstanbul'dan gelip yardımcı oluyor şimdi köyde. Ben ona bıraktım geldim. Aile şirketi gibiyiz öyle çalışıyoruz.

Dr. Birsen KARAARSLAN (TKDK Kütahya İl Koordinatörü) - Hayriye Hanım, yatırımcımız çok güzel ifade etti. Bazen yatırımcılarımız çok prosedürümüzün olduğunu söylüyor. KOSGEB'den, TKDK'dan, Tarım ve Orman Bakanlığımızdan çeşitli diğer bakanlıklarımızdan gerçekten ciddi teşvikler var. Belli prosedürleri istiyorlar neden çünkü bu işin daha kaliteli daha modern yöntemlerle yapılması, standartlara uygun olarak yapılması için bu programlar uygulanıyor. Burada sadece amaç hibe desteği vermek değil yatırımcılarımızı belli bir seviyeye yükseltmek, ihracat edebilir hale getirmek.

Ben dosyayı tamamlayarak hibeyi aldım çok şükür, inşallah bereketli olur. Çok güzel oldu, bundan sonra güneş enerjimi de yaparım inşallah.

Doç. Dr. Kübra GÜRAN YİĞİTBAŞI - Afyonkarahisar Valisi

Kurtuluş Savaşı'mızın mücadelesinin verildiği Afyonkarahisar kilit bir şehrimiz. Aynı zamanda zaferin, termalin, mermerin, tarımın, gıdanın öncü şehri olarak termal turizmin beşiği. Türkiye'nin orta bir noktası olarak şehrimizi tanımlıyoruz. Türkiye'de UNESCO tarafından tescillenen 3 gastronomi şehri Gaziantep, Hatay ve Afyonkarahisar'dır. Afyonkarahisar'ın ilk kadın valisiyim. Türkiye'de şimdiye kadar 9 kadın valimiz oldu. Genelde bu biraz karıştırılabilir. Kadın vali, kadın yönetici olmamızın elbette ki şehirde ekstra etkileri de sahada oluyor. Hayriye ablamız gibi nice kadınlarımız var bizim de. Onlarla biz çok doğrudan, çok yakın bir ilişki iletişim kurabiliyoruz.

Onların hikayelerini dinlemeyi, onların bu güzel hikayelerini anlattırmayı çok önemsiyoruz. Birbirlerine kendi hikayeleriyle cesaret verebileceklerini, ilham verebileceklerini de görüyoruz. Bu doğrultuda çalışmalarımızı yürütüyoruz.

17 ilçemiz, 421 köyümüz ve 42 beldemiz var. En fazla beldeye sahip olan 14 bin kilometrekarelik bir alana yayılmış durumda şehrimiz. Çok geniş bir kırsal alanımız var. Türkiye'de öncü olduğumuz, birinci sırada olduğumuz ürünler var. Tarımsal ürünlerimiz haşhaş, vişne, bal kabağı, kara buğday, kırmızı pancar gibi ürünlerde Türkiye'de ilk sıradayız. Üretim anlamında yine kiraz, bezelye, turşuluk hıyar ve lavanta üretiminde ikinci sıradayız. Patatesimiz çok meşhur. Özellikle, Sandıklı ve Şuhut ilçelerimizin patatesleri çok biliniyor, beğeniliyor. Yine gül üretiminde öncüyüz ve arpada da Türkiye sıralamasına göre 3. noktadayız.

Çok kıymetli bir yönümüz daha var. Tavuk ve yumurta tavuğu üretiminde yani yumurta borsasının belirlenmesinde yine Afyonkarahisar'ımızın önemli bir şehir olduğunu, Afyonkarahisar'da yumurta borsasının bulunduğunu, oradan fiyatların belirlendiğini de ifade etmek isterim. 15 milyona kadar yumurta tavuğumuz var ve 3 milyar yumurta üretimi ile burada da Türkiye'de 1. sırada yine Afyonkarahisar. Bu bilinen yönlerimiz. Daha az bilinen yönlerimiz de var. Sucuk üretiminde 14 bin tonla, yine 35 bin tonla pastırma üretiminde lider durumda olan illerden bir tanesi. 300 tona yakın kaymak üretimimiz var.

Şekerlemelerimiz, lokumlarımız aynı zamanda bir de kaymakla yapılan lokumlarımız çok daha farklı ve çok daha özgün. Yıllık yine 9 bin 812 ton lokum üretimimiz bulunuyor. Ben 2 yıldır Afyonkarahisar Valisiyim ve az önce Hayriye ablamızın ifadeleri beni çok mutlu etti. Sahadaki ilçe, köy ve belde ziyaretlerimde hanımlarımızla bir

“ Türkiye'nin her tarafında, birbirinden parlak, azimli, pes etmeyen; cesaretiyle, özgüveniyle herkese örnek olan birçok kadınıımız var. Bizler, sizlerin varlığıyla gurur duyuyoruz. ”

araya geldiğimde şunu görüyorum. İş alanı ya da ürettiklerini sunabilecekleri satış alanı talepleri oluyordu. Biraz bunlara da değinmek istiyorum. TKDK bizim için çok kıymetli bir kurumumuz. TKDK bünyesinde son 10 yılda 247 yani 250'ye yakın kadın yatırımcımıza 565 milyon lira destek vermişiz. Bu, gerçekten çok kıymetli bir rakam.

Türkiye'de ilk sırada olduğumuz çalışmalardan üretimlerden bir tanesi bizim jeotermal seralarımız. Çok ciddi üretim kapasitesine sahip ve orada da yüzde 80 oranında kadınlarımız çalışıyor. Domates üretiminde az önce

görüntülerde gördünüz yüzde 81 oranla kadınlarımızı istihdam etme imkânımız oluyor. Özellikle, bu geçtiğimiz yıl jeotermal seralarda kadınlarımız yaklaşık 90 bin ton domates üreterek ihracata da büyük bir katkı sağladılar. Afyonkarahisar'da Kadın Kültür Evleri çatısı altında verdiğimiz eğitimlerimiz var. Aynı zamanda, bu evlerin altında da kadın kooperatiflerimiz var. Şu an 230 kooperatif ortağımız bulunuyor. Yaklaşık 3 yıllık bir süreç içerisinde 20 milyonu aşkın ciroya ulaşmış durumda. Afyonkarahisar'daki kadın kooperatiflerimiz burada 27 sigortalı ve kendi evinden çalışan 200 kadına destek olmaya devam ediyor.

TRT'deki Hayallerinin Peşinde programında bizim de Bayat'taki istiridye mantarı üreticimiz bir kadın kooperatif kurucumuzu orada misafir ettiler. Orada kendi hikâyelerimizi, kadınlarımızı anlatmaya fırsat bulduk.

'Kadınlar Anlatıyor' başlıklı programlar yaptık biz Afyonkarahisar'da. Orada şunu fark etmiştik; sahada bazı kadınlarımız eğitim, tecrübe, yaş gibi bir takım olumsuz duygulara kapılabiliyorlar. Oysa biz bunu aşmak için büyük ilçelerimiz Dinar, Emirdağ, Bolvadin, Sandıklı gibi ilçelerimizle çalışmalara başladık. Destekleyici kurumlarımızın müdürleriyle kadınlarımızı bir araya getiren ve şimdiye kadar hiç bu desteklere başvurmamış kadınlarımızı da dinleyici olarak o ilçelerimize davet ettik, ben de bizzat katıldım programlara. İnanın, orada kendi hikâyelerini anlatan kadınlarımız gerçekten programdan çıkarken diğer kadınlarımıza çok büyük bir

motivasyon ve çok büyük bir cesaret verdiler. Eğitimine ve belli bir yaşa gelmesine rağmen sonradan başlayan hanımlarımızın neler neler ortaya koyabildiğini daha fazla anlatmamız, onları daha fazla konuşturmamız lazım.

Frigya Kadın Ürünleri Pazarı oluşturduk hanımlarımız için. Orada hem halk eğitim merkezlerimizde hem kadın kooperatiflerimizde üretilen pek çok gıdanın, hediyeelik eşyanın, ev tekstili ürünlerinin satışını sağlamaya çalışıyoruz. Frigya, Afyonkarahisar'ın turistik bir bölgesi. Oradan geçen çok ciddi sayıda araç var özellikle yazın ve hafta sonları. Çok güzel bir yoğunluğa sahne oluyor. Dolayısıyla biz orayı kadınlarımız için Valilik olarak 14 tane dükkandan oluşan bir alan yaptırdık ve kendilerine teslim ettik. Şu an Milli Eğitim Olgunlaşma Enstitüsü kurulma aşamasında. Halk Eğitim Merkeziyle orayı köydeki kadınlarımızın her ilçemizden bir dükkan alacağı şekilde tamamladık ve satışlarına devam ediyorlar. Onların emeklerinin, gayretlerinin bir şekilde ekonomik olarak da kendilerine geri dönüyor olması bizi de mutlu ediyor, kadınlarımız da bundan gerçekten çok memnunar. Dijital alan üzerinden nasıl satış yapacaklarını çok fazla bilemeyebiliyor kadınlarımız. Herhalde markalaşma, dijital pazarlama ve satış kısmını şimdiden sonra biraz daha fazla çalışmamız gerekiyor.

Kısa kısa kendi hikayelerini anlatmak istediğimiz kadınlarımızdan da biraz bahsetmek istiyorum. Mesela, Sıddıka Köksoy, az önce söylediğim gibi TRT'de de istiridye mantarı üretiminde yer verilmişti. Kendisi hem Ticaret Bakanlığından KOOP-DES hem de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından SOGEP desteği alıyor. 2 üretim tesisi, soğuk hava deposu ve paketlenme ünitesini kuruyor. Sonrasında işin ilginç tarafı, köylerdeki 8 tane girişimci kadına da bu çalışmaları ilham oluyor ve Orman Genel Müdürlüğümüzün ORKÖY desteğine onlara ilham olarak başvurularını sağlıyor. Onlarla birlikte üretim tesisi kuruyorlar ve buradaki kooperatifimizle o üretim tesisinde şu anda mantar üretimini ve satışını birlikte devam ettiriyorlar.

Günay Kocatepe yine başarı hikayesiyle bizleri mutlu eden hanımlarımızdan bir tanesi. Aslında çok farklı bir alanda eğitim almış, yazılım geliştirme uzmanı olarak başlamış kendisi hayatına. Sultandağı bizim gerçekten kirazıyla çok meşhur olan hatta İngiltere'ye ihracatı yapılan napolyon kirazıyla bilinen bir ilçemizdir. Afyonkarahisar'da 40 bin metrekare Sultan Dağı'nda bir meyve bahçesi kuruyor. Öncesinde yazılım geliştirme uzmanı iken çay vişnesi ve kirazı birleştirerek kompostodan meyve suyuna, reçelden marmelata, bebek mamasına kadar üreterek hem ihracat yapıyor hem Türkiye'de satışlarına devam ediyor.

Sibel Sarı var yine Tarım ve Oman Bakanlığının Uzman Eller Projesi'ne başvurup 100 bin liralık aldığı destekle girişimine başlıyor ve sonrasında pazar payını 10 kat birden artırarak şu anda 52 çeşit ürünle fabrikalaşma yolunda çalışmalarına

devam ediyor. Bir kere bir adım atınca, bir kere cesaret gösterip bu desteklerle hayata başlayınca arkasından hızlı bir şekilde yollarına daha güçlü bir şekilde devam ediyor kadınlarımız.

Yine bir başka kadınımız Türkan Hanım. Toplam 2,9 milyon lira ve ayrıca 600 bin lira makine desteği alarak Afyonkarahisar'da bir işyeri kuruyor ve 50 kişilik bir istihdam sağlıyor. Bu istihdamın yüzde 60'ı yine kadınlardan oluşmuş. Tıbbi aromatik bitkiler üzerine çalışma yapıyorlar. Ihlamur, adaçayı, kış çayı, papatya gibi bitkiler ve baharatlar üretiyorlar.

"Kendi ürünlerimizi artık kolaylıkla kaldırıyoruz, toparlıyoruz hem de çevredeki illerin köylerine bile kendimiz destek sağlıyoruz cüzi rakamlarla" diye anlatan Rabia ve Büşra Hanım var. Bizler devleti temsil eden Valilik ve ilçelerde kaymakamlarımız olmak üzere, bakanlıklarımızın bu kıymetli desteklerini, bu önemli hibelerini kadınlarımıza, gençlerimize, erkeklerimize gerçekten layıkıyla ne kadar kıymetli olduğunu anlatmak istiyoruz. Daha da altını çizerek vurgulamak istiyoruz. Şunu görüyorum ki gerçekten Türkiye'nin her tarafında, bütün illerimizde maşallah böyle birbirinden parlak, birbirinden azimli, yılmayan, pes etmeyen, cesaretiyle, özgüveniyle herkese örnek olan birçok kadınımız var. Bizler, sizlerin varlığıyla gurur duyuyoruz.

Kendi şehrimizde bu çalışmalarını, Türkiye'nin yeni yüzyılında daha güçlü bir konuma gelmesi için anlatmaya devam edeceğiz. Kadınlarımızın hem kırsal alanda hem şehir merkezlerinde her türlü özel sektör, devlet katkıları ve sivil toplumun desteğiyle çok daha ileri noktalara gelmesi için elimizden gelen gayreti göstereceğiz. Sizler de bu gayretleri lütfen karşılıksız bırakmayın. Çevrenizdekilere, bilmeyenlere, gençlerimize, kadınlarımıza ifade edin, anlatın. Bu desteklerin sonuna kadar takipçisi olun, peşinde olun çünkü onlar zaten sizler için ayrılmış, sizler için belirlenmiş destekler.

7 Mart 2024

KIRSAL ALANDA KADIN YATIRIMLARINA YÖNELİK DESTEKLEME MEKANİZMALARI I. OTURUM

*Moderatör: Prof. Dr. Bülent GÜLÇUBUK - Akademisyen/Müdür
Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*

Dr. Ahmet ANTALYALI

Başkan - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)

Emine DOĞRUKÖK

Genel Sekreter - Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ankara Kalkınma Ajansı

Dr. Bülent Kahraman ÇOLAKOĞLU

Başkan - Tarım ve Orman Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Bilal KENDİRCİ

Başkan Yardımcısı - Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme
ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

Esra UZUN

Düzce Tarım ve Orman İl Müdürü - Tarım ve Orman Bakanlığı

Tarımda kadın, kırsalda kadın bizim için, dünya için oldukça önemli ve buradaki öncelikle hedefimiz de kadınların kırsaldaki, tarımdaki yaşamlarının koşullarını iyileştirmek olmalı. Sizlerle bazı verileri paylaşmak istiyorum şimdi. Bütün gelişmekte olan ülkelerde tarımsal iş gücünün yaklaşık yüzde 44'ünü kadınlar oluşturuyor yani her iki kişiden birisi tarımda çalışan kadınlardan oluşuyor ve buradan uluslararası saptamalara göre eğer kadınlar erkeklerle aynı kaynaklara erişebilme fırsatı yakalasalardı dünyadaki tarımsal üretimi yüzde 30 daha artırabilir ve bu da 150 milyon aç nüfusun beslenmesine katkıda bulunabilirdi. Bu yüzden bu oturumu önemsiyoruz.

Yine Birleşmiş Milletler'in bir çalışması var tüm dünyada kadınlar erkeklere göre yüzde 14 ile yüzde 34 arasında daha az arazi sahibi olmasına rağmen onların üretimdeki verimliliği erkeklerden yüzde 24 daha fazla böyle bir sonuç ortaya çıkmış. Eğer bu cinsiyet farklılığını ortadan kaldırabilirsek her yıl dünyaya 2 trilyon dolar ek bir katma değer girebilecekmiş. Burada dünyada başta tarım, kırsal ve diğer alanlarda kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması için her yıl 360 milyar dolarlık bir yatırıma kaynak ayırmaya ihtiyaç varmış ve eğer bu kaynağı ayırıp da harekete geçirebilirsek, dünyada kişi başına düşen milli geliri de yüzde 20 ile 25 dolayında artırabiliyorduk.

Dünya Ekonomik Forumu'nun bir raporu var. Bu rapor açıkçası biraz can sıkıcı. Şundan dolayı dünyada kadın erkek fırsat eşitsizliğini gidermek için bugün işe başlasak bütün siyasal ekonomik kültürel önlemleri alsak kadın erkek eşitliğinin tam olarak sağlanması için 131 yıla ihtiyaç varmış. Bizim bunu azaltmamız lazım ve dünyada bir yandan da artan kadın girişimci sayısı var ama yine artan kadın girişimci sayısı erkeklerde dünya pazarlarına entegre olmada bazı sıkıntılar yaşıyorlar bundan dolayı da az önceki söylediğim kadın erkek yaşam eşitliği.

Dünyadaki bazı ekonomik veriler şunu ortaya koymuş küresel düzeyde ekonomik fırsat eşitsizliğini gidermek için de 268 yıla ihtiyacımız varmış. Şimdi bu oturumun bir başka anlamı da şu: Ahmet bey, kutluyorum sizi. Birleşmiş Milletler bu yılki 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü "Kadınlara yatırım yapın; ilerlemeyi hızlandırın." teması üzerine kurguladı ve biz de şu anda yatırımı konuşuyoruz. Burada da şu yaklaşımla bunu ortaya koydu: kadınlara yatırım yapın, gelişmeyi kalkınmayı hızlandırın. Dünyada giderek artan yoksulluk var, kalkınma çıktılarına erişememe durumu var, iklim değişikliğinin artan etkileri var. "Bu zorluklar ancak kadınları güçlendirerek aşılabılır" gibi bir saptama var. Ana tema bugün bu şekilde gidiyor ve deniliyor ki eğer kadınlara yatırım yaparsak dünyadaki tüm değişimleri tetikleyebilir ve daha iyi bir dünyaya doğru gidebiliriz.

Emine DOĞRUKÖK - Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - Ankara Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri

Kalkınma ajansları, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda bölgesel kalkınmadan sorumlu kuruluşlardır. Yani odağımızda toplumun, bireylerin iyi olma halini artırmak var. 26 tane Kalkınma Ajansı var Türkiye’de; Ankara, İstanbul ve İzmir tek ilden sorumluyken diğer ajanslarımız birkaç ilden sorumlu ama 81 ilde de yatırım destek ofisimiz var ve faaliyetler gerçekleştiriyoruz. Bu arada ben de gururla söylemeliyim ki kalkınma ajanslarının arasında 2 kadın genel sekreterden biriyim, 26 ajansın içinde. Umut ediyorum ki önümüzdeki dönemde de kıymetli hocamızın belirttiği gibi sayıları da artar.

Biz ne yapıyoruz? Bölgenin potansiyellerini, darboğazlarını belirleyip potansiyellerini artırmaya, darboğazlarını azaltmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Her bölgemizin potansiyelleri ve darboğazları değişebiliyor bunu bölgesel bazda müdahale araçlarıyla potansiyelleri desteklemeye çalışıyoruz diyebiliriz.

Bölgelerin toplamına baktığımızdaysa en büyük potansiyellerden birini aslında kadın girişimciliği ve kadın istihdamı olarak görüyoruz çünkü burada ortaya çıkmayı bekleyen çok önemli bir potansiyel var. Bu alanda da yapmaya çalıştığımız şey; bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarını geride kalan bölgeleri ileride olan bölgelere yaklaştırmak yoluyla azaltmak.

Şimdi Türkiye’de kırsal çok önemli bir göreve sahip, sürdürülebilir gıda arzı için. Onun dışında sosyoekonomik entegrasyon için, kır kent dengesini sağlayabilmek için kırsal bizler için çok önemli. Ne dedik? “Potansiyeli artırmaya yönelik faaliyetler gerçekleştiriyoruz” dedik. Kırsalın potansiyelini ortaya çıkarmak bu noktada kalkınma anlamında çok kritik. Biz burada da yeni nesil kırsal kalkınma yaklaşımıyla hareket etmeye çalışıyoruz. Bu ne demek? Geleneksel yöntemlerin dışında verimliliği artırıcı inovasyonun odağımızda olduğu yani değer katan yeniliklerin odağımızda olduğu politikalarla kırsalı desteklemeye çalışıyoruz. Merkezde üretilen bilgi ve teknolojiyi kullanarak kırsalda daha verimli daha kapsayıcı uygulamalar geliştirmeye çalışıyoruz. Bu kapsamda da kalkınma ajansları olarak 2023 yılında 758 projeye toplam 2,2 milyar liralık bir yatırım yaptık. Bu yatırımın içerisinde sosyoekonomik entegrasyon, kadın istihdamı, özel politika gerektiren grupların sosyoekonomik süreçlere dahil olması da dahil birçok temayı işledik ama şunu gururla ve mutlu olarak söyleyebilirim ki kalkınma ajanslarının bu yılki teması; kadın girişimciliği ve istihdamı... Yani tüm kalkınma ajanslarının odağında kadın girişimciliği ve istihdamı olacak. Buna özel mali destekler, teknik destekler ve danışmanlık destekleri tasarlıyoruz.

Peki bizim mekanizmalarımız neler? Kalkınma ajansları bölgelerin kalkınmasına yönelik mali destekler sunuyor, kalkınma projelerine odaklı bir şekilde. Buna birkaç örnek vermek istiyorum. 2021 yılında en yakın kırsal kalkınma mali destek

programına çıktık ve bunun bir kısmını sadece kooperatiflere ayırdık. Diğer büyük kurumlarla rekabet etmesinler kendi içlerinde kendi odaklandıkları faaliyetleri gerçekleştirebilsinler diye. Çünkü kırsal alanda sosyoekonomik aktörlerden en önemlisi kadınların örgütlenebildiği, kadınların haklara erişebildiği, sosyoekonomik hayatın içinde olabildiği yapılanmalardan biri de tabii ki kooperatifler. Bu mali destek programı kapsamında yenilikçi ürünler geliştiren kooperatiflerimiz oldu. Mesela kooperatiflerden glutensiz tarhana üretenleri çok görmüşsünüzdür muhtemelen, biz bunları daha katma değerli hale nasıl getirebiliriz derindeydik ve glutensiz ürünler üretilip zincir marketlere entegre olan kooperatiflerimiz de oldu bu süreçte. Yenilikçi ürünler üreten, portakal kabuğundan reçel üretilip büyük restoranlara satabilen kooperatiflerimiz oldu, bu süreçte uluslararasılaşan kooperatiflerimiz oldu. Şu an bir kooperatifimiz İngiltere’de mağaza açma aşamasında. Şunu hatırlıyoruz ilk eğitimlerini, teknik eğitimlerini bizden almıştı. Sonrasında mali destek programıyla destekledik, mentörlük programıyla satış pazarlama alanında desteklenmesini sağladık.

“2023 yılında
758 projeye
toplam 2,2 milyar liralık bir
yatırım yaptık.
Bu yatırımın içerisinde
sosyoekonomik entegrasyon,
kadın istihdamı,
özel politika gerektiren
grupların sosyoekonomik
süreçlere dahil olması
gibi birçok temayı işledik.”

Şimdi uluslararasılaşma anlamında kalkınma ajanslarını takip edenleriniz varsa çok esnek müdahale araçları var ve her dönem yenilenebiliyor. Onun için uçtan uca sonuç odaklı müdahale araçları geliştirmeye çalışıyoruz, kırsal alanı da desteklemek adına bunun için tabii ki kamu kurumlarımız çok kritik. Kamu kurumlarının desteklenmesine yönelik mesela Ziraat Odalarımızın ya da çiftçilerimizin ilk aşamada sorunları olduğunda başvuracağı kurumları da geliştirmek aslında desteklemek bizim odağımızda. Yenilikçi uygulamalar yani sivil toplumun, özel sektörün, kamunun bir araya gelerek oluşturduğu daha sinerjili projelere de destek veriyoruz.

Bir örnek verecek olursak en son ODTÜ GÜNAM, Ayaş İlçe Tarım ve bir kooperatif gibi aktörlerin bir araya gelmesiyle daha önce uygulanmamış tarım arazilerinin üzerine AgroPV kurulması ve bunun etkinliğinin araştırılması üzerine bir projeyi de destekledik. 6 kooperatifin sulama kooperatifinin kullanabileceği akıllı sulama sistemlerinin kurulması, yaygınlaştırılması ile ilgili projeleri de destekledik.

Aslında desteklerimiz çok çeşitli, çok esnek diyebiliriz ve bunların hepsinde paydaşlarımızın geri bildirimiyle iş birliği yapmaya çalışıyoruz. Onun için iş birliği, birlikte iş üretme, sosyal sermayenin geliştirilmesi bizler için çok kıymetli diyebilirim.

Prof. Dr. Bülent GÜLCUBUK: *Dün Türkiye İstatistik Kurumu bir iki veri açıkladı. Orada Türkiye’de kadınların iş gücüne katılım oranı erkekli nüfusun yarısı kadar ama Türkiye açısından ilginç bir durum var bu yüzden de bizim desteklerimizi kadınlara karşı farklı alanlara da götürmemiz lazım o da şu; OECD yeni bir veri açıkladı, Türkiye 34 ülke arasında kadın mucit oranında altıncı sırada ve Türkiye’den yapılan patent başvurularının OECD üzerindeki yapılan araştırmada yüzde 16’sı kadınlardan gelmiş ve bu da içlerinde en fazla desteklenmeye değer mucit projeler olarak bulunmuş. Umarım bizim kırsaldaki kadınlardan da böyle kadın mucitler çıkar ve bunlar da desteklenir.*

Dr. Ahmet ANTALYALI - Tarım ve Orman Bakanlığı - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Başkanı

Bugün ve yarın devam edecek zirvemizde programın sektörümüz ve özellikle kadın girişimcilerimiz için önemli kazanımlar sağlayacağını düşünüyorum. Bildiğiniz üzere kırsalda yaşayan insanların refah düzeyinin artırılması için kırsal kalkınmaya yönelik olarak pek çok faaliyette bulunuyoruz. Bunun da tabii ki IPARD Programı en önemli unsuru. 13 yıldır uyguladığımız bu programı bugüne kadar 42 ilde uyguladık. İnşallah bu yıl itibarıyla 81 ilimizde uygulayacağız.

Bugüne kadar 1.8 milyar avro hibe verdik. 3 buçuk milyar avroluk yatırım gerçekleşti. Biz burada IPARD destekleriyle rekabet gücü daha yüksek, yenilikçi teknolojileri kullanan, sadece yurt içi tüketime yönelik değil aynı zamanda ihracat yapan işletmeler kurulmasını sağlamaya çalışıyoruz. Bugüne kadar 25 bin proje uyguladık sahada ve çok başarılı sonuçlar olduğunu da gözlemliyoruz. Aynı zamanda bu yaptığımız yatırımlarla hem üretimin kayıt altına alınması hem de kalite ve üretim standartlarının AB standartlarına yükseltilmesini amaçlıyoruz.

Bugüne kadar ülkemize sağlanan fonların neredeyse tamamını kullandık. Burada fon kullanım oranımız yüzde 99.4. Bu da proje kültürünün oluştuğunu ve kaynakların verimli kullanıldığını gösteriyor.

Bugüne kadar 1.588 süt üretim tesisi, 1.324 besi çiftliği 1.200’den fazla yenilenebilir enerji yatırımı, 1.200’den fazla zanaatkârlık ve katma değerli ürün üretimi yapan işletme, 1.120 kırsal turizm tesisi olmak üzere yaklaşık 17 sektörde yatırımları destekledik. Biz kırsal kalkınmayı artık sadece destek vermek olarak görmüyoruz. Özellikle üretimin çeşitlendirilip artırılması ve kırsal nüfusun gelirinin yükseltilmesini de çok önemsiyoruz.

Biz kırsaldaki nüfusun gelirinin de artırılmasını amaçlıyoruz. Hayvancılık sektörünün gelişmesini ve modernizasyonunu çok önemsiyoruz. Burada verimlilik, yerelde yan sanayinin gelişmesi çok önemli bizim için çünkü bizim bu verdiğimiz desteklerle yeni teknik ve teknolojiler ülkemize geliyor. Bizim üreticilerimiz de hemen o alet ekipmanı üretiyorlar. Böylelikle tarım alet-ekipman sektörünün gelişmesine de katkı sağlıyoruz.

Süt sığırıcılığında artık robotik sağım sistemleri kullanılıyor. Hiç el değmeden bir kişi 150 tane ineğe bakabiliyor. Böylelikle kalite artıyor, verimlilik artıyor, iş gücünde de bir kazanım elde ediyoruz. Aynı zamanda istihdamı artırıyoruz.

“ Bugüne kadar
ülkemize sağlanan
IPARD fonlarının
neredeyse tamamını kullandık.
Burada fon kullanım
oranımız yüzde 99.4. ”

Kırsal nüfusun yerinde tutulması gibi çok önemli amaçlarımız var. Bunları yaparken biliyorsunuz dünyanın gündeminde şu anda yeşil mutabakat ve çevre ile ilgili konular var. Bunlar neden önemli? Çünkü gelecekte biz bunları uygulamazsak belki bizim ihracatımızın ve üreticilerimizin önünde engel olacak. Dolayısıyla biz bugünden çevrenin korunması, yeşil mutabakat uygulaması, atık yönetimi, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını desteklerimizde öncelikli alanlar olarak belirledik.

Bu verdiğimiz destekler tabi yerelde bir taraftan da ciddi çarpan etkisi oluşturuyor. Bir yatırım yapıldığını düşünün... Bir süt işletmesi, bir soğuk hava deposu yapıyoruz orada boyacısından, sıvacıasına, seramikçisine aklınıza gelen tüm yerel aktörler kazanç elde ediyorlar. Akabinde orada ciddi bir üretim gerçekleşiyor. Örneğin ihracat yapan bir meyve sebze paketlenme tesisinde yaklaşık 200-250 hanımefendinin çalıştığını görüyoruz. Ülkemize döviz kazandırılıyor. Hem insanlar doğdukları yerde doyar hale geliyor hem de mutlu oluyorlar. İnsanımızın doğal koşullarda daha huzurlu daha mutlu ve müreffeh bir hayat sürme imkânı var. Bu yatırımları bu anlamda önemsiyoruz.

Şunu açıklıkla ifade etmemiz lazım. Tabii ki hayvancılık çok önemli bir unsurdur; tabii ki tarım bizim başlıca sektörümüz ve odak noktamızdır. Fakat biz, insanlara tüm koşullarıyla yaşam koşullarını iyileştirmedeğimiz zaman, kardeşlerimiz kırsalı tercih etmiyorlar. Dolayısıyla, daha tercih edilebilir bir kırsalın oluşmasını istiyoruz; kendi yaşamımızda da orayı tercih edeceğimiz koşulların oluşmasını istiyoruz. Bu kapsamda kırsal turizme destekler de sağlıyoruz. Belli zamanlarda herkes kırsala özlem duyuyor, köyüne dönmek istiyor. Özellikle pandemi döneminde de bunu yaşadık ama sonradan baktık ki yine herkes şehir hayatına yavaş yavaş adapte oluyor. Dolayısıyla bizim kırsala yapacağımız yatırımlar bu yüzden çok önemli. Bu sayede hem buralar tercih edilebilir hem de yöre insanına ve ülkemize daha fazla katkı sağlanabilir.

IPARD III Programı kapsamında 785 milyon avroluk bir kaynağı yeni kullanıma sunuyoruz ve böylelikle ülkemizde 1.2 milyar avroluk yatırım olacak ama diğer taraftan da Dünya Bankası, EBRD, uluslararası kuruluşlar, diğer genel kırsal kalkınma kaynakları gibi tüm kaynakları araştırma içerisindeyiz. İnşallah bu kaynakları artıracacağız; bunları da sizin hizmetinize sunacağız. Bu yatırımlarda da özellikle hanımefendilere gerçekten çok önem veriyoruz. Sizler elinizin değdiği yere değer katıyorsunuz buna yürekten inanıyorum ve her zaman kapımızın sizlere açık olduğunu ifade etmek isterim.

Prof. Dr. Bülent GÜLCUBUK: Çok teşekkür ederiz burada iki konunun altını çizmek isterim. Birincisi Ahmet bey'in söylediği. Evet, üretim desteği, yatırım desteği ama gençler başka şeyleri de bekliyorlar kırsalda. Bunlar üzerinde de çalışmaların olması lazım. Artık kırsalda, tarımda üretim ve yaşam desteğini birlikte gitmesi lazım.

Bilal KENDİRCİ - Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) - Başkan Yardımcısı

KOSGEB olarak ülkenin ekonomik politikaları ve kalkınma planları çerçevesinde yeni girişimlerin ortaya çıkması ve mevcut kobilerimizin verimliliği ve rekabet gücünün artırılması amacıyla onlara finansal destekler sağlıyoruz. Burada da herhalde kobiler özelinde en öne çıkan kurum biziz. Sadece finansal destek sağlamak bizim amaçlarımız arasında değil aynı zamanda onlara rehberlik etmek de bizler açısından önemli. Hani geleneksel tabirle; sadece balık vermek değil, balık tutmayı da öğretmek bizler açısından önemli ve bu kapsamda girişimcilik çok önemli bir noktada duruyor. Bütün gelişmiş ekonomilere, gelişmiş ülkelere baktığımızda yeni girişimci çıkarma sayıları ve girişimci

çıkardıkları alanlar o ülkelerin büyümelerini ve ekonomik kalkınmışlıklarını belirleyen temel etmenlerden birisi. Aslında bizler bu açıdan şanslı bir ülkedeyiz, belki de Avrupa'nın en girişimci nüfusuna sahibiz.

Sahadaki gözlemlerimiz, kadınların sahip olduğu işletmelerin yaşam ömrünün daha uzun olduğunu gösteriyor. Çünkü kadınların o anaç duygularıyla işletmelerine veya işlerine sahiplikleri ve aidiyetleri daha yüksek. Sadece işletme sahipliği açısından değil son dönemde malumunuzdur bizim özellikle sanayi tarafında sanayicimiz çalışacak eleman bulma noktasında sıkıntı yaşıyor. Bizim görüştüğümüz bazı sanayiciler kadın istihdamı yapmaktan çok mutlular, çünkü kadınlar eğer huzurlu bir çalışma ortamına sahipse erkeklere göre daha az iş değiştiriyorlar.

KOSGEB olarak bizim desteklerimizden bahsedecek olursak, özellikle girişimcilik bağlamında, girişimcilik eğitimlerimiz var. 2010-2019 yılları arasında uygulamalı girişimcilik eğitimi veriyorduk. Tabii bu uygulamalı girişimcilik eğitiminin artı tarafları var, eksi tarafları var. Özellikle kırsal alanda erişilebilirlik sıkıntısı vardı. Biz bunu 2019'dan itibaren çevrimiçi platforma taşıdık ve bizlerden girişimcilik desteği almak için kadın girişimcilerimizin veya diğer erkek girişimcilerimizin işletmelerimizin bu eğitimi almasını şart koştuk. Bu eğitimleri almadan girişimcilik desteğimizden faydalanamıyorlar. 2010'dan

“Kadınların anaç duygularıyla, işletmelerine veya işlerine sahiplikleri ve aidiyetleri daha yüksek.”

günümüze geldiğimizde yaklaşık 2.1 milyon girişimcimize bu eğitimleri verdik ve bunların yaklaşık 1 milyonu da kadın girişimci. Yani oran olarak neredeyse yarısına yakını kadın girişimciden oluşuyor.

Girişimci kadınlarımıza verdiğimiz desteklerde de biraz pozitif ayrımcılık yapıyoruz. Eğer hizmet ve ticaret sektöründe ise işini kurduğu zaman biz 65 bin liraya kadar destek veriyoruz eğer girişimcimiz imalat ve yazılım sektöründe yeni bir iş kuracaksa burada miktar biraz daha artıyor, 375 bin liraya kadar destek veriyoruz. Sadece biz KOSGEB olarak destek vermiyoruz; bankalar aracılığıyla da kredi imkânları sağlıyoruz. Kadın girişimcilerimize 70 bin liraya kadar destek veriyoruz. Yine bazı bankalarla yapmış olduğumuz anlaşmalar çerçevesinde 300 bin liraya kadar kadın girişimcilerimize finansman desteği sağlıyoruz. Bu kapsamda 2010 yılından itibaren yaklaşık 167 bin işletmeye 5 milyar lira destek sağladık. Bu 167 bin işletmenin 70 bini kadın girişimcilerimiz ve kadın işletmelerimiz. Kadın girişimcilerimize verdiğimiz destek 2 milyar tutarına ulaştı. Sadece finansal destekler kısmına geldiğimiz zaman da bankalar aracılığıyla yaklaşık 10 bin işletmemize, 10 bin kadın işletmemize 613 milyon tutarında bir kredi sağlamış olduk.

Bu desteklerin veya eğitimlerin yeterli olduğunu elbette düşünmüyoruz ikinci kısımda biraz önümüzdeki dönem gelecek planlarımızdan da bahsedeceğiz. Tabi burada sadece bahsettiğim kadın girişimciler bağlamında verdiğimiz destekler. Diğer desteklerimizde de yaklaşık 10 milyon liraya kadar vermiş olduğumuz destekler var. Bu bağlamda biz geçtiğimiz yıl 100 binden fazla işletmeye, bunun 23 bini girişimci desteğiyle, 18 milyarlık bir destek sağlamış olduk KOSGEB olarak.

Prof. Dr. Bülent GÜLCUBUK: Dünya Birleşmiş Milletler'in insani gelişmişlik endeksinde ilk 40 arasında yer alıp da kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 50'nin altında olduğu hiçbir ülke yok. O yüzden bizlerin de kadınların işgücüne katılım oranını yüzde 50'nin üzerine daha da fazla çıkarmamız lazım. Dünya çapında yaklaşık 252 milyon kadın girişimci varmış. Kadın girişimcilerin oranı son 20 yılda yüzde 114 artmış. Türkiye'de yüzde 82 artmış. Bu iyi bir rakam ama bizim bu aradaki makası azaltmak için daha fazla kadın girişimcilere yönelik destek mekanizmalarını ve burada da özellikle kadın arkadaşlar için söylüyorum; bireysel girişimlerden çok, ortak girişimleri artırmamız lazım.

Dr. Bülent Kahraman ÇOLAKOĞLU - Tarım ve Orman Bakanlığı - Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanı

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı olarak bizim Türkiye'deki tüm çiftçi eğitimlerinden sorumlu olduğumuzu bilmenizi isterim. Onun haricinde bir tarım televizyonumuz var yayım aracı olarak kullanıyoruz. Yine bununla beraber bakanlığın tüm tanıtım faaliyetlerinden ve pek çok işten bahsedebilirim bu işler içerisinde en önemlilerinden bir tanesi elbette kırsaldaki kadının güçlendirilmesi meselesi.

Eğitim yayın faaliyetleri son derece önemli biz de bu anlamda genel eğitim ve yayın çalışmaları yapıyoruz. Her dönem 81 ilimizde 'Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı'nı icra ediyoruz. 'Kadın Çiftçiler Tarımsal Yeniliklerle Buluşuyor' programı icra ediyoruz.

Kadın çiftçilere yönelik il özel projeleri, aile çiftçiliğinin geliştirilmesi programı, kadın kooperatiflerin güçlendirilmesi iş birliği protokolü ve kimseyi geride bırakma diye projelerimiz var. Bunlar, kadınlara özel olarak hazırladığımız projeler.

Ben bu işi üç ana esas üzerinde temellendirmek isterim. Birincisi ve olmazsa olmazı kadın kooperatifiçiliği. Kırsalda kadınların gelişmesini ve güçlenmesini sağlamak istiyorsak kooperatifleşmelerini sağlamalıyız çünkü bizim toplumsal yapımız kadının kırsalda öne çıkmasına özellikle bazı bölgelerimizde engel oluyor.

“Kırsalda kadınların gelişmesini ve güçlenmesini sağlamak istiyorsak kooperatifleşmelerini sağlamalıyız.”

İkincisi aile çiftçiliğinin güçlendirilmesi. Yine kadın üzerinden bakın kadın olmazsa olmaz. Turgay Başyayla çok kıymetli dostumuz, arkadaşımızı eşiyle beraber salgın hastalık sürecinde İzmir'den bir yer aldılar ve oraya göçtüler. Dedim ki Turgay bey ben hanımefendiye tebrik ediyorum seni değil. Neden? Çünkü hanımefendi gitmeseydi Turgay Başyayla bin defa istese de gidemezdi. Doğru mu? O yüzden kadınların burada alacağı karar son derece önemli. Şehir hayatına alışmış ondan sonra buradaki rahatlığa, huzura alışmış insanların köyü tercih etmeleri çok kolay şey değil çok büyük bir karar, radikal bir karar. Bizim bu arkamızda dönen 'Anadolu'nun Yüreğine Dokunanlar'

serisini izlediğinizde, sizin de yüreğinize dokunacak

buna eminim. Orada Neşe Çiftliği diye bir bölümümüz var. Bir karı koca İstanbul'da ikisi de iş hayatında ve ikisi de ayrı ayrı çalışıyor. Bir gün oturup şöyle demişler birbirlerine: "Günümüzün en az 3 saati yolda geçiyor, şu kadar stres, şu kadar sıkıntı, şu kadar mobbing vs. şehir hayatının zorlukları, birbirimizi görme süremiz bile çok çok kısa". Çünkü akşam eve gelince her iki bireyde yorgun birisi o tarafta birisi bu tarafta uyuyup kalıyor. Yemek hazırlamaya bile insanın gücü takati yetmiyor bazen. "Gel gidelim buradan" deyip almışlar çocuklarını köyde bir yaşam kurmuşlar ama çok gerçekçi anlatıyorlar, toz pembe anlatmıyorlar yani. "İyi ki geldik" diyorlar günün sonunda ama onun da bir zorluğu var. Odununuzu yapacaksınız, işte gidip gelmek kolay olmayacak alışveriş için, hayvanlarla ilgileneceksiniz, sabahın dördünde kalkıp bamyı toplayacaksınız vs... Kolay bir şeyden bahsetmiyoruz ama kesinlikle insani, kesinlikle huzur vaat eden ve kesinlikle bizlerin de öykündüğü özendiği ama onlar kadar cesaretli olamadığımız şeyler.

Sözü nereye bağlıyorum bunların hepsinin temelinde ne var biliyor musunuz? Eğitim var. Şimdi değerli dostlarım girişimcilikten, girişimciden, finanstan bahsettiler vs. Çok kıymetli şeyler ama bunların temelinde başat unsur eğitimidir. Onun da bir üstünde ne var biliyor musunuz? Aile. Orada da kadın. Hepsi kadından neşet ediyor. Kadın, arkasından eğitim, arkasından diğer girişimcilik, sürdürebilirlik, ekonomi, sağlıklı toplum ve güvenli gelecek. Ama bakın tekrar neşet ettiği yere tekrar dikkatlerinizi çekiyorum. Önce aile, kadın arkasından eğitim...

Eğitim bu kadar önemli biz de bu anlamda yaptığımız çalışmalarla kadınların yüreğine dokunmak istiyoruz. Avrupa Birliği ile 30 ilde yürüttüğümüz Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın faydalanıcı, bizim de eş faydalanıcı olarak yer

aldığımız çok kıymetli bir proje var. Ondan elde ettiğimiz bazı çıktıları özellikle dikkatlerinize sunmak isteyeceğim çünkü siz de bana hak vereceksiniz. O kadar önemli şeyler söylemiş ki hanımefendiler.

Türkiye'nin dört bir tarafından sadece kadın kooperatiflerinde görev alan kadınların kooperatifle ilgili bir araya gelmeyle ve üretim aşklarını yaşamalarıyla ilgili, aile hayatlarıyla ilgili çok ciddi belirlemeler var. Onları ikinci bölümde paylaşacağım. Başkanlık olarak biz bu yaptığımız faaliyetleri eğitim ve yayım diye ifade ediyoruz.

Eğitimden kasıt şu olmalı. Bir kere bir eğitim programı olmalı. O program dahilinde yapılan işler ancak eğitim olabilir. O programda ne yer alacak. Eğitim programında amaç yer alacak. Amaçlar yer alacak. Amaçlara bağlı kursiyerlere öğrencilere edindirilmesi gereken kazanımlar yer alacak. O kazanımların edindirilmesi için yöntem ve teknikler belirlenecek. O yöntem ve tekniklere uygun etkinlikler belirlenecek. Bitti mi? Ondan sonra ölçme değerlendirme yapılacaktır. Eğer bu bahsettiğim süreç işletilmemişse siz bir tam eğitim faaliyetinden bahsedemezsiniz.

Prof. Dr. Bülent GÜLCUBUK: Şimdi bu oturumdaki son konuşmacımız Esra hanım. Bir şeyi vurgulamam lazım. Şimdi Ruanda'da, Afrika'nın bir ülkesi, 2003 yılında kadınlar tüm dünyaya bir cinsiyet eşitliği manifestosu yayınladılar bu çok önemli dediler ki siz bizi unuttunuz ve arka planda bıraktığınız için bu ülke kalkınmaz gelişmez dediler ve ondan sonra 2003 yılında dediler ki "Bizi bütün siyasi ve yönetim kademelerinin en az yüzde 30'una getirin ve biz yönetici olalım" dediler bununla ilgili bir anayasal düzenleme yaptılar. Geldiğimiz noktada şu anda oradaki koltukların yüzde 64'ünde kadınlar oturuyor, Ruanda'nın milli geliri 2003'e göre bir kat daha arttı.

Ben Düzce özelinde Bakanlığımızın çalışmalarından, ayrıca fon kaynaklarında köprü olduğumuz örnek kooperatiflerden bahsedeceğim.

Kırsalda yaşayan kadınlarımız ev işleri, annelik, tarımsal üretim faaliyetleri ve aileyi ilgilendiren her konuda çalışmalar yapmakta fakat emeğinin karşılığını en az almaktadır. Bu konuda il müdürlüklerimiz kırsalda kadın çalışmalarını yürütmekte. Kadınların hem ekonomik hem de üretim, eğitim, sağlık ve yaşama ilişkin sorunlarının ele alınması yerel ve ulusal kaynaklardan yararlanmasında köprü görevi görmektedir. Amacımız kırsalda kadın girişimciliğini artırmak, onların örgütlenmesini sağlamak, eğitim yayım faaliyetlerimize devam etmek. Bu kapsamda kırsalda kadının tutunmasını sağlamak. Sayın Başkanın biraz önce dediği gibi kırsalda kadını tutarsak aileyi tutmuş oluyoruz ve yaptığımız projelerde de gördük ki yerinde desteklediğimiz kadınla ilgili her proje başarıya ulaşılıyor.

“Kırsalda kadını tutarsak aileyi de tutmuş oluyoruz.”

Ben 7 ay önce Düzce'ye İl Müdürü olarak atandığımda Bursa'dan geldim. Bursa'da uyguladığımız bir modeli Düzce'ye de uygulamaya çalışıyoruz. Bir kadın çiftçiler ve proje ekibi oluşturduk. Farklı meslek gruplarından gıda mühendisi, veteriner hekim, sosyolog, ziraat mühendisi arkadaşlarımızla bir çalışma başlattık. Bu kapsamda ilk önce Düzce'deki kadın girişimcileri bir araya getirdik. Bunlar birbirlerini tanımıyordu farklı tarımsal üretim yapıyorlar. Hepsisi ham madde olarak birbirlerine ihtiyaçları var. Aronya sirkesi yapmak isteyen aronya arıyor ama Düzce'deki aronyacıyı bilmiyor örnek olarak. Bunları bir araya getirdik ve aralarındaki iletişimi güçlendirdik. Farklı sektörlerden tarımsal üretim yapan, tarımsal üretimi işleyen girişimcilerimizle farklı faaliyetler yapmaya başladık. Onlara eğitim yayım konusunda, pazarlama imkânları konusunda ufuklarını açacak eğitimlerimize devam ediyoruz. Faaliyetlerimiz; eğitim yayım, teknik kapasitenin geliştirilmesi, tanıtım, medya, markalaşma, ambalajlama, paketleme, etiketleme, pazarlama ve ticaret gibi faaliyetleri yürütmek.

Köy ziyaretlerimiz sırasında kadınlarımızı dinliyoruz onların potansiyellerini görmeye çalışıyoruz. Bu kapsamda yine Düzce'de yaptığımız köy ziyaretleri sırasında önder bir kadınla karşılaştık ve onun bir lavanta bahçesi vardı. Onunla görüşmelerimiz esnasında bir kadın kooperatifi kurabilir miyiz fikrini O'na söyleyince O da böyle bir şeyin içinde önderlik edebileceğini söyledi ve Düzce'de Bakanlığımıza bağlı ilk tarımsal kalkınma kooperatifimizi kurduk. Daha önce Düzce'de Ticaret Bakanlığı'na bağlı 9 kooperatif vardı şu anda bizim kurduğumuz

kooperatifle birlikte 10 kooperatif oldu. Bu kooperatifimiz şu anda 2 köyü kapsayan bir kooperatif ve 7 ortakla kuruldu. Şu anda 13 ortaklı bu kooperatifimizde ne yaptık? Eski bir köy okulu vardı, köy okulunun kooperatife tahsisini sağladık. Onların tarımsal ürünleri ürettikleri köydeki tarımsal ürünlerini nasıl katma değerli hale getirebilecekleri ile ilgili hijyen eğitimi, tarımsal faaliyetlerle ilgili eğitimlerini düzenliyoruz. Bu köy okulunun tadilatı konusunda da yerel kaynaklardan destek aldık. Onun dışında bizim bu Düzce'deki kadın girişimcilerin pazarlama kapasitelerini artırmak için bir dijital platformun proje koordinatörünü Düzce'ye getirdik. Kadın girişimcimimize, kooperatiflerimize e-ticaret konusunda eğitim verdiler. FAO temsilcisini ilimizde ağırladık ve ilimizin potansiyelini gösterdik, onlarla kadın girişimciliğiyle ilgili projeler yapma kararı aldık.

Yine ulusal ve uluslararası projeler hazırlıyoruz. Düzce ilimizdeki kadınlarla ilgili ve onların fon kaynaklarından yararlanmalarını sağlayacağız.

Bakanlığımızın eğitim yayım çalışmaları kapsamında Düzce'de "Düzce hünnap köyü kadın elinde hayat buluyor" projesi kapsamında 10 kadın çiftçimize birer dekar arazide hünnap bahçesi kurduk. Bu güzel bir proje oldu. Düzcemizin verimli topraklarında hünnap yetiştiriciliğini ilk defa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü eliyle gerçekleştirdik. Üretimimizi artırmayı hedefliyoruz. Yine bu sene 2024 yılında "Bağa bak üzüm olsun yaprağı senin olsun" projemizi başlattık. Daha önce evlere temizliğe giden bir kadın sarma ile ilgili bir yemek dükkanı açıyor ve yapraklarını bulamıyordu. Biz de bu projeyi hazırladıktan sonra onunla karşılaştık. Şimdi hem yaprağını üretecek hem de sarmasını dijital platform üzerinden satabilecek.

Yine Bakanlığımızın "Uzman Eller Projesi" kapsamında Düzce'de 5 kadın girişimcimiz bu desteğimizden faydalandı. Bu desteğimiz tarımla ilgili bölümü bitiren girişimcilerin 250 bin lira bir hibe alarak yaptığı projeler. Sera, hayvancılık, arıcılık gibi projeler ilimizde devam etmektedir. Yine Ulusal Ajans'a, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'na şu anda 10 kooperatifin marka tescillerinin, barkodlarının, ambalajlarının gıda mevzuatlarına uygun hale getirilmesi ile ilgili bir proje başlattık. Ayrıca bu proje sayesinde 10 kooperatifimize de coğrafi işaretli ürün belirleyeceğiz.

Saha ziyaretleri sırasında kadınlarla bir araya gelerek onların ürettiği tarımsal ürünleri nasıl katma değerli hale getirebiliriz sadece kooperatifleri değil kadın girişimcileri nasıl daha iyi pazara yönlendirebiliriz çalışmalarımız devam ediyor. Yine biraz önce kurduğumuz kooperatiften bahsetmiştim. Düzce'den markasının tesciliyle ilgili başvurularını yaptılar. Ürünlerini üretmeye de başladılar. Kurutulmuş meyve üretiliyorlar. Şu

anda ambalajlama paketleme ve standart ürün üretmeleri konusunda il müdürlüğümüzün gıda mühendisleri kendilerine teknik destek veriyorlar. Bu ürünler içinde kurutmalık meyveler ve glutensiz unlar var. Unların etiketlerinin gıda mevzuatlarına uygun hale gelmesi, hijyenik olarak üretilmesi, tarladan sofraya güvenilir gıdanın aktarılması bakımından gıda mühendisi arkadaşlarımız teknik desteklerine devam ediyorlar.

Ayrıca kadın kooperatifimizin ürünlerinin satılmasıyla ilgili Tarım Kredi Kooperatifleri ile de temasa geçtik. Yöresel ürün satan firmalarla diyaloga geçmelerini sağladık. Kadın kooperatifimiz dijital platform üzerinden bir mağaza açtı, mağaza sayısını artırmaya devam ediyor.

Bizim kooperatiflerle ilgili amaçlarımız hem yerelde hem ulusalda hem uluslararası platformlarda ürünlerini katma değerli hale getirerek pazarlamaları ve kadının kırsalda güçlenmesi ve kadının kırsalda üretime devam etmesi. Bu kapsamda tüm il müdürlüklerimiz ve Düzce özelinde biz çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Dr. Bülent Kahraman ÇOLAKOĞLU: Yurt içi deneyim paylaşımı toplantıları ve etkinlikleri kapsamında biraz önce zikrettiğim proje ile ilgili söylüyorum “Kooperatif olmasaydı ne eksik kalırdı?” sorusu hanımefendilere yönetilmiş. Bunu niye önemsiyorum, kırsalda kadının güçlenmesi için kooperatifleşmesi gerekiyor. Bunu hepimiz herhalde düşünüyoruz.

“Önemli bir yöresel ürün ziyan olurdu üretici de köyde yoksullaşırdı. Kendimizle uğraşırdık, mutsuz depresyonda kadınlar olurduk. Eşinden ayrılmış eşini kaybetmiş veya daha önce hiç çalışmamış olan kadınlara ulaşamazdık, onlara umut olamazdık.

Yaşamında zor döngüler yaşayan ve ev eksenli üretimlere değer verilmeyen kadınlar olarak öz güvenimizi yeniden inşa edemezdik. Her biri üzerinde konuşulmaya değer birbirine yabancı olan kesimler olarak huzurla keyifle bir arada yaşamamanın üretmenin mücadele etmenin tadına varamazdık. Eşini kaybettikten sonra bir köşede ölümü beklemesi gerektiği düşünülen deneyimli ablalarımıza yeni bir ufuk açamazdık.”

Bunlar Türkiye’nin dört bir tarafından kadınlardan alınan ortak kanaatler.

“Üretimin sadece kazanç için değil dayanışma ve birlikte var olmak için olduğunu yaşadığımız topluma gösteremezdik. Tek başımıza olsaydık içimiz yansa da her gün 6 bin depremzede aileye sıcak yemek ikram edemezdik. Eşlerimizin, oğullarımızın bize uygun gördüğü cep harçlığı ile yaşamaya devam ederdik. İhtiyaç sahibi üniversite öğrencilerine dişe dokunur maddi destekte bulunamazdık. Kendi gücümüzün farkına varamazdık. Bizden genç ve evleri dışında faaliyet gösteremeyen kadınlara umut olamazdık.”

Bir de şu soruyu sorduk. “Bugün kooperatifinizi kursanız neyi farklı yapardınız?”

“Kooperatifçiliğin ne olduğunu anlayarak yola çıkardık. Çok ürün deseni yerine uzmanlaşacağımız bir ya da iki ürün seçerdik. Farklı eğitim düzeyleri ve profesyonel becerileri olan ortaklarla yola çıkardık. Ortaklara ve ailelerine kooperatiftan hemen kazanamayacağımızı anlatır beklentilerinde gerçekçi olmalarını sağlamak için uğraşırdık. Kadın kooperatifleri olarak deprem sonrasında gösterdiğimiz dayanışmayı en başından gösterirdik. Yerel yönetim tarafından kurdurulan bir kooperatifte yer almaktansa kooperatifçiliğe ve kadın dayanışmasına inanan kadınlarla yola çıkardık.”

Bizim aslında söyleyeceğimiz bütün her şeyi ülkemizin kadınları şu üç saydamda ifade etmişler.

Prof. Dr. Bülent GÜLCUBUK: Biz bir çalışma yürüttük kırsal alanda kadın girişimciliği üzerine. Bir kadının bir sözünü raporumuzun kapağına yerleştirdik. Dedik ki: “Kırsalda kadınlar ne iş yapıyor erkekler ne iş yapıyor?” Kadının verdiği cevap şuydu:

“Kadınlar her işi yapar; geri kalan işleri erkekler yapar.” Buradan çok şey çıkarmak lazım.

Emine DOĞRUKÖK: Kalkınma Ajansı olarak aslında kırsal alanda belli bir ivme kazandık. O ivmeyi ilk olarak kaybetmemek onun üzerine koyarak ilerlemek hedefimiz.

İlk aşamada bizler de kooperatifçilik, çiftçilere yönelik finansal okuryazarlık, sosyal okur yazarlık gibi eğitimler veriyoruz. Bunları vermeye devam edeceğiz farkındalık kapsamında. Onun dışında tasarladığımız mali desteklerimiz var. Teknik desteklerimiz var. Bunlara devam edeceğiz ve aynı zamanda uluslararası fonların bölgelerimize aktarılması anlamında da önce faaliyetler gerçekleştirmeyi planlıyoruz ama temel olarak yapmamız gereken şey şu, politika yapıcı kurumlar olarak biz de zamanın ruhunu yakalamalıyız. Gereklilikleri bilmeliyiz. Bölgelerimizin fotoğrafını çekip ihtiyaçlarını belirleyip ona uygun politikalarla müdahale etmeliyiz.

Temel olarak bunları yapmaya çalışacağız. Burada da hareket alanımız şu olacak: öncelikle Anadolu’muzun çok keşfedilmeyi bekleyen bir potansiyeli var. Yerel değerlerimiz var. Bu yerel değerleri coğrafi işaretli ürünleri belirleyip bunların ticarileşmesine yönelik faaliyetler çok kritik. Bu alana odaklanmayı düşünüyoruz. Yani katma değerinin artırılması, örgütlenmenin teşvik edilmesi de çok önemli çünkü bu bahsettiğimiz şeyler sadece ekonomik şeyler değil bunun sosyal ve çevresel yönleri de var.

İlerleyen dönem için yeşil dönüşüm, dijital dönüşüm gibi ifadeler kullanıyoruz. Bu alanlarda hem kırsalın hem kadınların yetkinliklerin artırılması çok önemli. Rekabet avantajını kazanabilmek için bu alanda faaliyetlerimiz olacak. Önümüzdeki dönem gıda güvenliğini, gıda arzını çok daha fazla konuşuyor olacağız. Bizim de faaliyetlerimizin odağında bu alanda kapasite artırılmasına yönelik faaliyetler olacak.

Biz yeniliğin gücüne inanıyoruz. Yani var olan problemleri etkili bir şekilde var olan yöntemlerle çözmek çok mümkün değil, onun için gizli potansiyelleri ortaya

çıkarmalı, kadınları daha çok güçlendirmeliyiz.

Varlıkta yüzde 50 iken temsilde neden yüzde 50 olmayalım, bunun içinde ayrıca çaba harcamalıyız. Üzerimize düşeni hepimiz yapmalıyız diye düşünüyorum. Güçlü kadın; güçlü aile, güçlü toplum demek ve biz aslında bir arada bir bütünü görebiliyoruz. Yani tek bakış açısıyla bir resmin yarısını görebiliriz. Bir resmin tamamına müdahale etmek istiyorsak bir olayın aslında iki bakış açısı da önemli. Kadının bakış açısı da, erkeğin bakış açısı da... Bunun için bu alanı destekleyecek faaliyetlerin içerisinde olacağız. Zaten yapımız gereği hızlı aksiyon alabilen kurumlarız. Burada da sizlerin, kıymetli paydaşlarımızın katılımları, destekleri çok kritik. Politika yapıcı kurumlar olarak bizlerin daha yakın dirsek temasında çalışması da çok kritik. Çünkü sinerjili işler, verimli işler böyle ortaya çıkıyor. Sözlerime son verirken de çok sevdiğim bir sözle müsaadenizle bitirmek istiyorum.

“Hiçbirimiz hepimiz kadar güçlü değiliz.”

Prof. Dr. Bülent GÜLCUBUK: Temsiliyet önemli. 51 bin mahalle muhtarlığımız var tüm Türkiye’de. Köy, kent vs. 51 bin muhtarımızdan sadece 1134’ü kadın. 16 bin köyümüzden de büyükşehirler hariç sadece 101 tanesinin muhtarı kadın. Buradaki tüm kadınlara da mesajımız olsun kendi aranızda muhtar seçin; temsiliyete daha fazla önem verin lütfen. Sözü şimdi Bilal beye veriyorum. Özellikle kırsaldaki kadınlar, tarımdaki kadınlar bu girişimciliğe başvururken nelere dikkat edilmesi lazım?

Bilal KENDİRCİ: Ben şöyle özetleyeyim aslında önümüzdeki vizyonu. Biz yeni bir strateji belgesi yayınladık. KOSGEB’in vizyonunu şöyle belirledik: yalın, erişilebilir, dijitalleşmiş, uluslararası bir kurum olarak hayal ediyoruz KOSGEB’i. Yalınlıktan kastımız 40’a yakın desteğimiz vardı. Önümüzdeki günlerden itibaren biz bunu 10’a düşüreceğiz. Daha anlaşılabilir hale getirdik. Örneğin 4 tane girişimcilik desteğimiz vardı bunu 1’e indirdik. İkincisi erişilebilir olmak istiyorduk. Erişilebilirlikten kastımız, bugün Perşembe. KOSGEB müdürlüklerine giderseniz bizim 81 ilde 88 müdürlüğümüz var. Sadece nöbetçi personelle karşılaşabilirsiniz çünkü tüm uzmanlarımız tüm personellerimiz işletmeleri ziyaret ediyor. Son 2 ayda 20 bin işletme ziyaret ettik.

Eğitim tarafında da bahsetmiştim bizler şu an itibariyle çevrim içi eğitimler veriyoruz. Önümüzdeki dönemde dijitalleşmesini de tamamlamış bir kurum olarak odak noktaları belirlediğimiz gruplara interaktif eğitimler de vermek istiyoruz. Kadın girişimcilere ve kırsaldaki kadın girişimcilere daha fazla ulaşmak istiyoruz.

İşin uluslararası kurum olma tarafında da son dönemde epeyce bir yol katettik. Sayın Başkanımızın kaynaklarının önemli bir kısmı uluslararası fonlardan geliyor bizler de geçtiğimiz yıl harcadığımız 18 milyarın 13 milyarını uluslararası fonlardan aldık. Şu an bir buçuk milyar dolar fon büyüklüğümüz var. Özellikle sürdürülebilirlik tarafında, yeşil dönüşüm, dijital dönüşüm ve Avrupa Birliği FRIT projeleri kapsamında programlarımız devam ediyor ama biz önümüzdeki dönemde kadınlara yönelik bir program yapmak istiyoruz. Burada da aslında hedef kitleyi biraz daha netleştirmek istiyoruz. Yani bizde kadın girişimci dediğimiz zaman işletme sahibi kadın olan anlaşılıyor. Bence yöneticisi kadın olan işletmeler de desteklenmesi gereken kadın işletmelerdir. Daha da önemlisi istihdam tarafından bahsettik, çalışanların yarısından fazlası kadın olan işletmeler de bizim için ayrıcalıklı durumdadır.

Son olarak eğitimler tamamen e-Devlet üzerinden veriliyor, kendi e-Devlet uygulamanıza girdiğiniz zaman tüm KOSGEB girişimcilik eğitimlerine ulaşabilirsiniz. Destek süreçlerinizi de e-Devlet üzerinden yürütebilirsiniz. Biz bunu 2017 yılında gerçekleştirilmiş bir kurumuz. Pandemi döneminde bütün hizmetlerimizi bu sayede aksatmadan gerçekleştirdik.

Prof. Dr. Bülent GÜLCUBUK: 5 yıl sonra Düzce'de kırsalda, tarımda nasıl bir kadın görmek istiyorsunuz?

Esra UZUN: Hocam şöyle diyebilirim. Bizim Bakanlık olarak ilçelerde, köylerde gitmediğimiz köy, girmedığımız ağıl, ahır hiç bir nokta yok. Biz Düzce'de kırsalda yaşayan bütün kadınlara ulaşip onların potansiyellerini ortaya çıkarmak istiyoruz. Kurduğumuz kadın kooperatiflerinde de gördük ki, kırsalda yaşayan kadınlar iyi bir girişimci, iyi bir yönetici, iyi bir muhasebeci, iyi bir iletişimci olduğunu gösterdiler. Çok fazla başarı hikayesi var. Biz daha fazla kadın başarı hikayeleri yazmak istiyoruz.

Dr. Ahmet ANTALYALI: Biz kadını desteklerken netice itibarıyla toplumumuzu destekliyoruz. Aynı zamanda burada destek veren tüm kurumlara ben özellikle teşekkür etmek istiyorum. Emine hanımın sözüne katılıyorum. Hiç birimiz hepimiz kadar güçlü değiliz. Bu zirvede biz koordinasyonu sağladık; tüm kurumlarla birlikte buradayız. Dışarıda kurumların stantlarını dolaşmışsınızdır. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM), Orman Genel Müdürlüğü (OGM), Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM), Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM), Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ve daha pek çok kurumumuzun tüm unsurlarıyla bu çalışmayı birlikte yürütüyoruz.

Zirve’de görüldüğü üzere, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) gibi kurumlarımızla ve diğer paydaşlarla da her daim irtibattayız.

Yine Kurumumuzun 42 İl Koordinatörlüğü ve 23 Yerel Eylem Grubu da (YEG), IPARD kapsamında desteklenen yöresel ürünlerini açtıkları stantlarda sergiliyor ve tanıtıyorlar.

Birbirimizden öğreneceğimiz ve birlikte başarabileceğimiz çok şey var. Bu toplantıların açıkçası birlik ve beraberliğimizin artırılması için ben önemli olduğu kanaatindeyim. O anlamda da tüm paydaşlara haseten çok teşekkür etmek istiyorum.

Biz tabii ki yaptığımız çalışmalarda kadınlara ve gençlerimize öncelik sağlıyoruz. Çünkü kadın ve gençler olmadan kırsalda hayat yok. Neden gençlerimizi destekliyoruz? Çünkü gençler bu ülkenin geleceği. Geleceğimize tabii ki yatırım yapmak istiyoruz. Bu anlamda bu toplantının çok güzel bir toplantı olduğu kanaatindeyim. İnşallah bunu farklı temalar üzerinde geleneksel hale de getiririz. Tüm kurumların zaman zaman bir araya gelmeleri lazım. Hepimiz bazı çalışmalar yapıyoruz ama yaptığımız çalışmalardan bazen haberdar olamayabiliyoruz. İş birliği yaparak çok büyük bir sinerji oluşturabiliriz.

Prof. Dr. Bülent GÜLÇUBUK: Geçen yıl Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi tarafından Tarım Kırsal Kalkınma Çevre başlıklı bir toplantı düzenledi ve burada kırsal alanlarda kadın erkek fırsat eşitliği ve gençlik üzerine bir forum düzenlendi. O forumun sonucunda dünyaya bir bildirim de yapıldı. “Kırsal kadınlara yatırım yapmak ahlaki bir zorunluluk, stratejik bir yatırım ve sürdürülebilir kalkınmaya giden bir yoldur. Ayrıca kırsal alanlardaki özellikle genç kadınları güçlendirmek sadece ahlaki bir yükümlülük değil aynı zamanda daha adil ve sürdürülebilir bir geleceğe yönelik stratejik bir yatırımdır. Kadınların temel haklarını korumak ve toplulukları dönüştürmek ve kırsal alanları canlandırma potansiyellerini ortaya çıkarmak için fırsat eşitsizliklerini azaltmak gerekiyor. Kadınlar, erkeklerin yasal haklarının yalnızca yüzde 64’ünü kullanabiliyor bu da eşitsizliğin en büyük nedeni oluyor. Bu nedenle hem ekonomik hem de sosyolojik açıdan bu fırsat eşitsizliklerinin giderilmesi bir ahlaki zorunluluktur.” diye bir saptama var.

7 Mart 2024

KIRSAL ALANDA KADININ İSTİHDAMI VE ÖRGÜTLENMEYE KATILIMI II. OTURUM

Moderatör: Duygu ÇALI - Sunucu

Zeynep YILDIZ

Milletvekili - Ankara

Savaş ALIÇ

Genel Müdür - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı -
Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü

Mustafa IŞIK

Genel Müdür Yardımcısı - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)

Gözde AYANOĞLU

Daire Başkanı - Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkârlar ve
Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü

Beyza Beyzade BERKOL

Yönetim Kurulu Üyesi / Sürdürülebilirlik ve Yeşil İş Komite Lideri -
Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

8 Mart dediğimizde, kadınlara dönük faaliyetler dediğimizde bence çok daha anlamlı, somut olarak çıktlarıyla kadınların girişimciliğiyle iş yapabilme kabiliyetleriyle gündeme geldiği bu etkinliği tertip etmeleri dolayısıyla TKDK Başkanımızın şahsında TKDK'ya ve Tarım ve Orman Bakanlığımıza çok teşekkür ediyorum.

Burada kadın kooperatifçiliğini görünür kılmak ve yüreklendirmek, yüreklendirmenin ötesinde de marifet iltifata tabidir kabilince onların eserlerini daha da görünür kılabilmek adına bu tip etkinlikler hakikaten çok çok kıymetli. Tabi bu noktada gerçekten her zaman kadın kooperatifçiliğinin, kadın emeğinin ve ülkemizin değerlerinin yarına aksedebilmesi açısından da muazzam

bir gayret ortaya koyan ve bu noktada dünyadaki diğer kadın liderlerin de daha doğrusu diğer liderlerin de eşlerine örnek olan Emine Erdoğan Hanımefendi'yi de gerçekten saygıyla hatırlamak isterim. Zira kendisi hem bizim kırsaldaki değerlerimizin ortaya çıkması hem de gerçekten bunların sürdürülebilir bir biçimde yarına kalması adına çok büyük bir inisiyatif aldı. Bunu "Sıfır Atık" ve 'Ata Tohumu Projesi'nde de gördük. Bunu 'Türkiye Dokuma Atlası'nda da gördük ve daha nicelerinde görmeye devam ediyoruz. Bu projelerin her biri sürdürülebilir bir biçimde yarına kalacak şekilde kurgulanıyor.

Kadın emeği dediğimizde ve kadın emeğinin yarına aksedebilmesi, yarına kalabilmesi dediğimizde bence temel motivasyon noktamız sürdürülebilirlik olmalı. Yani biz burada birkaç kadın bir araya geldi, bir işe girişti ve sonrasında bazı zorlukları yaşadıkları anda dağıldılar olmaması gerekiyor. Her şeyden önce hayal etmek ve o hayali de hayata geçirmek için emek harcadığını düşünüyorum. Bir şeyi hayal etmek bu yüzden gerçekten çok kıymetlidir ve bu hayalin üzerine aslında emek konuyor. Bu sefer fiili emekler konuyor. Devletin destekleri oluyor. Dolayısıyla bu desteklerin her birinin

bir sonuca ulaşabilmesi ve günün sonunda sistemin kendi kendini çeviriyor olması fevkalade önemli.

Bu noktada, "Sahada neler görüyorsunuz?" diye soracak olursanız, sürdürülebilirlik kavramı beraberinde bir ekosistem kurulumu ihtiyacını getiriyor.

Tarım ve Orman Bakanlığımız çok büyük destekler vermiş ve bence ülkemizde tarımsal üretimin devam edebilmesi hususunda Tarım ve Orman Bakanlığının bilhassa son 20 yılda gerçekleştirmiş olduğu destekler, gerçekleştirmiş

olduğu projeler fevkalade önemli. Bunların hayatiyetini ben nasıl keşfettim diye soracak olursanız birkaç şeyi anlatmak isterim. Bir gün Kültür ve Turizm Bakanımızla, Ankara'nın ve aslında İç Anadolu'nun tek sakin şehri olarak bu ünvanı alan tek ilçemiz Gündül'ü turizm potansiyelini ortaya çıkarmak için ziyaret ettik. Akabinde Kızılcahamam'da Abacı Peri Bacaları var. Abacı Peri Bacaları'nın yanında Mahkeme Ağacın köyü var. Mahkeme Ağacın köyünde de bir yeraltı şehri olduğu düşünülüyor, mağaraları var. Bunların hepsini hep birlikte nasıl turizme kazandırırız diye düşünüyoruz. Gündül'den çıktık. Abacı Peri Bacaları'na doğru giderken yol üstünde bir kadın çobana rastladım. Dudu abla. Dudu ablayı her yerde anlatıyorum. Artık Dudu ablayı meşhur ettim. Nitekim Dudu ablayla tanıştım. Makedonya'da çekilmiş bir film vardır, oradaki Türk yörüklerini anlatır. Balla ilgilenen bal ülkesi diye aynen onun gibi bir hikaye. Dudu abla benim annemden bir yaş büyük ama gerçekten çok genç kalmış. Ha hiç hayatı boyunca hiç evlenmemiş. Keçileri kendi evladı görmüş. Annesiyle ilgileniyor ve hayatına öyle devam ediyor ve ben orada onun keçilerle ne kadar büyük bir duygusal bağ kurduğunu gördüm.

Sonrasında nedir bu Ankara tiftik keçisi herkesin dilinde, biz bu keçinin yarına kalabilmesi adına neler yapılmış diye şöyle bir araştırdığımda gördüm ki 1990'lı yılların sonunda biz tiftik keçisini neredeyse kaybediyormuşuz. Nüfusu 60 bin seviyesine kadar ilerlemiş bakın neslinin tükenme seviyesi bu. Yani dünyanın her yerinde tiftik angora ismiyle anılıyor, Ankara Tiftiği olarak anılıyor ve günün sonunda bu tiftiği yetiştiren, büyüten, var eden aslında yarına taşıyan topraklarda keçi neredeyse yok olmak üzereymiş. O zaman 2004 yılında Tarım Bakanlığımız 'Halk Elinde Islah Projesi' ile gerçekten muazzam bir iş yapmış. İlk başta kıl keçisi ile melezlenen keçilerin gerçekten kendi hüviyetini kazanması noktasında çok adım atılmış daha sonrasında desteklerle bu desteklenmiş ve günün sonunda bugün keçinin nesli tükenmekten kurtuldu. Keçilerimiz daha ağır bir ırk elde etti. Neslini daha saflaştırdık ve şimdi de bunu daha nasıl ürünleştirebiliriz diye bakıyoruz.

“Burada kadın kooperatifçiliğini görünür kılmak ve yüreklendirmek, yüreklendirmenin ötesinde de ‘marifet iltifata tabidir’ kabilince onların eserlerini daha da görünür kılabilmek adına bu tip etkinlikler hakikaten çok çok kıymetli.”

Burada da açıkçası şimdi kadın kooperatifleri yavaş yavaş kuruldu. Ankara sof kumaşına, dokumaya dönük adımlar atıldı ve Ankara sof kumaşına ilişkin olarak da Halk Eğitim Merkezleri bir yandan bunu dokuyor bir yandan TKDK'dan destek alanlar var bir yandan Kalkınma Ajansından destek alanlar var. Dolayısıyla aslında burada biz bir ekosistem kurmuş olduk. Bu ekosistemde yetiştirici bu işin bir paydaşı, Tarım ve Orman Bakanlığı verdiği keçi başına desteklerle bu işin bir

paydaşı. İşte teke dağıtımı gerçekleştirdi. Bakanlık yine bir paydaşı. Kalkınma Ajansı dokuma atölyeleri noktasında işin bir paydaşı. Halk Eğitim merkezleri eğitim konusunda bir paydaşı. Dolayısıyla aslında burada bütün paydaşların işin içinde olduğu kıymetli bir ekosistem oluşturulmuş oldu ve bugün de aslında yine tiftik keçisi örneğinden yola çıkacak olursak Türkiye'nin dört bir yanında ben bu ekosistemin oluşmuş olduğunu görüyorum.

İşte Erzurum'a gittiğimde bir ehram oluşturulmuş olduğunu görüyorum. Ankara sofusu burada, orada da ehram. Hem bir yandan sürdürülebilir tekstil noktasında da bu kumaşların hayat bulması çok önemli ama öte yandan bu kumaşların her biri günün sonunda tarıma dayanıyor. Yani pamuklu kumaşlar için yine tarıma dönüyoruz. İpek böcekçiliği için yine tarıma, hayvancılığa dönüyoruz. Tiftik için öyle. Yün dokumalar için öyle. Ehram için öyle. Ankara sofusu için öyle.

Kutnu için öyle. Günün sonunda bizim yolumuza döndüğümüz yer sürdürülebilirlik bağlamında da tarım oluyor. Dolayısıyla aslında bize sürdürülebilirliği getiren şey de günün sonunda kaliteli bir ürünleştirme süreci. Bizim bir ekosistem kurgulayıp ekosistemin sonunda elde ettiğimiz ürünü sürdürülebilir bir şekilde bir markaya dönüştürmek, kaliteli bir ürüne dönüştürmek gerçekten bu sürdürülebilirliği sağlıyor ve ben şu an stantların hepsini gezemedim ama göz ucuyla baktıklarımdaki pek çoğunu öncesinde biliyorum.

Bu noktada TKDK'nın aldığı her türlü inisiyatif çok kıymetli. Ağıldan tutun turizm yerleşkelerine kadar çok geniş bir yelpazede destek veriliyor. Aslında şu anki mevcut ekosistemde bütün bu destek kalemlerini bir arada düşündüğümüzde iş o ki bir kadın yüreklenip "Ben bu işe girmek istiyorum" desin, ben bu noktada emekçi bütün kadınlarımıza çok teşekkür ediyorum. Emeklerinizi somut olarak görüyor, her yerde anlatıyoruz gittiğimiz her toplantıda sizden bir parça götürüyoruz ve gerçekten Anadolu kadının ne kadar üretken olduğunu her platformda bizler de anlatmaya çalışıyoruz. Ben tekrardan bu ekosistemi kurdukları için Tarım ve Orman Bakanlığımıza, siz değerli kadınların yanında olan Emine Erdoğan Hanımefendi'ye çok teşekkür ediyorum ve Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a da çok teşekkür ediyorum çünkü hakikaten bu vizyonu ortaya koymak çok önemli.

Biz çok hızlı bir sanayileşme süreci geçirdik ülke olarak ve sanayileşme, hızlı kentleşme ve tarımsal üretim konusunda çok büyük risk oluşturuyordu ancak biz tarımsal üretim hususunda geriye düşmedik, ileriye gittik ve bunun da somut göstergelerini ben Ankara sahasında her bir noktada görüyorum. İnşallah bunları daha artırarak, kapalı sulama sistemlerini yaygınlaştırarak, hayvancılığa dönük TKDK'nın destekleriyle daha modern ağıllarla bunu geleceğe taşıyacağız. Bu noktada başrol, sizlersiniz.

Savaş ALIÇ - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı - Sigorta Primleri Genel Müdürü

Sözlerime başlamadan evvel siz Sayın Vekilimi ve diğer panelist arkadaşlarımı saygıyla selamlıyorum. Ayrıca TKDK Başkanımıza ve tüm TKDK personeline bu etkinlikler sebebiyle teşekkür ediyorum. Tüm dinleyicilerimize tekrar saygılarımı sunuyorum.

Konu kırsal alanda kadın istihdamı ve örgütsel katılımı olmakla birlikte bu konuya sosyal güvenlik uygulamaları ve sistemi açısından değinmeye çalışacağım. Sosyal güvenlik hepimizin malumu tüm vatandaşlarımız açısından anayasal güvence altına alınmıştır.

Sosyal güvenliği “Bireylerin şimdi ve gelecekte karşılaşabileceğimiz fizyolojik, ekonomik, sosyal hisler karşısında onları bireylerin insafına yardımına

bırakmaksızın toplumsal örgütlenmeyle, dayanışmayla bu risklerini karşılayan, onları bu risklere karşı koruyan sistemin bütünüdür.” diye kısaca tarif edebiliriz. Ülkemizde sosyal güvenlik sistemi işçimizin, işverenimizin, esnafımızın ve diğer bağımsız çalışanlarımızın ödedikleri primler ve devlet katkısıyla yürütülmektedir. Bu bazı ülkelerde ise vergi ve benzeri gelirlerle, genel gelirlerle, finanse edilmektedir. Bizim ülkemizde olduğu gibi sigorta primleriyle finanse edilen sistemlerde aktif çalışan sayısının, kayıtlı çalışan sayısının sürdürülebilir, adil bir sosyal güvenlik sistemindeki önemini vurgulamak istiyorum.

Bu arada aktif çalışanlar açısından Sosyal Güvenlik Kurumu’ndaki son verileri sizlerle paylaşarak konuşmama devam etmek istiyorum. 2023 yılı Aralık ayı verilerine göre hizmet akdiyle çalışan yani bir işvereninde hizmet akdiyle çalışan sigortalı sayımız 16 milyon 406 bin 420. Bu sayı tüm sigorta kollarına tabi olan çalışanlar açısından. Bu kapsamda sigortalı saydığımız kişilerin yaklaşık üçte biri kadın sigortalısı: 5 milyon 534 bin 982. Yani üçte ikisini erkekler, üçte birini kadınlar oluşturuyor. 2008 yılında kadın çalışan sayısı hizmet aktiyle 2 milyon 28 bin 192 idi. İsteğe bağlı sigortalı olanlar da dahil olmak üzere BAĞ-KUR eski adıyla kendi nam ve hesabına bağımsız çalışan şimdiki adıyla 4B sigortalı saydığımız çalışanlarda da 3 milyon 100 bin sigortalımız var yaklaşık. Bunun yaklaşık dörtte biri 778 bin 78 kişiyle kadın sigortalımız. 4B’de zorunlu sigortalı sayısına baktığımızda kadınlarımız 590 bin 611, bu sayı 2017’de 393 bin 458 idi. Tarımda kendi nam ve hesabına bağımsız çalışan kadınlarımıza baktığımızda kadın sayısına bu sayı 2008’de 77 bin 410 iken 2023 yılı Aralık ayı verilerine göre 110 bin 380 bire yükselmiştir.

Bir de mevsimlik geçici tarım işleri dediğimiz süreksiz işlerde istihdam edilenlerle alakalı 01.10.2008 öncesinde 2925 Sayılı Yasayla uyguladığımız 01.03.2011 tarihinden itibaren de 5510 Sayılı Kanuna eklenen ek beşinci madde kapsamında uyguladığımız bir sigortalılık var, bu kapsamda tarım ve orman işlerinde geçici mevsimlik çalışan erkek olsun kadın olsun tüm vatandaşlarımız istekleri halinde 4A kapsamında sigortalı olabiliyorlar.

2023 Aralık Ayı verilerine göre 47 bin 573 kadın sigortalımızın bu alanda sigortalı olarak sosyal güvencesi sağlanmış durumda. Sürdürülebilir sosyal güvenlik sisteminin öneminden bahsetmiştim, burada aktif çalışmadan bahsederek, aktif/pasif oranımız saygıdeğer dinleyiciler, Kasım ayı verilerine göre 1.68. Bu 2022 yılında 2.01 seviyesindeydi. Yaşla alakalı geçen sene yapılan düzenlemeden sonra yaklaşık 2 milyon 200 bin civarında emekli olandan sonra hâlihazırda bu 1.68'e düştü. Bu oranın 1.50'ye doğru gitme, düşme durumu var. Bununla karşı karşıya kalabiliriz, dolayısıyla bizim kayıtlı istihdamı her yönüyle tarımda, diğer sektörlerde artırmamız gerekiyor. Bunun öneminden bahsetmek istiyorum.

TÜİK verilerine göre genel istihdam oranı yüzde 48.8, bu oran erkeklerde yüzde 66.1, kadınlarda yüzde 31.8. İş gücüne katılma oranı ise genelde yüzde 53.4 olmakla birlikte erkeklerde yüzde 71.1, kadınlarda bunun yarısı ve oranı yüzde 36 seviyesinde. Gene istihdam edilenlerin, istihdamda olanların tarım sektöründeki istihdam oranı genelde yüzde 14.3 iken bu oran erkeklerde yüzde 12.25, kadınlarda erkeklere nispetle daha fazla yüzde 17.67 seviyesinde. Tabi kayıtlı istihdamdan ve onun öneminden bahsettiğim durumda kayıt dışı istihdam oranlarından da bahsetmek isterim. 2002 yılında yüzde 52'ler seviyesindeydi kayıtlı istihdam oranımız... Şu an o tarihten bu tarihe kadar uyguladığımız politikalar ve yaptığımız işlemlerle sosyal güvenlik bilincinin artması neticesinde 2023 yılı son çeyrekte TÜİK verilerine göre bu oran yüzde 25.42 seviyesine kadar geriletilmiştir. Bu oran erkeklerde yüzde 22.79 kadınlar ise biraz daha fazla yüzde 30.8 seviyesindedir.

Kayıt dışının en fazla olduğu sektör ise tarım sektörü... Tarım sektöründe genel kayıt dışılık oranı yüzde 80.60 ama erkeklerde bu oran yüzde 73.90 iken kadınlarda yüzde 90.24 seviyesinde. Şimdi TÜİK hane işgücü anketleriyle bu oranları belirliyor ama kayıtlı istihdam aslında SGK verilerine göre belirleniyor. Uyguladığımız sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında, çerçevesinde aslında tarımda ve kırsal alanda

diyelim çalışma hayatında olduğu halde zorunlu kapsamda sigortalı sayılmayan, zorunluğa dahil edilmeyen kesimler var şimdi. Biraz evvel bahsettim Ek-5 kapsamındaki sigortalılık bunlardan biri; mevsimlik geçişlerde hizmet aktiyle çalışıyorsa dahi kişi isteğe bağlı ancak sigortalı olabiliyor. Eğer yaptığı iş, tarım işi sürekli ise burada hizmet akti devreye girdiğinden sürekli işi kapsamında 4A sigortalılık devreye giriyor orada. Zorunlu sigortalılıktan bahsedebiliriz.

Yine kendi nam ve hesabına tarımda bağımsız çalışmada Ziraat Odası kaydını biz esas alıyoruz ama elde ettiği gelirlere göre bize müracaat ettiğinde muafiyet belgesiyle tekrar bu zorunluluk kapsamından kişilerimiz, vatandaşlarımız çıkabiliyor. Hal böyle olunca TÜİK verilerini de hane halkı işgücü anketlerinde aslında

çalışma hayatında yer alıp da sosyal güvenliğe dahil olmayan kişiler sebebiyle kayıt dışı istihdam oranı biraz yüksek oranda gözükebiliyor.

Kırsal kesimde yaşayan kadınların tarım, hayvancılık, el sanatları, daha birçok alanda önemli rol oynadığını hepimiz biliyoruz. Onların emeği, katkıları aile ekonomisine ve ülke ekonomisine çok büyük miktarda... Biraz evvel bahsettiğim oranlardan kırsal alanda tarımda erkeklerle nispetle aslında istihdam oranları daha yüksek olmasına rağmen görünürlükleri erkeklerle nispetle daha az. Bunun birçok sebebi olabilir. Genelde tarım işlerinde kırsal alanda kadınlarımız ücretsiz aile işçisi olarak çalışıyorlar. Bir de kayıt dışı çalıştırılmaları bunu tetikliyor. Görünür olmamalarının en büyük sebepleri arasında bunları sayabiliriz.

Avrupa Birliği ve OECD ülkelerine baktığımızda 2022 yılı verilerine göre AB’de kadın istihdam oranı yüzde 64.9, erkek istihdam oranı yüzde 74.7. OECD ülkelerinde kadın istihdam oranı yüzde 62.3 erkek istihdam oranı yüzde 76.6. Ülkemizdeki kadın istihdam oranının AB ve OECD ülkelerinin çok çok gerisinde olduğunu buradan anlamışızdır. İşgücüne katılım oranları son zamanlarda artsa da halen OECD ortalamaları ve AB ortalamalarının gerisinde seyrediyoruz. Bu tabii sosyal güvenlik alanında da kadının kayıtlı istihdamı halinde gerek sistemde kalması gerekse sosyal güvenlik sisteminin kendisine verdiği hakların kullanımı konusunda pozitif ayrımcılık sayabileceğimiz bir takım uygulamalarımız var. Ben bunlardan kısaca bahsetmek istiyorum. Hepinizin malumu bir kere emeklilikle alakalı şartlarda kadınlar için 58, erkekler için 60 yaş kuralımız var. Yaşta kadınlara bir pozitif ayrımcılık sağlıyoruz. Bu EYT düzenlemesinden önce de böyleydi kademeli geçişte, şimdi de 5510 sayılı Kanun kapsamında 58 ve 60 yaş kuralını işletiyoruz. Yine kadınlarımız doğum yapmaları sebebiyle iş hayatından uzakta kaldığı ve sigortalı olmadığı zamanlarda 3 çocuğa kadar her bir çocuk için 2 yıl kadar borçlanma hakkıyla emeklilik haklarından yararlanabiliyorlar.

“Kırsal kesimde yaşayan kadınların tarım, hayvancılık, el sanatları, daha birçok alanda önemli rol oynadığını hepimiz biliyoruz.”

Yani 6 yıl borçlanma imkânı 3 çocuk için getirilmiş durumda. Fiili hizmet zammı uygulaması gibi değerlendirebileceğimiz bir uygulamamız var, ağır ve tehlikeli işlerde bazı kesimlerde sektörlerde çalışanlara fiili hizmet zammı uyguluyoruz. Ağır engelli çocuğu bulunan kadın sigortalılarımızın 01.10.2008’den sonraki çalışmalarının dörtte biri kadar gün sayısı çalışmalarına hizmet süresi olarak ekleniyor. Bu eklenen süreler de yine emeklilikle ilgili yaş hadlerinden düşürülmek suretiyle emeklilikleri kolaylaştırılmış oluyor. Yani kız çocuklarının evlenme ve sigortalı olarak çalışmaya başlayınca kadar ölüm aylıklarından yararlanabilmeleri sağlanıyor. 01.10.2008’den önce hak sahipliği ve bakmakla yükümlü olunan kişi durumu varsa, çalışma ve evlenme durumu sona ermiş ise, yine kız çocukları bakmakla yükümlü olunan kişi kapsamında annesi veya babası üzerinden sağlık yardımlarından yararlanmaya devam ettiriliyor. Analık halinde hepinizin malumu geçici iş göremezlik ödeneği ödüyoruz, işinden yoksun kaldığı dönemlerde, istirahatlı kaldığı günlerde. Yine erkeklerden farklı olarak yurt dışında bulunan sürelerde erkekler çalıştıkları ve işsizlik sigortasından

yararlandıkları dönemlerde sadece borçlanma yapabilirlerken; kadınlar ev hanımı olarak geçirdikleri süreler de dahil olmak üzere yurt dışında geçirilen tüm süreleri Türkiye’de borçlanarak, hizmet olarak alabiliyorlar.

Yine çocuk sahibi olmak isteyen ama sahip olamayan kadınlarımız için tedavi yöntemlerinin finansmanı Kurumumuzca sağlanmakta. Çocuğu doğduktan sonra emzirme ödeneği sağlanarak desteklenmeye devam edilmekte.

Bu saydığım hususların dışında yine Sosyal Güvenlik Kurumu’nun esas görevi olmamakla beraber yürüttüğü işlemler açısından aslında istihdamı etkileyen politikaları, işlemleri var. Biz kayıtlı kadın istihdamını ve kayıtlı istihdamı artırma adına birçok teşvik uygulaması gerçekleştiriyoruz. Hâlihazırda 16 adet sigorta prim indirimi, teşvik ve destek uygulaması kurumumuz tarafından yürütülmekte. Bunlardan bir tanesi de geçtiğimiz aylarda uygulama süresi -işe giriş açısından- uzatılan kadın, genç ve mesleki yeterlilik sahibi olanların ilave olarak istihdamı halinde uyguladığımız teşvik. Bildiğiniz üzere bu uygulama süresi işe girişler açısından 2025 yılının sonuna kadar uzatıldı. Sayın Cumhurbaşkanımıza da 2026 yılının sonuna kadar bir yıl daha uzatma yetkisi verildi. Bu teşvik uygulamasıyla ne sağlıyoruz? İlk defa istihdama katılan kadın, genç veya mesleki yeterlik sahibi olanların 6 aydan 54 aya kadar -yani İŞKUR’a kayıtlı işsiz olup olmadığına, mesleki

yeterlilik sahibi olup olmadığına, 18 yaşın üstünde olup olmadığına bakılmak suretiyle bu süreler değişebiliyor- ilave olarak istihdam edilmeleri halinde iş verenin kendi hissesine düşen sigorta prim yükü işsizlik sigortası fonundan karşılanıyor. Bu şu demek, asgari ücret üzerinden baktığımızda asgari 4 bin 100 lira aslında her bir ilave çalışan için İŞKUR İşsizlik Sigortası Fonu aracılığıyla bu istihdama katkı sağlıyor. İşverenin prim yükünü hafifletiyor, prim yükünü sahipleniyor. Bu 7 buçuk katına kadar -prim esas kazancına göre- değişebilir, yaklaşık 31 bin lirayı bulabilir.

Yine önemli teşviklerden biri kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanlarla alakalı. 2018’de uygulamaya kondu. İlk defa vergi mükellefi olan kişilerden

-bu kadın olsun, erkek olsun- bir yıl süreyle BAĞKUR primlerini Hazine ve Maliye Bakanlığı karşılıyor. Asgari ücret üzerinden baktığımızda bir aylık prim tutarı 6.900 çarpı 12 dediğimizde asgari ücret üzerinden ödeyeceği primler bir yıl süreyle devlet tarafından karşılanıyor. Girişimcilik ruhu taşıyan kadın-erkek herkes uygulamadan faydalanabilir. Yani yıllık yaklaşık 83 bin lira tutarında bir desteği, prim desteğini devlet olarak kadın erkek tüm çalışanlara devletimiz sunuyor.

Hemen toparlıyorum Kurum olarak kayıtlı kadın istihdamını destekleme artırma çabası içerisinde biz birtakım AB projeleri de uyguluyoruz. Bunlardan uygulama süresi biten ve 2019-2022 yıllarında yürütülen 2 projemiz var. Bir de hâlihazırda

devam eden WOMEN-UP Projesi, kısa adıyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi... Hedef kitlemiz burada 7 ilimizde yeni girişimciliğe başlayan; hâlihazırda bağımsız çalışması olmakla birlikte çalışan sayısı 1 ila 9 olan kadın işverenlerimiz yanlarına ilave olarak aldıkları her bir kadın çalışandan dolayı asgari ücretin net tutarı kadar aylık hibe desteğinden yararlanıyor. Bugün için bu tutar 15.925 lira. 5 puanlık prim indirimini de saydığımızda aslında asgari ücretin net tutarı kadar her ay bu şekilde kadın girişimcimizin yanına aldığı bir kadın çalışandan dolayı bir destek sunuyoruz.

Tekrar şunun önemine değinmek istiyorum aktif-pasif oranı sosyal güvenlik sistemleri açısından çok çok önem arz ediyor. Burada her alanda kırsal alanda da olmak üzere her alanda bizim aktif çalışan sayısını artırmamız gerekiyor. Hedef kitlemizin kadınlar olması bizim işimizi kolaylaştırıyor çünkü biraz evvelki verilerden de hareketle aslında kadınların istihdama katılım oranı, iş gücüne katılım oranı erkeklere nispetle çok az. Buradaki sayıdan, buradaki emekten, istihdamda olunabilirliklerinden yararlanarak aktif-pasif oranımızı istenilen seviyede tutabileceğimizi düşünüyorum.

Mustafa IŞIK - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) - Genel Müdür Yardımcısı

Türkiye İş Kurumu iş gücü piyasasının önemli aktörlerinden birisi olarak 3 ana ekseninde faaliyetlerini yürütmektedir. Bunlardan birincisi işverenin iş gücünden beklentileri ile iş gücü piyasasının, tabiri caizse röntgenini çektiğimiz, iş gücü piyasası araştırmalarıdır. İkinci eksenimiz iş gücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda bu ihtiyaçları dikkate alarak uyguladığımız aktif iş gücü programları. Üçüncüsü ise vatandaşlarımızın istihdamda korunması ve işsiz kaldıklarında geçici gelir desteği sağlamak amacıyla uyguladığımız pasif programlarımızdır.

İş gücü piyasa araştırmalarımızla ne yapıyoruz? Her yıl Mayıs ayında 90 bin işyerini ziyaret ederek temininde güçlük çekilen mesleklerden mevcut açık işlere, gelecek bir yıl içindeki istihdam beklentilerinden eleman temininde aranan temel becerilere kadar birçok alanda tespitler yapıyoruz ve iş gücü piyasasının beklentilerini ortaya koyuyoruz. Bunlar her yıl 81 il düzeyinde 17 ayrı sektörde raporlanıyor ve yayınlanıyor. Burada dikkat çeken önemli bir husus var işverenlerin yüzde 10'u "sadece kadın çalıştırmak istiyorum" derken yüzde 35'i "sadece erkek çalıştırmak istiyorum" diyor. Bu da bize iş gücü piyasasındaki açık işlerin yüzde 65'inde aslında kadınların çalışabileceği alanların varlığına işaret ediyor. Tabii bu oranın altını özellikle çizmek istiyorum konuşmamın ilerisinde bir projeden bahsedeceğim. Bu yüzde 65 oranının daha da yukarılarda olduğuna biz inanıyoruz. Çünkü kadınların ve erkeklerin ayrı ayrı meslekleri olur ifadesi doğru değil. Çünkü kadınlarımızın her şeyi başarabileceğine inanıyoruz. Bu anlamda faaliyetlerimizi planlıyoruz. Aktif iş gücü programları kapsamında mesleki eğitim kursları ve iş başı eğitim programlarımızla

kadınlarımızın nitelikli ve kalıcı işlerde yer almasını sağlamak amacıyla birçok kurs ve program düzenliyoruz. Bu kurs ve programlardan yararlananların yüzde 52.6'sı kadınlarımız. Bu çok güçlü bir oran, yani daha fazla kadınlarımıza aktif programlarımıza destek verdiğimizizi gösteriyor. Başta Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) olmak üzere kadınlarımızın iş gücü piyasasına girişinde dezavantajları ortadan kaldırmaya yönelik, yoğunlaştırılmış iş ve meslek danışmanlığı faaliyeti olan iş kulüplerimizle iş arama becerileri, CV hazırlama ve mülakat teknikleri gibi eğitimler veriyor ardından onlarla birlikte iş arıyoruz.

İş kulüplerimizden 2017 yılından beri yararlanan 275 bin kişinin yüzde 63.2'si kadınlarımız. İşsizlik sigortasının ilave istihdamı

temel alan teşvik mekanizmaları ile de

kadınlarımızın iş gücü piyasasında 54 aya

kadar istihdama kazandırılması için sosyal

güvenlik prim teşviki uyguluyoruz. Biraz

önce Savaş Bey Genel Müdürümüz de

bahsettiler. Bu teşvikten yararlanan

işverenlerimiz de yüzde 54 oranında

kadınlar sayesinde bu teşvikten

yararlanıyor. Bu çok ciddi bir oran ve

sayıları da 350 binlerin üzerinde yanlış

hatırlamıyorsam. Özellikle kırsal alanda

da kadınlarımızı desteklemek adına

özel sektörde açık pozisyonun daraldığı

bölgeler başta olmak üzere toplum

yararına programlar uyguluyoruz. Yakın

zamanda belki duymuşsunuzdur deprem

bölgesine çok ciddi bir destek verdik. 50 binin

üzerinde toplum yararına programla oradaki

yaraların sarılması için çabalar harcadık. Bu

toplum yararına programlardan kadınlarımız öncelikli olarak yararlandırılıyor, son 10 yılda yararlananların yüzde 55'i kadınlar, son 2 yılda ise bu oran yüzde 67'lere kadar çıkıyor.

Kırsal alanda kayıtlı istihdamı desteklemek adına ise tarım araçlarının kayıtlı faaliyet yürütmesini teşvik etmeye çalışıyoruz. Bu kapsamda tarım araçlarından bin liranın üzerinde aldığımız masraf karşılığını 2022 Yılı Kasım ayında sıfıra indirdik. Kayıtlı tarım aracı sayısı yüzde 33 artırarak 1600'lere kadar çıkarmayı başardık. Tabii bunu yeterli görmüyoruz çünkü, Savaş Bey Genel Müdürümüz de bahsetti, tarım alanında çok ciddi bir kayıt dışılık var. Özellikle kadınlarımızın emeğinin burada kayıt altına alınması gerektiğini düşünüyoruz.

Bunun yanı sıra yerel işgücü piyasası politikalarının konuşulduğu ve karar alındığı İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'nın bir toplantısında valilerimizin de desteğiyle kadın istihdamı gündemiyle toplanıyoruz ve yerelde kadın istihdamının desteklenmesi anlamında çalışmalar yürütüyoruz. Pasif işgücü programlarımızda ise kadınlarımıza işsiz kaldıklarında geçici gelir desteği sağlamanın yanında işgücünde kalıcı olmalarını, yarım çalışma ödeneği ile destekliyoruz. 2016'dan

bu yana bu destekten yararlanan kişi sayısı 42 bin. Tabii burada evlat edinme yönüyle erkekler de yararlanabiliyor ama şu anda yaralanan erkek yok, tamamı kadınlarımız.

Malumunuz İŞKUR olarak bizim sunduğumuz bu hizmetlerin yanı sıra birçok bakanlık, kurum, kuruluş ve STK'larda kadınlarımızın istihdamı ve girişimci olması konusunda çalışıyor. Bunlardan birisi de bugün misafir olduğumuz Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz... Kendilerine tekrar teşekkür ediyoruz ve iş birliklerimizin ileride daha da artacağına inanıyoruz. Kadın istihdamına yönelik çalışmalar yapan tüm paydaşları bir araya getirmek adına milat olarak gördüğümüz 9 Şubat 2024 tarihinde Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın eşleri Emine Erdoğan Hanımefendi'nin öncülüğünde "İş Pozitif" adıyla bir güç birliği oluşturduk ve 10 bakanlığımızın yanı sıra belediyelerimiz, sivil toplum kuruluşlarımız, özel sektör kuruluşlarımız ve ticaret odalarımızın desteğiyle bu projeyi hayata geçirdik. Proje kapsamında kadınlarımıza istihdam, mesleki eğitim, mali destek, hibe, kayıtlı istihdamla SGK teşviki, mesleki yeterlilik belgeleme süreci, ihracat, girişimcilik ve danışmanlık gibi birçok alanda öncelik sağlayacağız.

9 Şubat'tan itibaren bu proje kapsamında yaklaşık 35 bin kadınınımızın işe yerleştirmesine aracılık ettik. Bir ayda çok yüksek bir sayı. Bu desteğin ciddi anlamda devam edeceğini de düşünüyoruz. 81 ilimizde İş Pozitif Ofisleri kurarak kadınlarımıza bu alandaki faaliyetler hakkında rehberlik edeceğiz. İllerimizde de farkındalığı artırmak adına Sayın Bakanımız Vedat Işıksan öncülüğünde İş Pozitif Fuarları düzenlemeye devam ediyoruz. İlkini İstanbul'da gerçekleştirdiğimiz fuarların ikincisini Manisa'da ve üçüncüsünü de dün itibarıyla Adana'da gerçekleştirdik. Önümüzdeki dönemde Ankara ve Mardin başta olmak üzere tüm illerimizde bu etkinliğe devam edeceğiz. Bu etkinlikte tabii TKDK da yer alıyor, daha fazla yer alması için iş birliklerimizi artıracaktır. Bu sayede Türkiye'nin ilk yüzyılında millî müdafaanın kahramanları olan kadınlarımızın, bu yeni yüzyılında da millî kalkınmaya öncülük edeceklerine olan inancımızla kadınlarımıza destek olmaya İŞKUR olarak devam edeceğiz.

<https://ispozitif.iskur.gov.tr/> uzantısı ile oluşturduğumuz iş pozitif platformuyla tüm paydaşlarımızın faaliyetlerini tek çatı altında topladık ve buradan kadınlarımıza rehberlik etmeye çalışıyoruz. Tabi geliştirme aşamasında şu anda. İŞKUR'un tüm faaliyetleri var, paydaşlarımızın faaliyetleri tanıtım olarak var ancak yürütülen faaliyetleri buradan tüm kadınlarımıza duyurmayı planlıyoruz ve yönlendirmeyi planlıyoruz.

Ayrıca İş Pozitif çatısı alt çatısında 36 ay süreli 23 pilot ilin yer alacağı kadın istihdamı için pozitif ayrımcılık projesini hayata geçiriyoruz. 19,5 milyon avro bütçeli bu proje ile 18-35 yaş arası 10

bin kadınınımızın imalat sektöründe istihdama kazandırılmasını destekleyeceğiz. Burada tüm vergi ve ücretleri bu ödenekten karşılayarak kadınlarımızın istihdamda kalmalarını sağlayacağız. Tabii bu çalışmaların sonuçsuz kalmadığını iş gücü piyasası verilerinde görüyoruz. Sayın Genel Müdürümüz bahsetti, detaylarına çok girmeyeceğim ama son 10 yılda kadın iş gücüne katılımını 3,5 milyon kişi artarak yüzde 23'lerden yüzde 35'lere kadar çıkardık. İş gücüne katılım oranını Macaristan'dan sonra en çok artıran ülkelerden biriyiz. Tabii bunun yeterli görmüyoruz, rakamlarımız hala düşük ama artırma çabasının çok yüksek

olduğunu, diğer ülkelerden daha iyi seviyede olduğumuzu görüyoruz. Aynı dönemde istihdam oranını ise yüzde 26.3'ten yüzde 32'ye çıkardık. İlave 3 milyon istihdam sağlamayı başardık ülke olarak ama tabii bu rakamları -dediğim gibi- yeterli görmüyoruz. Kadınlarımızı daha fazla işgücü piyasasına kazandırmayı arzuluyoruz. Bu projelerin, çalışmaların temel gayesi 12 kalkınma planı doğrultusunda 2028 yılına kadar istihdam oranını yüzde 36.2'ye iş gücüne, katılım oranını ise yüzde 40.1'e çıkarmayı hedefliyoruz.

Biraz önce bahsettiğim İş Pozitif Programı ile bu rakamların çok daha üzerine çıkacağımıza da inanıyoruz. Çünkü çok ciddi bir sahiplenme varsa hadabunları görüyoruz. Biraz önce saydığım kurum hizmetlerimiz ve diğer kurumlarımızın yaptığı faaliyetler bu rakamlara doğrudan hizmet ediyor. Bu rakamları daha da ileriye taşımak adına İş Pozitif Programı altında özel sektörle de bir iş birliği mekanizmasını yakın zamanda hayata geçiriyoruz. Bunu da buradan duyurmak isterim.

Kadınların iş gücü piyasasında hiç yer almadıkları ya da çok az yer aldıkları meslekleri SGK kayıtlarımızdan tespit ettik. Bu meslekleri iş gücü piyasası araştırmalarımızla temininde güçlük çekilen mesleklerle eşleştirerek ortaya bir resim koyduk. Kadınlarımızın hiç yer olmadığı bu mesleklerde kadın eli değmeli diyoruz ve 'Her Meslekte Kadın Eli Projesi'ni başlatıyoruz. Tabii özel sektörle yapacağımız bu iş birliklerinde bizim belirlediğimiz meslekler arasında forklift operatörü, kepçe operatörü, kule vinç operatörü gibi meslekler başta olmak üzere çimento sektöründe merkezi kumanda operatörü, kantarcılık ve ambarcılık gibi mesleklerde kadınlarımızın aktif iş gücü programlarıyla yetiştirilmesi, cep harçlıklarının da artırılarak burada bir farkındalığın oluşturulması şeklinde bir program yürüteceğiz. Tabii forklift operatörü deyince teyzemiz aklıma geldi bizden önce kendisi başarmış. Bu sahnede herhalde bir kadının forklift kullanıyor tabii bunun farkındalığını artırmak ve kadınlarımızın aslında her işi yapabileceğini kamuoyuna duyurmak çok önemli...

Gözde AYANOĞLU - Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü - Daire Başkanı

Biz bakanlık olarak kooperatifleri kurarken her zaman temelinde karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma esasının var olduğunu düşünerek ve bu ilkeye bağlı kalarak kuruyoruz. Kooperatiflerin ticari alandaki faaliyetlerine yönelik iş ve işlemlerini izliyoruz. Bununla ilgili politikalar üretiyoruz tabii bir de tarımsal faaliyet boyutu var. Bu da Tarım ve Orman Bakanlığımızın biliyorsunuz iştigal konusu. Ben burada tarımsal faaliyet yürüten kooperatiflerin ticari ilişkileri ve burada kadınlarımızın yeri ile ilgili sizlerle bilgi paylaşacağım.

Öncelikle kooperatifler, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma esasına dayalı olarak eksik olanı birlikte tamamlamaya yönelik kurulan aslında temelinde Türk ticaret kanununda

ticaret şirketi olarak kabul edilen ama sıradan bir anonim yada limited şirket gibi değil toplumsal kalkınmayı hedef alan ortaklarının kalkınmasını hedef alan bir işletme türü. Bu yüzden diğer ticaret şirketlerinden de önemli farkları bulunuyor. En az 7 kişiyle kuruyoruz biz kooperatifi, tek kişiyle bu faaliyeti yürütemiyorsunuz dolayısıyla en az 7 gerçek veya tüzel kişinin kurduğu bir kooperatifle ilerlemek karşılıklı güveni de beraberinde getirmek durumunda.

Kadınlarımızı da 2002 yılından bu yana kooperatif işletmelerle birlikte hareket etmelerini teşvik ederek ticari hayata entegre etmeye çalışıyoruz. Bakanlık olarak kadın girişimi üretim ve işletme kooperatiflerinin kuruluşlarını yapıyoruz. Bugün 81 ilimizde binin üzerinde kadın girişimi üretim ve işletme kooperatifimiz var. Bu kooperatiflerimiz pek çok alanda faaliyet gösteriyor. Tarımsal alanda, ekolojik tarımda, kırsal alanda, gıda üzerine, eğitim faaliyetleri üzerine, kreş, yaşlı bakımı, çocuk bakımı, ev hizmetleri gibi alanlarda iştigal ediyorlar ve onları elimizden geldiğince eğitim faaliyetlerimizle, bilgilendirmelerimizle, farkındalık çalışmalarımızla desteklemeye çalışıyoruz.

Maddi anlamda 2020 yılından bu yana Kooperatifçiliği Destekleme Programı kapsamında desteklemeye başladık, hibe desteğidir bu. 2020 yılından bu yana 2023 dahil olmak üzere 625 kadın kooperatifimizin 660 projesine 75 milyon lira üzerinde bakanlık olarak destek sağladık. Bu sene 20 Şubat'ta tekrar 2024 dönemini açtık ve 30 Mart'a kadar da bu proje bazlı destek programından başvuruları almaya devam edeceğiz.

Kadın kooperatiflerini kadınların yoğunlukta olduğu kadın girişim üretim kooperatifleri, engellilerimiz tarafından kurulan kooperatifler, gençlerimiz tarafından kurulan kooperatifler öncelikli olmak üzere kooperatiflerimiz, üretim ve işletme faaliyetleri alanında bize proje başvurularında bulunabilirler. Destek bazlı bir program bu. Bu sene 400 bine kadar makine ekipman desteği veriyoruz. Hizmet alımlarında 60 bin lira desteğimiz var. Bir personel istihdamı için bir yıllığına 204, iki personel için de 480 bin lira yine proje bazlı desteklerden kooperatiflerimiz yararlanabilecek.

TKDK tarafından da kooperatiflerimizin kırsal alandaki projeleri desteklendi. Bu açıdan da Sayın Başkanım sizlere de teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Sadece kadın girişimi üretim ve işletme kooperatiflerimiz değil biraz önce teyzemiz bahsetti kooperatiflerin enerji yatırımlarını da kırsal alanda desteklediniz geçmişte o anlamda da TKDK'nın kooperatifler nezdinde önemi büyük. Aynı şekilde diğer kalkınma ajanslarının projelerinden de yine kooperatiflerimiz faydalanabiliyor. Biraz önce Sayın Vekilim Ankara sof kumaşından bahsetti. Efendim İz Ankara kooperatifini biliyorsunuzdur. Çok yakından takip ettiğimiz, Ankara Valiliğimizin ve Ankara Kalkınma Ajansımızın da desteklediği önemli bir kooperatifimiz. İki hafta öncesine kadar Ankara kalesindeki tesisini ziyaret etme fırsatımız oldu.

Gerçekten çok başarılı bir kooperatif. Ürün çeşitliliği olarak da çok başarılı ama ihracat noktasında henüz istediği noktaya gelemediklerini kendileri belirttiler. Vali yardımcımız biliyorsunuzdur onunla yapmış olduğumuz görüşme neticesinde bunu öğrendik. Biz de bu süreçte önümüzdeki dönemde kadın kooperatiflerimizin ürünlerinin özellikle coğrafi işaretli ürünü olan kadın kooperatiflerimiz var. Böyle çok şahsına münhasır Ankara sof kumaşı gibi özel ve yurtdışında da çok ilgi görebilecek ürünleri olan kooperatiflerimizin ürünlerini ihracata konu edebilmek için Bakanlık olarak çalışmalara başladık. Bununla ilgili yurt dışında 157 tane müşavirliğimiz var bizim ve müşavirliklerimizle bağlantıya geçip kooperatiflerle ilgili yurt dışında neler yapabiliriz hangi pazar alanlarını bulabiliriz şeklinde onlarla görüşmelerimizi devam ettiriyoruz. Bu Ankara sof kumaşı ile ilgilenen İz Ankara Kooperatifimizi başka bir kooperatifimiz tarım satış kooperatifi Tiftik Birlik bilirsiniz efendim onlar da ürün temin ediyorlar yani kooperatifler arasında bir tedarik zincirini kurmuş olduk.

Yine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız ve Tarım ve Orman Bakanlığımızla iş birliğinde üçlü bir protokol imzalandı Ağustos ayı içerisinde. Önümüzdeki dönemde 3 bakanlık olarak yine kadın girişim, üretim ve işletme kooperatiflerinin gerek kırsalda gerek kentte daha ileri seviyelerde faaliyet gösterebilmesi için çalışmalara, eğitim çalışmalarına, farkındalık çalışmalarına, desteklere devam edeceğiz. Yine biz bakanlık olarak Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem

“Bugün binin üzerinde
81 ilimizde
kadın girişimi
üretim ve işletme
kooperatifimiz var.”

Planının ilkinin 2012-2016 yıllarını kapsamak üzere 2012 yılında o dönem Başbakan olan Sayın Cumhurbaşkanımızın teşrifleriyle açtığımız, başlattığımız stratejimizin ikincisini Allah izin verirse bu sene tamamlayıp yayınlayacağız.

Tüm kooperatiflerimizi kapsamakla birlikte kadın kooperatiflerimizde kadın girişim ve üretim işletme kooperatiflerimizin özelinde güzel ve ciddi hedefleri olan faaliyetlerimiz olacak. Yine sosyal kooperatif çalışmalarımız bu kapsamda devam edecek. Sosyal kooperatifler kapsamında özellikle şiddet mağduru hanımlarımıza, eski hükümlü hanımlarımıza, engelli hanımlarımıza yönelik onların ekonomiye entegre edilebilmesiyle kooperatif vasıtasıyla onların ekonomiye tekrar entegre edilebilmesiyle ilgili çalışmalarımız olacak. Sosyal kooperatif çatısı altında onların emeklerini değerlendirmeye başlayacağız. Bu kapsamda İŞKUR ile yine yakın çalışmalar içerisindeyiz. İş pozitif ile ilgili bizim de Sayın Genel Müdürüm görüşmelerimiz oldu. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımızla ikili bir protokol yapma düşüncemiz, planlarımız var. Bu kapsamda biz de kadın kooperatiflerimiz çatısı altında kadınlarımızın istihdama, istihdam oranlarına artırılmasıyla ilgili çalışmalar yürüteceğiz. Hem mevcut kadın kooperatiflerimiz nezdinde hem de kadın istihdamını artırmak üzere diğer kooperatif türlerimizde de bununla ilgili çalışmalar yürüteceğiz.

Kooperatiflerde ortak olup da aynı zamanda emeği ile çalışan kadınlarımıza yönelik onların sigortalanabilmesi, iş güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla da yine projelerimiz ve çalışmalarımız devam etmekte bakanlık olarak.

Biz biliyoruz ki, kadın her şeyi yapar. Kırsalda da olsa kentte de olsa yapar, yeter ki elindeki imkânları değerlendirebilmesi için ona fırsat tanıyalım. Biz de bakanlık olarak bunu bu kapsamda elimizden gelenin azamisini yapacağız.

Beyza BEYZADE BERKOL - Sürdürülebilirlik ve Yeşil İş Komite Lideri - Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) - Yönetim Kurulu Üyesi

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) ile ilgili biraz bilgi vereyim. KAGİDER 2002 yılında kuruldu. Az sayıda kadın olarak kurduğumuz derneğimiz şu anda 480 tane üyesi olan Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde varlığını gösteren bir dernek olarak faaliyet gösteriyor.

Bizler dernek olarak üyelerimizle şunu yapıyoruz: 4 sene önce açtığımız tarım kampımızda 200'e yakın başvuru olmuştu. Onların arasından elemelerimizi yaptık. İki günlük kampımızda 60 katılımcımızla yola çıktık. Onlara finansal eğitimler verdik, destek eğitimlerini verdik, ürünü nasıl geliştireceklerini öğrettik. Daha sonra çeşitli elemelerden sonra her sene 20 kadını yanımıza alıp 6 aylık bir mentorluk

süreci geliştiriyoruz ve orada görüyoruz ki seneler geçtikçe güzel örnekler önümüze çıkıyor.

Birkaç tane örneği paylaşmak isterim sizlerin de bilgisi dahilindedir bu sene ödüllere doymayan HAZEK Kooperatifimiz Hatay'dan. Tarım kampımıza bir buçuk sene önce katılmıştı daha marka yeni kurulum aşamasındaydı, emekliyordu yola çıktığında. Ben de o zamanlar KAGİDER yönetiminde değildim. Leyla Ayvazoğlu benim mentim olmuştu ve onunla yaptığım ilk toplantıyı hiç unutmuyorum. "Ne yapacağız? Nasıl yapacağız?" dediğinde, dedim ki "Sen yaparsın yani sen biz İstanbul'dan baktığımızda orada ışıldayansın bize umut olansın." ve geçen hafta KAGİDER'in girişimcilik ödülünde kooperatif dalındaki ödülü Leyla aldı, evet fuarda ödülünü aldı ve Leyla şöyle baktı. Hani siz iyi ki varsınız ama aslında biz değil iyi ki o var biz ona umut olabiliyoruz. Benim iki kızım var ve umudum Leyla ile çoğalıyor.

Başka bir örneğimiz yine KAGİDER ilk yılında kamp açtığında katılan bir grup kadın daha sonra birleşip Tarımda Kadın Kooperatifi'ni kurdular, Ege'deler, ihracat yapıyorlar geçen hafta beraberdik. Hani neyimiz var, neyimiz yok, artımız ne, eksimiz ne çünkü bizler bazı koltuklarda otururken sahayı göremiyoruz, içinde olamıyoruz, onları dinlememiz gerekiyor. Onları dinlediğimizde projeleri öyle geliştirmeye başladık ki evet bir sürü şey var ama bize en büyük kelepçeyi vuran kadınların istihdamda görünür olmaması. Çünkü istihdamda görünür olmadığı zaman hangi desteği alacak, hangi Avrupa Birliği Fonu'na başvurabilecek, nasıl yol alabilecek, nasıl markalaşabilecek... Kadınların çalışmayla ilgili herhangi bir problemi yok. Kadınlar çalışmak istiyor sizler destek vermek istiyorsunuz ama arada gerçekten küçük bir boşluk var. Onu hep beraber el ele verip bugünkü zirvenin çıktısı olarak ben bunu derneğime söylemek istiyorum. Bizim oturup aynı masada bu boşluğu doldurmamız gerekiyor yoksa kadınlar sahada var.

Kendi tarım deneyimimi de size küçük bir şey olarak anlatayım. İki kız annesi olarak benim büyük kızım balkabağının kabuğundan biyoplastik yaptı, Tübitak'tan ödüller aldı yurt dışında çalışmalarını yapıyor, Türkiye'de çalışmalarını yapıyor. Biz dedik ki yani demek ki hani İstanbul'da oturarak bir şeyler yapabiliyoruz demek ki sahaya gitsek köye insek neler göreceğiz. Hani yaşadığımız o kötü pandeminin bana kazandırdığı Çanakkale'de küçük bir yer alıp ailemle beraber tarlaya basabilmek, ağaca tırmanabilmek oldu ve gördük ki biz köye bir şeyler katabiliyoruz, köy bize bir şeyler katabiliyor. Benim bireysel olarak isteğim hani şehirli köye insin, köylü şehre gelsin, biz kol kola kadınların hem kooperatifçilikte hem girişimcilikte bir yol haritasını çizelim istiyoruz. Çünkü biz şuna inanıyoruz kadınlara kapıyı araladığımızda onlar kapıyı tamamen açıyorlar sadece aralamamız lazım.

Zeynep YILDIZ: Şöyle ifadelendireyim. Aslında benim de konuşmamda vurgulamak istediğim ekosistemi burada görüyoruz. Yani bütüncül, bütün boyutlarıyla düşünülmüş ve aslında mevzuyu sürdürülebilir kılmaya ilişkin bir ekosistem şu an burada... Sivil toplumuyla, devlet nezdindeki bütün paydaşlarıyla burada bir ekosistem var. Yani dolayısıyla bizim temelde odaklanmamız gereken şey benim her zaman her platformda söylediğim hususlardan biridir. Bizim ülke olarak sürdürülebilirliğe ihtiyacımız var. Devlet destekleri evet bir noktaya kadar ama devletimize de bu kadar bütün sorumluluğu yüklemekten belirli noktalarda kendi kendini çeviren sistemleri oluşturmamız lazım ki gerçek bir motivasyon oluşturalım ve bu noktada da gerçekten o ekosistem bize bu sürdürülebilirliği sağlayacak olan şey. Devletimizin de bu noktada yaptığı akıllıca yatırımlar ve gerçekten sivil

toplumun da buna kol kanat germesi ve günün sonunda kooperatifleşmek ki ben hep şunu söylüyorum ve çok inanıyorum buna Türkiye büyük bir takımdır. Sizin de az evvel ifade ettiğiniz gibi kadınların bir kapıyı ufacak aralamaya cesaret etmeleri lazım sonra o kapı ardına kadar açılıyor ve devamında gerçekten güzel bir yol oluyor.

Ankara'da da bizim çok güzel kadın kooperatif örnekleri var ve gerçekten onlar bize umut ve motivasyon oluyor. Biz onları motive etmekten ziyade onların bizi motive ettikleri bir denklem içinde buluyoruz kendimizi. "İyi ki varsınız" diyorum. İnşallah bu sistemi daha da sürdürülebilir kılmak ve bu yatırımların sonuçlarını alabilmek için doğru tasarım ve doğru ürünleştirmeye bunu taçlandırarak yolumuza devam ederiz diyorum.

7 Mart 2024

Hülya KOÇYİĞİT

Sanatçı - Söyleşi

Tarımda kadın emeği zirvesine katıldığım için, beni de aranızda aldığınız için çok çok mutluyum. Kadının elinin değdiği her şey yediveren gülüne dönüşür. Eken, biçen, üretim çarkının içinde sanki böyle tek bir kısıntısının bile ziyan olmasına izin vermeyen, yaşamın daha da güzelleşmesi için çaba gösteren tüm emekçi kadınları bütün kalbimle sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

Toprak ve kadın o kadar çok benzeşir ki... Toprak kadın gibidir, bir avuç su verirsin seni binlerce başak ile selamlar. Pamuk tarlasının güzelliğidir belki de tarımda kadının emeğinin karşılığı... Yarın 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vizyonunda kadın o kadar önemliydi ki;

birçok Avrupa ülkesinden önce Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı tanınmasını sağladı ve kadın erkek eşitliği konusunda cesur adımlar attı. Kadınlarımız tarihimiz boyunca sosyal hayatımızın içinde aktif yer aldı.

Bugün de siyasetten iş dünyasına, bilimden sanata kadar birçok alanda dünyada isimleri anılıyor; insanlığın varlığının, geleceğin şartı olan kadın temel direğimiz. Toplumsal hayatımızın temel direği kadın; güçlü kadın, güçlü aile, güçlü Türkiye demektir. Kadın toplumu oluşturan en önemli halkadır, kadın eğer toplumun içindeyse o toplum medenidir, ileridir, üretkendir. Toplum için en etkili, yönlendirici ve en birleştirici unsurdur kadın. Unutmayalım ki kadınlar birbirlerinden ilham alarak yükselirler.

Kadınlar için ben diyorum ki devrimci ruhlardır, hayatı mümkün, anlamlı ve sürekli kılanlardır. Kadın demek, mücadele demek, hak, hukuk, insanlık, vicdan, yürek demek ama en önemlisi kadın demek sevgi demek, saygı demektir. Kadınların imkânları olduğu zaman başaramayacakları hiçbir şey yok. Hatırlatmak isterim ki kadınlarımızın başarıları ülkemiz için en önemli basamaktır.

Bugün her alanda başarılarıyla göğsümüzü kabartan yüzlerce kadınıımız var. Gelecek Türkiye Yüzyılı'mızda da binlerce olacağına inancım sonsuz. Ama önce kadın kendine inanacak, gücüne güvenecek, cesur ve girişimci olacak. Onun için izninizle kız çocuklarımıza ne kadar çok değer vermemiz gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum. Çünkü onlar yarının bilim insanları, yöneticilerimiz, siyasetçilerimiz, öğretmenlerimiz, sanatçılarımız, sporcularımız ve sizler gibi üreten girişimcilerimiz olacak.

Özetle güçlü yarınlar, güçlü kadınlarla inşa edilecek. Türkiye'nin ikinci yüzyılı, Türk kadınlarının ellerinde yükselecek. Bugün burada olduğunuz için, böyle bir toplantıda bulunduğum için ne kadar çok mutlu olduğumu söylemek istiyorum ve teşekkür ediyorum.

Duygu ÇALI (Sunucu): Türk sinemasının en nadide isimlerindensiniz, aile hayatınızla örneksiniz. Çok büyük bir emekçisiniz, sinema emekçisisiniz. Üstelik Yeşilçam döneminde çok zor koşullarda Anadolu'da Türk kadınının yaşadıklarını anlattınız. Yeşilçam'dan sonraki dönemde de her taraftan, kentten, köyden kadınların sorunlarını özellikle dile getirmek için uğraştınız, mücadele ettiniz. Yeşilçam dönemi de zordu, çok büyük emek vererek bu işi yaptığınız gönüllü bir nefer olarak neden kadınların sorunlarını milyonlarla buluşturmak istediniz?

“Güçlü yarınlar güçlü kadınlarla inşa edilecek. Türkiye'nin ikinci yüzyılı Türk kadınlarının ellerinde yükselecek.”

Hülya KOÇYİĞİT: Mesleğe başladığım ilk yıllarda henüz daha kendinin bile farkında olmayan, nasıl bir toplum içinde yaşadığının bile farkında olmayan, hayatında hiç kırsal alana gitmemiş bir şehirli genç kızdım, genç kız bile diyemeyeceğim çünkü 15 buçuk yaşında ilk sinemayla tanıştım. Sinema ile birlikte ben toplumu tanımaya, anlamaya, fark etmeye başladım. Anadolu'da film çektikçe orada gözlemlediklerim bana bu ülkede kadınların hala ikinci sınıf muamele gördüklerini gösterdi. Şöyle ki hem çalışıyor, hem üretiyor, hem evine bakıyor, hem çocuk büyütüyor, ama eğitimden mahrum bırakılmış, sağlık hizmetlerinden yeteri kadar yararlanamıyor, söz hakkı verilmiyor.

O zaman benim üstlendiğim görev; kadınlarımızı göz önüne çıkarmak, onları tanıtmak, onların sesi olmak, onlardan biri olduğumu, eşit olduğumuzu ve mutlaka eşit eğitim ve sağlık hizmeti almamız gerektiğini ifade etmektir. Yaptığım filmlerde bunun üzerine çok gittim, iyi ki de o filmleri yapmışım. Tabii ki toplum bir yerde durmuyor, sürekli bir ilerleme gösteriyor, toplum ilerledikçe toplumun talepleri yüksek sesle dile getirilmeye başladıkça hele hele sivil toplum örgütleri oluştuğunda, benim de manen bu ülkeye olan görevim ve borcum diye düşünerek gurur duymaya başladım. Sinema filmlerimiz bugün hala izleniyor, bugün izlerken gençler ne düşünüyorlar diye merak ediyorum. Bugün bambaşka bir hayat yaşıyorlar çünkü her türlü imkâna sahipler. O yıllarda annelerinin, anneannelerinin ya da içinde bulundukları ülkenin kadınlarının nelerle mücadele ettiklerini görüyorlar ve bugün ileriye daha güvenle daha inanarak bakıyorlar diye düşünüyorum.

Duygu ÇALI (Sunucu): Siz de çok kıymetli kadınlar yetiştirdiniz. Dışarıdan baktığımızda ünlü, bu kadar sevilen bir insanın hayatının kolay olduğunu düşünürüz ama muhakkak zorluklarla karşılaştınız. Yaşadığınız zorluklardan nasıl başa çıktınız ve hanımefendilere ne gibi öğütleriniz olacaktır?

Hülya KOÇYİĞİT: Hepimiz hayatımızda zaman zaman içinden çıkamayacağımızı zannettiğimiz sorunlarla yüz yüze geliyoruz. Bu ailevi sorunlar olabilir, toplumsal sorunlar olabilir. Bizi sarsan olaylarla karşılaşılıyor olabiliriz ya da emek verip, çaba sarfedip, zaman verip sabır içinde meydana getirdiğiniz bir şeyin ne yazık ki karşılık bulmadığını görebilirsiniz. Burada önemli olan kendinize inanmanız, yaptığınız işe inanmanız ve vazgeçmemeyi tercih etmeniz. Vazgeçmemeyi öğrenmeniz, vazgeçmeden üzerine üzerine gitmeniz. Hani her şeyin bir zamanı vardır deriz ya, gerçekten her şeyin bir zamanı var, hiçbir şey de sebepsiz değil bu yeryüzünde. Ben vazgeçmemeyi öneriyorum, vazgeçmeyip inandığın yolda sabırla, azimle, daha çok emek vererek devam edersen er ya da geç emeline ulaşırsın diyorum.

Katılımcı: Çok seviyorum Hülya Hanımı, ben de onun yaşlarındayım, çok tebrik ederim yaptıklarını, ben de sizin gibi yılmadan, usanmadan, geriye adım atmadan yürüyorum ama Rabb'im de yürütüyor, attıkça adımı bir daha atabiliyorum. Desteklerimi aldım TKDK'dan, hiç geri adım atmadım, yürüdüm çok şükür, her şeyim oldu, emelime kavuştum.

Hülya KOÇYİĞİT: Tebrik ediyorum sizi, çok güzel bir örneksiniz, herkes duysun sesinizi. Gerçekten üretmenin, ürettiğinin paylaşılmasının keyfi hiçbir şey de yok değil mi?

Katılımcı: Armutlar benim canlarım, çok severek yapıyorum işimi, onlar da verimi çok güzel veriyor, ihracat bile yapıyorum çok şükür.

Hülya KOÇYİĞİT: Maşallah, Allah bereketini artırsın.

Katılımcı: Ben de Hatice teyzem gibi Bursa'dan katılıyorum bugünkü Zirve'ye. Bursa'nın doğusunda Hatice teyze çok güzel şeyler yapıyor. Biz de Bursa'nın batısında, Karacabey ilçesinde bir ekoturizm girişimi olan bir tesisi işletiyoruz. Belki Adem amca ve Yaren leyleği bilenler vardır...

Hülya KOÇYİĞİT: Hepimiz biliyoruz onu, hepimiz her yıl bekliyoruz Yaren leyleği.

Katılımcı: Yaren leyleğin eşi, Nazlı leylek de geldi. Çok umutlu bir yaz ve bahar olacak bizim için. Ben de başka bir meslekle uğraşırken sonradan kariyer yolunda değişiklik yaparak böyle bir eko turizm girişiminde bulundum. Size de şunu sormak istiyorum: Bu yüzyılın kadın yüzyıl olmasında neden tarım sektörü özellikle önemli sizce? Teşekkür ederim.

Hülya KOÇYİĞİT: Tarım gerçekten çok önemli yaşamın devam etmesi için, çünkü ne yazık ki biz insanlar kendi ellerimizle bu toprakları kötü kullandık, verimini azalttık, hırpaladık onları. İklim değişikliği nedeniyle sadece ülkemizde değil, bütün dünyada yarın öbür gün bir beslenme problemi başlayacak. Biz yolun sonuna gelmeden bunun farkına vararak, tarıma daha fazla önem vermemiz gerektiğini fark etmeliyiz. Şimdi tarıma destek programları açıklıyor sağ olsun Tarım Bakanımız. Çünkü tarım ve hayvancılık mutlaka ve mutlaka bu ülkenin beslenmesi için şart. Bu alanda emek veren, bu alanda yatırım yapan, bu alanda üretim yapan herkesi ben şimdiden kutluyorum, tebrik ediyorum, ellerine sağlık diyorum. Çünkü ülkemizin geleceği onların elinde...

Katılımcı: Merhaba, ben de Ardahan'ın Göle ilçesinden geliyorum. Ben dördüncü nesil peynir üretimi yapıyorum, artisan üretimi yapıyorum, dedem İsviçre'de bu üretime başlamış. Tamamen Çanakkale'deki anne ruhuyla üretim yapıyorum ben. Bir anne olarak sağlıklı nesiller yetiştirmeliyim, gıda terörü günlerinden geçiyoruz, elimi uzattığım her gıdada tedirginlik yaşıyorum. Ben ürünlerimi üretirken sağlıklı nesiller yetiştirmeliyim. İnsanları öldürmek demek, üreticiler olarak katkılı ürünler yedirmek demektir. Hepimizin üreticiler olarak birbirine sağlıklı ürünler yedirmesi ve sağlıklı hizmet vermesi gerekiyor, önce kendimize karşı dürüst olmalıyız. Bitmek üzere olan bir sektör vardı. Çünkü emeğimizin karşılığını alamıyorduk artisan üretim yaptığımız için. Biz yoğurma tekniğiyle taş mahzenlerde dinlendirmelerini yapıyoruz. Onun için de bize sahip çıktığınız için, davet ettiğiniz

için, söz hakkı verdiğiniz için öncelikle TKDK'ya çok teşekkür ederim. Ardahan'da ilk kadın girişimciyim, bir bilezikle başladım bu işe. Bugün ise bölgede rol model oldum. Firmanın yüzü oldum, büyük 70 yıllık bir firmanın satışlarını yüzde 500 katlattım. Bu durum bölgedeki kadına ilham oldu. Bu benim için gurur verici oldu. Bugün sizin söylemlerinizi pekiştirdim, daha da hırslandım. Çok teşekkür ederim.

Hülya KOÇYİĞİT: Biz sana teşekkür ederiz; bir kere öyle bir farkındalık yarattın ki sağlıklı besinler üretmeliyim diyerek. Bu ne büyük bir sorumluluk. Kadın önce insan; ama anne, anne evladını en iyi şekilde beslemekle mükellef, evladına tertemiz bir gıda verebiliyorsa o büyük bir huzur veriyor manen. İstiyor ki diğer evlatlar da böyle beslensinler. O yüzden ben sana teşekkür ediyorum. Elbette kadının ruhunda var zaten girişimcilik; hani biraz fırsat bulsa neler yapacak? Ama bugüne kadar çok fazla da imkân sunulmuyordu ama bugün var. Bugün gerçekten isteyen, çalışan, projesini yapan herkes karşılığında bir destek görüyor. Çok güzel bir örneksin. Ben teşekkür ederim.

Katılımcı: Öncelikle hoş geldiniz diyorum. Ben Tarım ve Orman Bakanlığı'nda çalışıyorum. Buradaki arkadaşlarımızın hepsiyle gurur duydum, ama öncelikle bizim alanımızda şu anda çalışan arkadaşlarımız, hepimiz mühendisinden işçisine hem çalışan kadınız, hem ev hanımıyız, hem anneyiz, yani çok alanda çalışıyoruz. Vizyonunuzu çok seviyorum, sanatçı yönünüzün dışına çıkmanızı gerçekten çok beğeniyorum. Bize örnek teşkil ediyorsunuz. Çalışan bir kadın olarak şunu da söylemek istiyorum, gerçekten Türkiye Cumhuriyeti'nin çalışan kadınlarıyla ve diğer çalışmak için teşvik ettiğimiz kadınlarla beraber çok daha güçlü bir Türkiye olacağını düşünüyorum.

Hülya KOÇYİĞİT: Ne kadar güzel sözlerin var gerçekten, benim de bu toplumda var olduğumu hissettirdin bana. Dediğin çok doğru; bir kadın hem iş insanı olabilir, kariyer yapabilir, hem ev kadını olabilir, hem iyi bir eş olabilir, hem topluma faydalı olabilir. Yeter ki istesin. Nice yüksek eğitim almış kadınlarımızın sadece ev kadını olduğunu gördüğüm zaman içim sızlıyor. Bu ülke sana yatırım yaptı. Bu ülke seni yetiştirmek için bir çok fedakarlık yaptı. Şimdi sen borçlusun bu topluma. Aldığın eğitimin karşılığını vermelisin topluma. Ancak bu şekilde birbirimizi tamamlayarak bu ülkeyi daha iyi yerlere getireceğiz. Ancak o kadar güzel örnekler var ki, bugün de aramızda çok güzel örnekler var. Ben, Türkiye bu farkındalığı yakaladı diye düşünüyorum. Türkiye'de kadınlar artık istedikleri yerdeler diye düşünüyorum. Tabii ki eksiklerimiz var. Tabii ki ulaşamadığımız kitleler var ama, birbirimize örnek olarak öğalacağız inşallah.

Katılımcı: Bu kadar sinema gündemi içerisinde sizin hiç tarım yapma gibi bir düşünceniz oldu mu? Keşke ben de tarım sektörüne atılsaydım, bir tohum da ben ekseydim dediğiniz günler oldu mu? Bunun özlemini yaşadınız mı?

Hülya KOÇYİĞİT: Büyük şehirlerde yaşayan insanlar bilirler. Trafikten hava kirliliğinden, gürültüden bunalıp Allah'ım şöyle bir çiftlik hayatım olsaydı ya, ben belli bir yaşa geldiğim zaman şöyle bir toprağım olsa da meyve ağacı diksem filan hep böyle hayallerimiz vardır. Baktım ki olacak gibi değil seneler sonra

bahçeli bir evim oldu. O bahçede taşındığımız zaman, basket sahası vardı. Bizde basket oynayan yok dedim. Hemen o betonu kırdırıp, oraya toprak döküp bir bostan yaptım. Ne keyif anlatamam size. Toprakla uğraşmanın bu kadar keyif veren bir şey olduğunu yaşayarak öğrendim. Şimdi patlıcan da ekiyorum, salatalık da ekiyorum, maydanoz, domates de... Gerçekten de hem keyif alıyorum, hem de mümkün olduğu kadar organik olduğuna inanıyorum ürettiklerimin. Ama gönül ister, istemez mi? Daha büyük tarlalarım olsun, daha büyük üretimim olsun ve daha çok insanla paylaşayım. Şimdi ancak yakınlarımla, arkadaşlarımla, ailemle paylaşıyorum ürettiklerimi ama gerçekten çok büyük bir keyif.

Elbette ki daha büyük üreticiler için belirli riskler var. İşte hava diyoruz, don oldu diyoruz. Üretim bu sene azaldı diyoruz. Üretimi toplayacak işçi bulamadık diyoruz. Yani tabii ki çeşitli sorunlar var ama, her şeye değer, gerçekten tabiat sonsuz... Öylesine güzel ki ne verirsene alıyorsun.

Katılımcı: Şöyle sevgiyle bir eğiliyorum o güzel kadının karşısında her şeyden önce. Ben Mersin Pozitif Köy'den geliyorum. 42 yıldır Ankara'daydım. 4 yıldır ata yurduna döndüm ve geçmişle gelecek arasında geleneğin yaşatıldığı bir sistem kurmaya çalışıyorum. İnsan, doğa, çevre ve tarım dostu insan üretmeye çalışıyorum. Okul öncesinden başlayarak her yaş grubuna doğa ve ekoloji programları ağırlıklı aile sistemleri ve iyi hissedeceğimiz bir atmosfer sunmaya çalışıyorum, Orta Toroslar'da, Silifke'den Gülnar'a giderken. Soru sormayacağım bir teklifte bulunacağım. Sayın Koçyiğit'in huzurunda ve sizlerin huzurunda bizi buluşturanlara da teşekkür ediyorum. Teklif şu; acaba bizim daha küçük gruplar halinde bir araya gelebilmemiz için ve insan üretebilmemiz için ne mümkün. Ben bu tecrübeyi her yere taşımaya hazırım. Teker teker iyiyiz ama çoğalmamız lazım. Ben emekli bir öğretim üyesiyim ve dün gelirken bir tane keçiyi yavrulattım. Onu plesentasından kendim çıkarttım. Annesinin memesine verdim ve gece yola çıkıp bu sabah buraya geldim. Konuşacağız, birazdan sahnede olacağım. Zamanızı çok almak istemiyorum ama ben hepinizi Pozitif Köy'e bekliyorum. Yegane inancım biziz. Dünyayı kurtaracak çocukları da biz yetiştiriyoruz. Dünyayı mahvedecek canavarları da biz yetiştiriyoruz. Acaba canavarsız bir dünya için neler mümkün sevgili annelerim? Çok teşekkür ediyorum.

Hülya KOÇYİĞİT: Biz sana teşekkür ederiz. Bir kere her şeyden önce eğitimciyim dedin, öğretmenim dedin, bizim için en ulvi meslek, en değerli, en saygın meslek. Hepimiz birer öğretmenin yetiştirdiği evlatlarız. O öğretmen ne kadar donanımlıysa, ne kadar insan sevgisi, tabiat sevgisi, vatan sevgisi, tarih

bilincinde ise o kadar çok şey öğreniyoruz. Her şeyden önce bu sevgiyle önce iyi insan olmayı, iyilik yapan insan olmayı, iyilik sever insanlar olmayı öğreniyoruz siz öğretmenlerimizin sayesinde... Onun için size çok şey borçluyuz. Teklifiniz çok çok önemli. Sivil toplum örgütleri dediğimiz kurumlar devreye giriyor. Siz ve sizin gibi düşünen insanlara seslendiniz, inşallah yarın öbür gün bir kurum oluşturunuz. Kurul oluşturunuz ve Türkiye'yi hep beraber gezeriz, hep beraber adım adım, sizin gibi mükemmel insanlar yetiştirmek için.

Katılımcı: Ben, Balıkesir'in Vefalıyurt Kepsut'undan geliyorum. Yerel Eylem Grubu Derneği'ni temsilen geliyorum. Bir de Kepsut Vefalı

Eller Kadın Girişimi Kooperatifimiz var tekstil üzerine... 28 tane kadın çalıştırıyoruz. Biz ilk

başta bu kooperatifi kurarken bütün herkes dedi ki, "Ne olacak? Kadın ne yapabilir ki? Siz yapamazsınız, başaramazsınız."

En başta da eşim söyledi, "yok" dedi.

"Yapamazsınız, otur oturduğun yerde sen ne yapacaksın?" dedi. "Yok, ben yapacağım." dedim. Hatta benim

koyunlarım var. Evde kuzularım var onları da bıraktım, geldim buraya. Ondan sonra biz yapacağız dedik. 3 sene

oldu Allah'ımıza şükürler olsun büyüdük, ilerledik. Bu alanda da bize çok büyük destekler

oldu. Gözümüzü kararttık, başladık, yaptık, büyüdük, daha da büyüyeceğiz inşallah.

Hani "Kadınlar başaramaz" diyorlar ya, ben traktörüm bozulur kendim tamir ederim. Traktöre teker mi alınacak? Kendim alırım. Koyunumu kendim doğurttururum veya bütün iğnesini, her şeyini kendim yaparım. Kadının yapamayacağı bir şey yok. Gerçekten de ben bu konuda bizi burada buluşturduğunuz için çok teşekkür ederim.

Hülya KOÇYİĞİT: O kadar güzel bir örneksin ki, imkânsız diye bir şey olmadığını bize gösteriyorsun. Olabilirmiş işte dedirttiriyorsun, olabilirmiş. Yapma isteğin var, çalışma gücün var ve ısrarın var, vazgeçmiyorsun kim sana ne derse desin ben yaparım diyorsun. Kendine olan güvenin var. Gurur duydum.

Katılımcı: Merhabalar. Ben de Yozgat'ın Aydıncık ilçesinde ekmeğini taştan çıkaran bir kadıyım. Yöremizde, ilçemizde yarı değerli doğal taşları çıkarıyoruz. Onları ince ince kesiyoruz, işliyoruz, emek veriyoruz, bir sanata dönüştürüyoruz ve ekmeğini taştan çıkaran kadınlarımız hepimiz de... Hem kadın girişim kooperatif başkanayım, hem de Turizm Bakanlığı kültürel miras taşıyıcı sanatçısıyım. Ben de sizin gibi Hülya Hanım hayata küçük yaşta atıldım. Hem evlilik, hem iş hayatı. Tırnağımla kazıya kazıya geldim bir yere. Biz de çevremizdeki il ve ilçede kadınlara örnek teşkil ettik, emek verdik, katma değer ürettik ve bununla mutluyuz, gurur duyuyoruz. Yozgat'ı temsilen bütün etkinliklerde yer alıyoruz.

Hülya KOÇYİĞİT: Ekmeğini taştan çıkaran dedin ya ekmeğini taştan da çıkarırsın, topraktan da çıkarırsın, her türlü çıkarırsın. Yeter ki sende o yürek olsun, kendine olan o güvenin olsun ve azmin olsun, azim sabır da gerektiriyor. Talebin karşılık bulmuş ve destek görmüşsün ve dilerim daha nice nice kadınlarımız var, buranın sesi onlara da ulaşsın inşallah. Ben de yapabilirim diye yürekleri çırpınsın ve yapamayacağımız hiçbir şey yok. Önce ülkemizi sevmemiz lazım. Ülkemize, bu ülkenin insanlarına sevgiyle beraber saygı duymamız lazım. Onlar için, geleceğimiz için, geçmişten taşıdıklarımızı yarınlara emanet edebilmek için hepimizin ama hepimizin bir şeyler üretmesi, çok çalışması lazım. Çok çalışmak lazım.

Afire SEVER: Hoş geldiniz, öncelikle sizin karşınızda olmaktan dolayı çok heyecanlıyım. Biliyorsunuz biraz önce siz de söylediniz, hakikaten tarımda emeği olan tüm kadınlara şükranlarımızı sunuyoruz. Üretirken de, elbette toprağın ve suyun verimli kullanılması bir o kadar önemli. Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde geçtiğimiz yıl su verimliliği seferberliği başlattık. Biz kadınlar azdan çok ederiz, üretiriz, bu sefer de suyumuzu verimli kullanarak üretmeye devam edelim. Bu noktada sizin çevreye ne kadar duyarlı olduğunuzu biliyoruz. Konuşmanızda da söylediniz. Değişen iklim koşulları kapsamında hakikaten hem toprak hem de su kaynaklarımız her geçen gün maalesef kaybediliyor. Dolayısıyla iklim değişikliğine karşı kırılgan bir konumda olan ülkemizi güçlendirmemiz lazım.

“Kadınlar her alanda Türkiye Yüzyılı'na imzasını atacak” dediniz. İnşallah suyu verimli kullanarak da bize emanet olarak bırakılan suyu gelecek nesillere devredeceğiz. Bu noktada siz de bize liderlik edin lütfen, su gönüllüsü olarak sizi ilan etmek istiyorum. Sizi suya yön veren bir kadın olarak burada takdim etmek istiyorum müsaade ederseniz. Türkiye Yüzyılı'na bir damla da siz olacaksınız. Efendim rozetimizin manası mavi damlamız şu andaki suyumuz. Bu suyu verimli kullanarak dünyamızı yeşile döndürebiliriz ve sonsuzluk işareti de sonsuza kadar inşallah üretmeye devam edeceğiz, yaşamaya devam edeceğiz. Şöyle takdim etmek istiyorum.

Hülya KOÇYİĞİT: Bütün kalbimle teşekkür ediyorum. Beni layık gördünüz için. Gerçekten de tüketim toplumu olduk. Her türlü değerimizi, kaynağımızı tüketiyoruz hiç yarını düşünmeden. Halbuki onları biz çocuklarımıza emanet edeceğiz; biz emanet aldığımız gibi onlara bırakamayacağımız çok açık ama hiçbir şey için geç değil. Bu günden itibaren her birimiz, özellikle de kadınlar suyu mümkün olduğu kadar ekonomik kullanarak değerlendirsek yarına, çocuklarımıza, torunlarımıza yeşil bir dünya

bırakabiliriz. Beslenmekten söz ediyoruz. Tarlada suya ihtiyacımız var. Suyu az sarf etmek günümüzde zaten bir çok teknolojik imkânla daha da mümkün. Teşekkür ediyorum efendim, sağ olun, var olun.

Ben de bir su gönüllüsüymüm artık huzurlarınızda, önce ben çok iktisatli, dikkatli kullanacağım. Söz veriyorum, teşekkür ediyorum tekrar.

Duygu ÇALI (Sunucu): Çok teşekkür ediyoruz ve ev sahibimizi davet etmek istiyorum. Bu etkinliği TKDK gerçekleştiriyor ve TKDK Başkanı Sayın Dr. Ahmet Antalyalı Başkanımız buyurunuz efendim.

Dr. Ahmet ANTALYALI: Öncelikle çok teşekkür ediyoruz. Programımızı şereflendirdiniz. Dün saygıdeğer Emine Erdoğan Hanımefendiyi misafir ettik. Bugün de sizleri misafir ediyoruz. Burada birazdan standlarımızı gezeceksiniz. Gezeceğiniz bütün standlar, bizim desteklerimizle üretim yapan kadınlarımız, kadın yatırımcılarımız, kadın kooperatiflerimizden oluşuyor. Ne kadar el emeği, göz nuru işler yaptıklarını siz bizzat göreceksiniz. Tarım arazileri, toprak çok kıymetli. Siz çok güzel ifade ettiniz. Özellikle 2050’de dünyada yüzde 60 daha fazla üretim yapılması gerekecek. Toprağı artıramayız, dolayısıyla bunun kıymetini bilmeliyiz. Geleceğe miras olarak bırakacağız, neticede değerli bir milli servet, dolayısıyla da varlığınız bu anlamda bize çok güç verdi, çok teşekkür ediyoruz. Her zaman bizim yanımızda olduğunuz için de size minnettar olduğumuzu ifade etmek istiyoruz.

Hülya KOÇYİĞİT: Bugün gerçekten birbirinden kıymetli, birbirinden değerli, birbirinden ilham veren kadınlarla tanıştım. Çok mutlu oldum, göğsüm kabardı. Gerçekten ülkemizin geleceğiyle ilgili güvenim inancım arttı. Hepinize teşekkür ediyorum. Bugün aranızda olmak benim için çok büyük bir keyifti, başarılar diliyorum. Daha nicelerimiz artsın diye şimdiden dua ediyorum.

7 Mart 2024

TARIM, GIDA VE SU POLİTİKALARINDA KADIN EMEĞİ III. OTURUM

Moderatör: Duygu ÇALI - Sunucu

Afire SEVER

Genel Müdür - Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü

Prof. Dr. İlkay DELLAL

Bölüm Başkanı - Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

Dr. Nurşen NUMANOĞLU

Genel Sekreter Yardımcısı - Türk Sanayicileri ve İş insanları Derneği (TÜSİAD)

Prof. Dr. Gökşen ÇAPAR

Enstitü Müdürü - Ankara Üniversitesi Su Yönetimi Enstitüsü

Nihal Ayşe MORTEPE

Genel Sekreter - Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu (TGDF)

Kıymetli hanımlar bugün burada hakikaten kadınlar olarak tarımda kadınların yeri, üretimin yeri, önemi elbette ki tarımda en büyük girdi olan suyun önemi, suyun yönetilmesinin önemi, bu noktada yıllar içerisinde dünyada ve ülkemizde ne tür gelişmeler olduğu konularında bilgi arz etmek istiyorum. Hakikaten su, üretimin ana girdisi. Bugün elimde tuttuğum kalem, üstümde giydiğim ceket, ayağımdaki ayakkabı, hiçbir su olmadan üretilmiyor. Suyun idamesi için, devam ettirilebilmesi için sürdürülebilirliği için verimli kullanılması lazım. Suyun herhangi bir kaynakla ikamesi yok. Herhangi bir maddeyi onun yerine kullanamıyoruz.

Medeniyetler de hep tarih boyunca suyun etrafında kurulmuş ve hatta suyun azalmasıyla beraber medeniyetler de son bulmuş. Dünyada birçok savaşların, kavgaların çıkma nedeni de su. Son dönemlerde özellikle iklim değişikliği etkileri, su kaynakları üzerinde şiddetini her geçen yıl artırarak sürdürüyor. Geçen sene çok kurak bir dönem geçirdik ve onunla beraber son yılların en sıcak bir Ocak ayını da yaşadık. Bu hafta içerisinde Adana'daydım. Tarımda ilk sulama suyunu Mart ayında vermeye başlayacaklar. Oysa normalde ilk sulama sezonu birçok üründe Nisan ortası sonuna doğru olur. Kar yağışı varsa, karların erimesiyle ilk sulama ihtiyacı giderilir ama bununla beraber iklim değişikliği yağış rejimindeki değişikliklere, üretim deseninde sulama aralığı zamanında değişikliğe neden oluyor.

Elbette ki tarım demek, gıda arzı demek, su demek, gıda arzı güvenliğinin teminatı demek. Bugün de burada üreten kadınlar olarak bir aradayız. Üretim yaparken dolayısıyla suyu da verimli kullanmamız lazım. 1970'li yıllarda su kaynaklarının kirliliğinin önlenmesine yönelik olarak, özellikle sanayide sürdürülebilirliklerini belirli bir noktaya getiren ülkeler kirliliği önlemek adına bir takım tedbirler geliştirdiler, mevzuatlar oluşturdular. Teknoloji anlamında altyapı yatırımları gerçekleştirildi. 30 yıl sonra, 2000'li yıllarda ise su yönetimi daha çok konuşulmaya başlandı, entegre yönetim. Neden bugün bir suyu sadece bir ülke kullanmıyor, birden fazla ülkede kullanabiliyor ya da bugün bir su kaynağımız var. Doğal veya suni olarak barajlarımız, göletlerimiz, doğal su kaynaklarımız var. Düşünün Eğridir Gölü içme suyu olarak Isparta'ya içme suyu veriyor ama bir taraftan da ekosistem içerisinde meyve bahçelerine, diğer tarımsal üretime su sağlıyor. Eber Gölü, hem sulak alan hem de tarımda suyu kullanılıyor. Dolayısıyla bir kaynağı birden fazla ülke de kullanabiliyor, birden fazla sektör de kullanabiliyor.

Sektörler arasında da suyun sürekliliğinin sağlanması için, her bir sektörde su verimliliği uygulamalarının yapılması lazım. Dün mesela bir tane Van'da mantar yetiştiriciliği, aynı zamanda paketlenme ve dağıtım yapan bir firma yetkilisi kızımızla tanıştım. Genç bir kızımız, ona hemen dedim ki yıkama suyunuz var mı

ya da üretimde kullandığınız suyu ne yapıyorsunuz? Şunu söyledi: “Sektörü inşa ederken bir çok Avrupa Birliği ülkelerindeki mantar üretimini, paketleme tesislerini inceledik ve onlarda kapalı bir sistem vardı, suyu yeniden yeniden kullanıyor ve sistem içerisinde tutuyor. Bütün sektör içerisinde suyu verimli kullanıyoruz.” dedi. Çok sevindim.

Akabinde başka bir ziyaretimi bir organize sanayi bölgesinde gerçekleştirdim. Hatta Sayın Bakanımız teşrif ettiler. Organize Sanayi Bölgesi içerisinde ondan fazla sanayi sektörü var. Ama suda sıfır kayıp ilkesiyle çalışıyor. Peki nasıl gerçekleştiriyor? Yine teknolojiyi kullanıyor. Geri dönüşüm tesisi kurmuş. Şu an itibarıyla deşarj standartları bizim mevzuatımızda var. Deşarj standartlarını uygulamak için biyolojik arıtım, ileri arıtım yapıyorsunuz, ama bunu yeniden tarımda kullanmak için sanayinin kendi içerisinde kullanması için geri dönüşüm tesisine ihtiyacımız var. Bu bir maliyet gerektiriyor, öyle değil mi? Ne kadar dönemde amorti ediyor kendisini diye sorduğumda, “4 yıl almadı” dedi.

Birincisi tarımda da olsa, özellikle sanayide de olsa suya da bir ücret ödüyorsunuz ve o su kaynağı yoksa sürdürülebilirliğinizi sağlayamazsınız. İşte armut yetiştiriyorsunuz. En az 3 sulama vermezseniz armutdan gerekli verimi alamazsınız. Ama o suyu sulama zamanını, sulama aralığını iyi ayarlar, gerektiği kadar miktarda suyu verir, bir de kapalı sisteme geçerseniz suyu verimli kullanmış oluyorsunuz. Sanayide de bu böyle. Biz bu kapsamda eylem planlarını hazırladık, sektörlerle yönelik eğitimlerimize başladık. Sanayi, gıda, tekstil, kimya gibi bütün sektörlerle ilişkin olarak 152 tane rehber dökümanımız var. Su verimliliği web sitemizde bulabilirsiniz.

Bununla beraber bireysel kullanımlarda hakikaten su verimliliği çok önemli. Dün Hanımefendi Emine Erdoğan söylediler, “Biz kadınlar azı çok yaparız.” Azı çok yapmaktan keyif alırız öyle değil mi? Üretmekten keyif alırız.

Kıymetli hanımlar, bireysel kullanımlarda da kentsel kullanımlarda da su verimliliğine dikkat etmemiz çok önem arz ediyor. Bana bir hafta önce sorsaydınız 112 milyar metreküp yıllık kullanılabilir suyumuz olduğunu size söylerdim, ama bugün onu söyleyemiyorum, 110.5 milyar metreküp olarak maalesef azalarak devam ediyoruz. Biz iklim değişikliğinin su kaynakları üzerine etkisini Türkiye özelinde çalıştık, havza havza... Sonuçlar bize şunu gösterdi ki; 2030 yılıyla beraber yüzde 20 oranında su kaynaklarında azalma bekliyoruz ve şu anda onu yaşıyoruz.

“Su kaynağı yoksa sürdürülebilirliğinizi sağlayamazsınız.”

Eber Gölü'nün normalde 4 metre derinliği var. Şimdi ölçün 1 metre değil. Eğridir Gölü'nün bundan 10 yıl önce ölçülen bir derinliği 11 metre iken şu anda 9 metre değil. Buharlaşma çok fazla, yılın 12 ayında buharlaşma var. Dolayısıyla su kaynaklarımızı iklim değişikliği etkilerine karşı korumak, kırılgan bir yapıda olan ülkemizi güçlendirmek adına hanımlar bizlere çok görev düşüyor, tarlada da görev düşüyor, sanayide de, evde de, kentsel altyapı yatırımlarında da çok büyük görevler düşüyor. Yıllar önce su kaynaklarının kalitesi üzerinde çalışmalar yapılırken, son yıllarda hem kalitesinin, hem de miktarının korunması üzerine çok çalışma yapılıyor ve suyun ekonomik döngü içerisinde yeniden yeniden

kullanılması kapalı sistem içerisinde tutulması esas. Dolayısıyla üretimlerinizi yaparken lütfen buna dikkat edin. O konuda biz size destek olabiliriz, danışmanlık verebiliriz.

2011 yılında kurulmuş bir Genel Müdürlüğün genel müdürüyüm. Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Türkiye'de üst ölçekte planlar yapan, politika ve stratejiler oluşturan bir genel müdürlük. Hepiniz birçok konuşmada "Neden su kanunu yok?" diyorsunuz. Evet, su kanununu da çıkaracağız, onu da hazırlıyoruz. Biz kuraklıktan da bahsediyoruz, aynı zamanda taşkından da bahsediyoruz. İklim değişikliği etkisini bu şekilde gösteriyor. Taşkın kapsamında da bir takım tedbirler geliştiriyoruz. Şunu söylemek istiyorum, su yönetim sistemini Türkiye'ye havza bazında yönetim sistemi olarak yaygınlaştırmaya çalışıyoruz ama geldiğimiz noktada hakikaten suyun verimli kullanılması yağmur

suyunun hasadının yapılması, gri suyun yeniden kullanılması, arıtılmış kullanılmış suların arıtılarak yeniden kullanılması da bu Su Verimliliği Seferberliği'nin ilkeleri arasında yer alıyor. Dolayısıyla "azalt, değiştir, yeniden kullan" ilkesini savunuyoruz ve su gönüllüsü olarak sizi davet ediyorum. Eğer su gönüllüsüyseniz hayatınızda bunu şiar edineceksiniz. Suyu kullanırken daha az kullanacağız, verimli kullanacağız, yeniden kullanacağız ve öğrendiklerimizi paylaşacağız. Dolayısıyla bu noktada, beni bugün dinlerken başka bir sorumluluğu da yeniden almış oluyorsunuz bir su gönüllüsü olarak.

Kıtlıktan, savaştan, afetten en çok etkilenen kadınlarımız ve çocuklarımız... İklim değişikliği etkilerinden de en çok etkilenen kadınlarımız ve çocuklarımız. UNICEF Dünya Sağlık Örgütüyle şu açıklamayı yapıyor, dünyada su ve sanitasyon, hijyenite konusunda en büyük sıkıntı yaşayan kesim kadınlarımız. On evden yedisinde suyu taşıyan, yine emek veren kadınlarımız ve çocuklarımız.

Bugün Anadolu'da da aslında türkölere konu olduğu gibi çeşme başında suyu bekleyen de suyu çeken de yine kadınlarımız, öyle değil mi? Üretim yapıyorsanız lojistik hizmetini sağlayan yine kadınlarımız. Evde de öyle değil mi? Su kesintisinden en çok muzdarip olan kadınlarımızdır. Dolayısıyla suyun kullanımında, üretimde, hayata geçirilmesinde sizlerden destek bekliyorum. Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde başlattığımız Su Verimliliği Seferberliği, seferberliğin altını çizmek istiyorum. Seferberlik gönüllülük işidir. Seferberlik emek ister, birlikte olmayı ister, zaten biz kadınların en iyi bildiği alan bu değil mi hanımlar? Birlikte olmak, el ele vermek, güçlü olmak. Hiçbir konuda emeğimizi esirgemeyiz ve sabırlı olmak, sabretmek. Aslında su verimliliği bunların hepsini içerisine alıyor.

“Bugün hayata yön veriyorsanız eminim suya da yön vereceksiniz.”

Türk kadınları olarak biz iklim değişikliği risklerini gördük ve ona göre de bir eylem planı oluşturduk. Tırnak içerisinde “gardımızı aldık”, bu konuda sizden destek bekliyorum. İnşallah hepinizi su gönüllüsü ve suya yön veren kadınlar ilan ediyorum. Bugün hayata yön veriyorsanız eminim suya da yön vereceksiniz. Katkılarınızdan, katılımlarınızdan dolayı çok teşekkür ediyorum. Başarılar diliyorum, iyi ki varsınız.

Prof. Dr. İlkay DELLAL - Ankara Üniversitesi - Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölüm Başkanı

Türkiye’de tarım ve gıda politikalarında kadının yerinden çok kısaca bahsedeceğim. Günümüzde yaşadığımız bir takım gelişmeler tarımda, özellikle üretimde sıkıntılara neden oluyor. Sadece üretimdeki sıkıntılar değil, aynı zamanda nüfusun artması, şehirleşme ve yine iklim değişikliği gibi konular tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini önemli ölçüde etkiliyor. Geçmişte yapılan tarımsal faaliyetleri şimdiki durumla kıyasladığımızda gerçekten önümüzde çok önemli sıkıntılar var. Bunlardan bir tanesi iklim değişikliği ama bunun yanında dünya nüfusu giderek artıyor. Türkiye nüfusu giderek artıyor. Ortalama gelirlerde artışlar var. Kırdan kente birgöç var. Dolayısıyla şehirleşme artıyor, küreselleşme artıyor. Küreselleşmeyle birlikte gıdanın üretilmesinde, tüketilmesinde ve

ticaretinde yeni yeni zorluklar gündeme geliyor. Bu nedenle gıda üretiminin daha fazla yapılmasına, tarımsal üretim miktarının artırılmasına ihtiyaç var. Özellikle düşük gelir grupları, orta gelirli ülkeler ve bazı bölgeler, kıtalar bu tehditlerden daha çok etkileniyorlar ve talebi karşılayacak bir üretimi yapabilmek için tarım sektöründe bir değişime ihtiyaç duyuluyor. Bunların hepsi özellikle gıda güvencesini, geçim kaynaklarını, doğal kaynakları ve çevreyi etkiliyor.

Son dönemlerde yaşadığımız pandemi ve deprem gibi olaylar, aslında tarım sektörünün ne kadar önemli olduğunu bir kez daha bizlere gösterdi. Çiftçilerin bu süreç içerisindeki faaliyetleri, üretime devam etmeleri aslında bu krizlerin daha da büyümemesine neden oldu. Bu süreçte toplam çiftçi içerisinde

de kadınların rolü gerçekten çok önemliydi. Tarım ve gıda sistemi dediğimiz zaman, üretimden tüketime kadarki olan bütün süreci anlıyoruz bildiğiniz gibi. Bitkisel üretim, hayvansal üretim, bunlardan elde edilen ürünlerin işlenmesiyle ortaya çıkan ürünler, hepsi tarımsal üretimi oluşturuyor ve topraktan çatala olarak ifade edilen bir takım terimler de aslında bunları ifade ediyor. Son dönemlerde kayıp ve israf da önemli konulardan bir tanesi. Üretim sonrasında ara zincir içerisindeki tüm halkalarda ortaya çıkan kayıpların ve tüketimden sonra ortaya çıkan kayıpların da tekrar ekonomiye geri döndürülmesi çok önemli bir konu ve bunların hepsi düzgün çalıştığında ancak bir ülkede gıda güvencesi sağlanabiliyor, gelir artışı sağlanabiliyor, ülkenin refahı, kalkınması sağlanabiliyor.

“Son dönemlerde yaşadığımız pandemi ve deprem gibi olaylar, aslında tarım sektörünün ne kadar önemli olduğunu bizlere bir kez daha gösterdi.”

Öte yandan gıdayı üretirken çevre kirliliği de yapılabilir. Özellikle kimyasal gübrelerin çok kullanılması gibi bir takım konular ya da toprağı daha fazla işlemek, toprağı uygun olmayan ürünleri yetiştirmek çevre üzerinde çok baskı yapıyor ve bu açıdan da üretimden tüketime kadar olan tüm süreçlerde kadının çok önemli bir rolü var. Çünkü tarladan sofraya dediğimiz bu süreç içerisinde, her alanda kadın bir takım işlemler yapıyor. Özellikle üretim aşamasında hayvancılıkta ya da sebze yetiştiriciliğinde sebzelerin dikiminden hasadına kadar olan tüm aşamalarda ya da ürün üretildikten sonra işlenmesi aşamasında kadınlar çok büyük görevler alıyorlar. Bununla birlikte kadınlar ürünlerin pazarlamasında, satışında hatta gıda dışı ürünlerin toplanması, işlenmesi ve el sanatlarında çok büyük görevler üstleniyorlar.

Kadınların diğer bir yönü ise birlikte daha fazla hareket edebilmeleri. Erkeklerle kıyaslandığında birlikte daha iyi hareket edebiliyorlar. Hemen küçük gruplar oluşturup gıda işlemede, örneğin daha fazla ürün üretmek için çalışabiliyorlar. Bu açıdan dünyadaki bütün üretim süreçlerinde kadının bu farklı ve erkeklere göre daha üstün yanlarını öne alarak politikalar içerisinde bunun kullanıldığını ve kadınlara daha fazla destek verildiğini görüyoruz. Öte yandan geçmişten

geleceğe bir köprü olan kadınlar, küçük yaşlardan itibaren aile içerisinde bakım hizmetlerini de görebiliyorlar. Kendilerinden küçük kardeşlerini büyütebiliyorlar ve yaşlandıklarında da aile içerisindeki diğer bireylere deneyimlerini aktarabiliyorlar.

Türkiye’de özellikle bütün bölgelerde geçmişten gelen bu kültürün aktarılması çok önemli ve dünyada başka ülkelerde hâlihazırda yeni başlayan bir takım sistemlerin aslında Türkiye’de kendi aile yapımız içerisinde ya da aile çiftçiliğiyle geçmişten bugüne aktarıldığını görüyoruz. Şu anda yaşamış olduğumuz iklim değişikliği ve iklim değişikliği afeti aslında her kesim tarafından çok yakından hissediliyor. Şu anda bizim yaşadığımız bir derece sıcaklık artışını, daha sonraki kuşaklar 5 derece civarında bir artışla yaşayacaklar ki burada da yine nüfusun artmasıyla birlikte ve diğer saydığımız afetlerle birlikte daha fazla tarımsal üretime ihtiyaç olacağını ve bu tarımsal üretimi karşılayabilmek için de daha fazla çalışılması gerektiğine, yine bütün politika belgelerinin içerisinde yer verildiğini görüyoruz.

Türkiye ise diğer ülkelerle kıyasladığımızda genç bir nüfusa sahip. Giderek artan nüfusumuz var ama nüfusumuzun yarıdan fazlası 35 yaş altı, hatta çocuk yaştaki gruplara baktığımızda neredeyse yüzde 25’ten daha fazla bir oranda çocuk nüfusumuz var ki bu nüfusumuzun özellikle hayvansal protein tüketmesi hem zeka gelişimi hem beden gelişimi açısından çok önemli. Bu bağlamda ülkemizin de gelecekte daha yüksek zekalarla yönetilen bir ülke olması ve kalkınması açısından çok önemli. Bu nedenle tarımın Türkiye’de sürdürülmesi gerekiyor. Özellikle hayvansal kökenli gıdaların üretiminin daha fazla yapılması gerekiyor. Bu açıdan da yine kadınlara çok büyük görevler düşüyor.

Tarım sektöründe doğal kaynaklara zarar vermeden gıda güvenliğini sağlayabilmek, karbon emisyonlarını azaltabilmek, aynı zamanda küçük ölçekli üreticileri iklime daha dayanıklı hale getirebilmek için ülkeler hâlihazırda çalışıyorlar ve tarım değer zincirinin her aşamasında yer alan kadınları güçlendirmek için de bir çok destek veriyorlar. Kadınların diğer bir önemli yönü ise tarım için, eğer kadın köyde yaşamak istiyorsa aile de köyde kalıyor. Bu nedenle sosyal açıdan da kadının yeri çok önemli. Sürdürülebilirlik dediğiniz zaman sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliği anlıyoruz ve çevresel sürdürülebilirlikte kadının en önemli yönlerinden bir tanesi de kadının doğaya daha hassas davranması, toprağı, suyu daha değerli olarak görmesi. Bu nedenle organik tarım gibi, iyi tarım gibi uygulamaları eğer kadınlar yapıyorsa daha iyi yapıyorlar ve bu yönde daha çok gelişim sağlanıyor. Kadınların geleneksel bilgileri uygulamaları, değerlendirmeleri ve bunları da destekleyerek toprak ve suyu ve yine biyoçeşitliliği korumaları daha önemli hale geliyor.

Özellikle kimyasal gübre kullanımı, günümüzde tarım sektöründe aşırı kullanımı nedeniyle önemli bir hale geldi bildiğiniz gibi. İklim değişikliğine neden olan konulardan bir tanesi de bu. Bu açıdan daha optimal gübre kullanımının sağlanması, kadınlar tarafından yönetilen çiftliklerde ise daha uygun olduğunu yine bize gösteriyor.

Çalışmalar öte yandan pazara erişim ve değer zinciri açısından da kadınların ekonomik olarak güçlenmesinin çok önemli olduğunu gösteriyor. Daha fazla sayıda kadının pazara erişiminin olması, değer zincirinde daha fazla katma değerli ürünlerin yine aileye dönmesi ekonomik sürdürülebilirlik açısından çok önemli. Bu nedenle de yine bu açıdan kadınların desteklenmesi gerekiyor.

Sosyal açıdan ise biz saha çalışmalarında yine kadınlara sorduğumuzda köyden neden şehre göç etmek istediklerini, evlerinde sıcak suyun olmadığını, kaloriferle ısınma sisteminin olmadığını, bundan dolayı çok büyük zorluklar yaşadıklarını söylüyorlar. Özellikle evlerinde sıcak suyu olan, kalorifer sistemi olan, kente daha çabuk ulaşan, demiryollarıyla daha uygun şekilde ürünlerini pazarlayabilen, yine çocuklarının eğitimleri ve sağlık hizmetleri açısından iyi olanaklara sahip yerlerde, kadınlar kente göçmekten vazgeçiyorlar. Dolayısıyla aile tarımda kalıyor ve tarımın sürdürülebilirliği de sağlanabiliyor.

Son dönemlerde internet de artık önemli, zorunlu bir ihtiyaç oldu. Bu nedenle internet ağının daha yaygın olması ve kadınların dijital becerileri kazanması da özellikle tarımda sürdürülebilirlik açısından çok önemli. Bu ihtiyaçlar ve mevcut durum yanında Türkiye’de tarımda kadın, politikalarda hangi konularda yer alıyor diye baktığımızda özellikle kalkınma planları, tarım kanunu ve bir takım strateji planları ve eylem planları içerisinde kadına ve kadının güçlendirilmesine yer verildiğini görüyoruz. Kadının Güçlendirilmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda kadının bu bahsettiğim yönlerine vurgular yapılarak çeşitli eylemlerle kadının daha ekonomik olarak güçlendirilmesi yönünde çalışmaların yapılacağı belirtiliyor. Yine Tarım Kanunu’nda ise tarımın desteklenmesiyle ilgili konularda

özellikle kırsal kalkınmayla ilgili maddelerde, kadın ve genç nüfusun eğitim ve girişimcilik düzeyinin yükseltilmesine yönelik faaliyetlerin yapılacağı, Tarım Bakanlığının strateji planlarında özellikle üçüncü madde olarak yer alan kırsal alanlarda yaşam kalitesini, refah seviyesini ve ekonomik çeşidi geliştirmek başlığı altında kırsalda ailelerin, kadınların ve gençlerin üretim, yatırım ve istihdam olanaklarını artırmak yönünde bir takım eylemlerin olduğunu görüyoruz.

Beş yılda bir hazırlanan kalkınma planlarında ise yine kadınlarla ilgili hazırlanan özel ihtisas komisyonu raporları

ve bunlardan sonra yayınlanan kalkınma planlarının ana maddelerinden bir tanesinin de yine kadın olduğunu ve kadınla ilgili hem ekonomik hem çevre hem de sosyal açıdan bir çok eylemlere yer verildiğini görüyoruz. Bu nedenle Türkiye’de son dönemde yapılan bu çalışmalar, yine politikalara dayanak oluşturulacak mevzuat içerisindeki yapılarda kadının rolünün çok daha fazla olduğunu, ağırlıklı olarak devam ettiğini görüyoruz.

Toprak sahipliği, işletme sahipliği, girişimcilik, finansmana erişim gibi konularda eşitliğin daha iyi şartlarda sağlanması, kadın çiftçilerin daha fazla eğitilmesi, desteklenmesi, kadınların ekonomik güçlenmesi için finansal kaynaklara erişiminin, pazara ulaşımının kooperatiflerde daha fazla katılımın sağlanması gerekiyor. Kadın kooperatiflerinin son dönemlerde gerçekten sayıca çok fazla olan ve piyasalarda da tarım gıda piyasalarında da çok fazla oransal olarak da yer alan kooperatifler olduğunu görüyoruz. Bu aşamadan sonra yapılması gereken en önemli adımlardan bir tanesi de bence kadın kooperatifleri üst birliklerinin kurulması ki, kooperatifçilikten beklenen yararlar ancak üst birlikler kurularak sağlanabilir. Kadınların sağlık ve güvenliklerini daha fazla koruyacak konutlarda yaşamalarını sağlayacak, standartlarını yükseltecek, ısınma, sıcak su, internet gibi ihtiyaçlarının karşılanacağı, çocuklarının eğitiminin, sosyal faaliyetlerinin kentteki yaşlılarıyla benzer olacağı ve kadınların karar alma süreçlerine daha fazla katılımını teşvik edecek çalışmaların artarak devam etmesi gerekiyor. Böylelikle Türkiye’de tarım daha fazla sürdürülebilecek ve ekonomik olarak da ülkemize kalkınma olarak ve refah olarak geri dönebilecektir.

Dr. Nurşen NUMANOĞLU - Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD) - Genel Sekreter Yardımcısı

Biz TÜSİAD olarak tarım-gıda konusunu önemli stratejik konularımızdan bir tanesi olarak görüyoruz. Her sektörü çalışmıyoruz, çalıştığımız birkaç sektörden bir tanesi... 2014'den bu yana, 4 tane tarım raporu yaptık çok kapsamlı bir şekilde, farklı boyutlarını ele aldık ve her birinde aslında bazı temel konulara doğru yol aldığını görüyoruz. İyileştirilmesi gereken alanlar var. Kamu çok önemli çalışmalar yapıyor, iş dünyası çalışıyor, akademi çalışıyor ama büyük bir ülkeyiz. Sorunlar dinamik, ihtiyaçlar dinamik ve hedef sürekli ileri doğru gidiyor. Yapılması gereken şeyler de bir şekilde devam ediyor. Daha güçlü hareket etmek lazım.

Bütün bu çalışmalarımızda temel bir mottomuz vardı. “Ekonominin gücü, çiftçinin refahından geçer.” Oradan başlayan bir iyileştirmeyi, güçlenmeyi sağlamamız lazım. Çünkü değer zinciri, tarım ve gıda sektöründeki değer zinciri böyle düz bir hat değil. Hem çok aşamalı, çiftçiden tarladan başlıyor. Oradaki emek, lojistik sektörü üreticiye gidiyor. Oradan tüketiciye ulaşıyor. O kademelerde en verimli şekilde yani tarladan sofraya giderken en etkin şekilde kullanılması gerekiyor. Bu büyük bir yolculuk. Öte yandan bir çok başka sektörle de ilişkisi var. Çok farklı kamu kurumlarının rolleri var. Bütüncül bakmaya ihtiyaç gösteriyor. Tabii bütün bu denklemin içerisinde kadın, tarım-gıda sektörüyle alakalı birçok konuda çok merkezi, çok belirleyici bir rolde. Ben biraz oralara da örneklemeler yapmak isterim tabii ki...

Kadın iş hayatına giriyor, aile hayatı devam ediyor. Süreç içerisinde sosyal hayatı, ev hayatı, kariyerindeki gelişmeler sonucunda

daha çok çalışmak zorunda kalıyor. Pandemi gibi krizler hayatı hiç kolaylaştırmıyor. Çok zor geçti o dönemler. O nedenle çalışma hayatında kadının devamlılığı son derece önemli. Bu durum kadının eğitime ulaşma ve eğitimde kalabilme durumuna da benziyor. Gelişen bir dünya var, yeni bir ekonomik düzen var. Bu düzenin içinde dijitalleşme diye artık sosyal hayatımızın da tam merkezine oturan bir olgu var. Yeşil dönüşümü en küçük yaştaki çocuklardan, en büyüklerimize kadar artık koruma bilinci yerleşmiş durumda. O zaman bu değer zinciri boyunca herkesin çok önemli bir misyonu var. Hem dijitalleşmeyi hem yeşil dönüşümü en etkili şekilde yapmak ve tarım-gıda sektöründe de bu uygulamaları yaparak

verimliliği ve katma değeri artıracabilecek önemli bir potansiyel var. Bu raporlarda ortaya konan çok temel iyileştirilmesi gereken alanlardan bir tanesi, çok büyük bir ülkeyiz, müthiş kaynaklarımız var.

Tarım ve gıda sektörünün sağladığı fırsatları, potansiyeli, katma değeri, daha da güçlendirme yönünde harekete geçirme ihtiyacı var, verimliliği artırma ihtiyacı var. Bunlara yoğunlaşmak gerekiyor. Bu durumda kadının aslında tam da bu çerçevede önemli bir ihtiyaç alanı daha var. Teknoloji odaklı, katma değerli, katma değeri yüksek alanlarda kadın girişimciliğini artırmak... Bugün muhteşem örnekler duyduk. Çok çok önemli kadın girişimcilerimiz vardı. Daha da dijital araçlarla bu girişimlerinin inanılmaz kat be kat piyasaya, pazara, uluslararası pazarlara geçmesini mümkün kılacak araçlara yatkınlığını sağlamamız gerekiyor. Aslında müthiş aşamaları kaydetmişsiniz. Çok ilerleme kaydedilmiş, muhteşem bir nokta var. Şimdi burada çarpan etkisini yapabileceğimiz alan dijital araçları içselleştirmek, hayata katmak. Burada tabii müthiş bir sinerjiye de ihtiyaç var. Kamunun önemli çalışmaları var, iş dünyasında o tedarik zincirinin aktörleri önemli çabalar sarf ediyorlar ve güzel olan şey şu, iş dünyasında kendi tedarikçilerinde de bu dönüşümü sağlama yönünde önemli çabalar var. Bunları da kıymetli görüyorum.

Tabi ki bir diğer önemli konu kadının kariyeri boyunca eşit bir şekilde temsili olarak neyi görüyoruz? Tarım ve gıda sektörünü ikiye ayıralım. Tarım kısmında zaten aile şirketine ücretsiz çalışan olarak görünüyor. Halbuki bazı araştırmalar var ki, kadınlara erkeklere verilen finansal kaynaklar sağlanırsa üretim veriminde yüzde 20 -yüzde 30'larda artışın olabileceğini, yine toplam gayrisafi milli hasılda yüzde 1'lik bir artış imkânı olabileceğini gösteriyor. Yani kadının bu ekonomik sisteme, tarım ve gıda sektörü üzerinden de girebilmesi son derece önemli. Bu katma değeri yaratmadaki araçları içselleştirmek çok önemli. Buralardaki eğitimi alabilmesi, kadınlarımız için son derece önemli.

Gıda sanayisini bir başka açıdan değerlendirdiğimde de aslında nitelikli çalışan istihdam edilmişlerdi. Bakıldığında nitelikli çalışan oranında kadın daha yüksek ama kadın yönetici daha az. Bunlar iyileştirilmesi gereken önemli hususlar. Eminim bu bütün sektörlerde böyle, sadece Türkiye'ye de özgü bir şey değil. Bütün dünyaya özgü bir şey demek ki, hala cinsiyet eşitliği anlamında yapmamız gereken çok şey var. Dünya olarak yapmamız gereken çok fazla iş var. Tarım gıda çok segmentli. Yani hem çok derinleşiyor, her bir aşamasında bir ürünü alıyorsunuz, onun bir çok kendi katmanı oluyor, hem de bu ürünün tarladan sofraya gittiği noktada da müthiş bir paydaşlık ilişkisi var. Ekosistem çok geniş, bir o kadar tarım gıda sektörü, bölgesel kalkınmanın daha dengeli olabilmesi için önemli bir araç, önemli bir sektör ama Afire Hanımın da söylediği gibi ciddi bir iklim sorunuyla karşı karşıyayız. Ürün desenlerini buna göre değiştirmek gerekiyor. Teknolojileri buna göre daha efektif kullanmak gerekiyor.

Bir yandan köyden kente çok ciddi bir gidiş var. Bu aslında yeni ekonomik sistemin de, doğan düzenin de bir parçası. Ama verimliliği, tarımda verimliliği, katma değeri artıracak olan eğitimli gençlerin, kadınların aslında tarımsal üretimi, hayvansal üretimi sahiplenmesini sağlamamız lazım. O heyecanı, o şevki sağlamamız lazım. Bu şevkin sağlanabileceği unsur yine galiba o teknolojik dönüşümü içselleştirmede oluyor. Biz çeşitli programlarla bu süreçlere katkı vermeye çalışıyoruz. Örneğin sanayide dijital dönüşüm programıyla TÜSİAD SD² diye biliniyor. Bu dijital dönüşümü gerçekleştirmesi için işletmelere, sanayi işletmelerine rehberlik yapıyoruz. Onları kobi ölçeğindeki teknoloji firmalarının çözümleriyle buluşturuyoruz. Böylece o dijital dönüşüm süreçlerini hızlandırıyorlar. O ekosistemin içerisindeki kadınlar, ekiplerdeki kadınlar bizi ayrıca mutlu ediyor. Hani o hayale doğru yola çıkılmış olduğunu görüyoruz.

Gençler bizim için çok önemli. “Bu gençlikte iş var” diye bir programımız var. Çocuklarınız için tavsiye ederim. Üniversite yaşındaki gençlere yönelik, fikri olan girişimci gençleri bulmaya buluşturmaya, onları iş dünyasının insanlarıyla birebir çalışma ortamı yaratmaya yönelik ve bir fikirden ürüne doğru gitmeye destek olan bir program. Her sene yenileniyor. Bu sene galiba geç kaldım bu anonsu burada yapmakta ama eğer üniversite çağında, üniversitelerde çocuklarınız varsa TÜSİAD BGİV programını takip etmenizi öneririm. İçinde son beş yıldır tarım, yeşil dönüşüm, çevre tedbirleri hep var. Çok duyarlı bir gençlik var.

Bu seneki projelerden iki tanesini şuraya not almıştım. Vizyon o kadar gelişmiş ve o kadar etkileyici ki projelerden bir tanesi biyoteknoloji ve inovasyon ile mikrobiyal gübre üretimi, bir diğeri yapay zeka destekli sürü yönetimi, sürünün izlenmesi, ihtiyaç duyulan bütün operasyonların bu sistem üzerinden yapılması. Bunlar çok genç arkadaşların çözüm önerileri. O yüzden hakikaten çok kıymetli bir gençlik bizi bekliyor. Onları aslında üretim süreçlerine de dahil edebilmek önemli.

Belki en son şunu söyleyebilirim, iş dünyası temsilcileri olarak üyelerimizin çok projeleri de var. Kendi ekosistemlerindeki tedarikçilerinin eğitimlerinin geliştirilmesi, sağlıklı ürün eğitimi, hijyen eğitimi ya da ihtiyaç duyulan üretim modelinin en etkili şekilde olabilmesi için sanayi, üniversite eğitim programları düzenleyerek bu sürece yardımcı oluyorlar. Yerelde kadın girişimcileri destekliyorlar. Dışarıda muhteşem bir grup var zaten. Neticede bütün bunlar sinerjiyle başarılacak bir şey. Yani hep birlikte daha güçlü olacağız. Tek kanatla uçulmuyor. Geleceği kadınla birlikte yapalım, başarıyla da sonuca ulaşalım. Çok teşekkürler.

“Hep birlikte daha güçlü olacağız. Tek kanatla uçulmuyor. Geleceği kadınla birlikte yapalım, başarıyla da sonuca ulaşalım.”

Prof. Dr. Gökşen ÇAPAR - Ankara Üniversitesi - Su Yönetimi Enstitüsü Müdürü

Ben de hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Burada olmaktan gerçekten hem keyif, hem gurur duydum. Ben de hani bir kadın, anne, çalışan, emekçi akademisyen olarak aslında burada hepimiz ortak sorunları biraz konuşuyor gibiyiz. Kadın kırsalda olsun, kentte olsun mutlaka toparlayıcı bir etkisi olması gerekiyor. Aile içinde, sülale içinde hem önceki nesli, hem gelecek nesli yerli yerinde tutabilmek, geleceğe başarılı çocuklar yetiştirmek, kaynakları verimli kullanmak konusunda evet kadınlar gerçekten yetenekli, ben buna inanıyorum, bunu görüyorum.

Tabii tarım ve su dediğimizde de yine ülkemiz için, dünya için de öyle tabii ki, vazgeçilmez iki başlık bunlar. Tarımsal üretim olmazsa, gıda güvencemiz tehlikeye girer. Sürekli

artan dünya ve ülke nüfusuyla yeterli gıdaya, sağlıklı ve kaliteli gıdaya erişmemiz gerekiyor. İklim değişikliğinin yarattığı riskler karşısında da giderek daha da büyüyen bir soru işareti var. Su döngüsü üzerindeki olumsuzluklar, yaşadığımız kuraklık, taşkın, deniz seviyesinin yükselmesi, su stresi gibi sorunlar... Çünkü ülkemiz su zengini bir ülke değil. Kişi başına düşen su potansiyeli şu an su stresi yaşama seviyesinde; yılda kişi başına 1.300 metreküp. Yani pastadan pay alan insan sayısı arttıkça, bu pasta dilimleri giderek daralıyor, küçülüyor. Tabii ki her yaşam değerli. Her yeni dünyaya gelen bebek en iyi koşulda yaşamayı hak ediyor. Ama gerçekler de bunu söylüyor ki, biz Türkiye olarak bulunduğumuz coğrafyada göreceli olarak şanslı bir ülke olabiliriz su kaynakları bakımından ama iklim değişikliği riskleri açısından düşündüğümüzde de su fakiri olma yolunda ilerliyoruz. Su fakiri olacaksak eğer suyu daha da verimli kullanmak durumunda kalacağımızı bir kere hepimizin idrak etmesi gerekiyor. Tasarruflu kullanmak, suyu verimli kullanmak bizim anahtar kelimelerimiz olması gerekiyor ki daha az suyla tarımsal üretimi devam ettirebilelim.

Afire Hanımın bahsettiği gibi 2011 yılında Su Yönetimi Genel Müdürlüğü kuruldu. Bir yıl öncesinde de Ankara Üniversitesi bünyesinde Enstitümüz kuruldu. Ben de bu enstitüde yöneticilik yapıyorum. 14 yıldır, kurulduğu yıldan beri bu enstitüde çalışıyorum. Çevre mühendisiyim. Su ve atık sularla ilgili uzun yıllar çalıştım, yüksek lisansta içme suyu kalitesi, doktorada tekstil sektöründe su geri kazanımı için proses geliştirme gibi konularda, daha sonrasında ipek sektöründe su geri kazanımı ve ürün geri kazanımı, protein geri kazanımı üzerine çalıştım uzun yıllar.

Enstitümüzde tarımsal üretim ve su verimliliği ile ilgili pek çok proje yaptık. Mesela bir tanesi Gölbaşı'nda bir projeydi. Ülkemizde özel çevre koruma bölgeleri var. Bir tanesi de Gölbaşı. Enstitümüz bir dönem Ankara'nın Gölbaşı ilçesinde ikamet ediyordu ve biz orada tarımsal su kalitesi üzerine hem insani tüketim, hem hayvanlarımızın tükettiği, hem de sulama suyu olarak bitkisel üretimdeki kalitesine bakmak istedik. Çünkü orada mesela bir bor kirliliği var mı yok mu bakmak istedik.

Biliyorsunuz ülkemiz bor zengini bir ülke. Topraklarımız bor yönünden zengin. Fakat tabii su evrensel bir çözücü. Suda bazen istenmeyen seviyelerde bor elementine rastlayabiliyorsunuz. Her bitkinin direnci, dayanıklılığı farklı sonuçta. Bunu bizim tuz almamız gibi bir durum olarak düşünebilirsiniz. Orada mevcut kuyu yeraltı su kaynaklarından analizler yapmıştık. Mesela ülkemizde hayvancılıkta su kalitesiyle ilgili bir çalışmaya ihtiyaç var. Çünkü hem hayvanlarımızın süt üretimi hem onların büyüme kapasitesi açısından sudaki tuzluluk gibi ya da diğer kirlleticiler, nitrat gibi bu tür kriterlere çok dikkat etmek gerekiyor. O proje bana bunu öğretti. İngiltere ile ortak yaptığımız bir projeydi. Karşılıklı bilim insanları, onlar bize geldi, biz oraya gittik.

İngiltere'deki çalışma ziyaretinde gözlemlediğim bazı durumlar beni çok etkilemişti. Partnerimiz Newcastle Üniversitesi'yd. Kente bir buçuk saat mesafede arabayla bir bölgeye gittik. Orada otomatik ölçüm istasyonları çok minik bir dereydi benim gördüğüm, hatırladığım. Ama o derenin içinde sediman ölçümü için ekipmanların bulunduğu bir yer vardı. Derenin bir kenarını inekler gelip su içerken toprak kaybı yaşanmasın diye kapatmışlar yani küçücük toprak bile dereye gitmesin diye önlem almışlardı. Bunlar beni etkileyen şeylerdi. Arkasından yine yaptığımız bir başka projede Batı Akdeniz Havzasında çiftçilerimizle çalıştık, oradaki sorunları dinledik. İklim değişikliği ne tür riskler getirecek, tarımsal ürünleri nasıl etkileyecek vs. bunları çalıştık. Gerçekten şu dışarıyı beni de çok heyecanlandırdı ve çok da gezmeden salona geldim, merak ediyorum. Ülkemizin her köşesi çok değerli ürünlerle dolu. Bir diğer projemizde Avrupa bizden aldığı, ithal ettiği ürünleri incelememizi istedi. Türkiye'de bunlar fındık, incir, kayısı ve üzüm olarak ortaya çıktı, ihracatta çok büyük payı var bu ürünlerimizin. Bir İncir Araştırma Enstitüsüne gittik Aydın'a. Orada sorunları dinledik, "İncir ovada azaldı, dağda devam ediyor." dediler.

Manisa Bağcılık Enstitüsüne gittik. "Üzümde rekolte azaldı" dediler. Peki fiyatı kaç kat artacak acaba? On yıllar sonra sofrada üzümü bulamayacak mıyız? Bunları düşünmek zorundayız ve bu sorunların çözümleri karmaşık, çok kolay değil maalesef. Su yönetimi, çok paydaşlı bir konu. Üniversitesi olsun, kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları hepimiz bir su kullanıcısıyız. Sonuçta eve gittiğimizde vatandaş olarak, kadın olarak, erkek olarak, çocuklar olarak, el birliğiyle suyumuzu korumak zorundayız. Suyumuz gerçekten çok kıymetli, kalite olarak da miktar olarak da. Aslında kentsel yaşam giderek zorlaşıyor.

Biraz önce hocamın anlattığı gibi kadının kırsal alanda kalması, onun orada refahının sağlanmasına bağlı. Kırsalı terk etmemeliyiz. Kırsalda kadın sorunları başlı başına büyük bir sorun olabilir. Kırsalda sağlık, eğitim, bu tür hizmetlere erişmek, iklim değişikliği riskleri altında giderek zorlaşabilir. Kadın sağlığı yerinde olmazsa sağlıklı çocuk büyütmesi zor olacak. Daha büyük bir risk altına girebilir. Sağlıklı çocuklar olmazsa gelecek nesillerimiz sağlıklı olmayacaktır. Biraz önce bahsettiğiniz bu gençlerin güzel fikirleri ortaya çıkmayacaktır. Her şey birbiriyle o kadar bağlı ki, bizim bence tek çıkış yolumuz birlikteliğimiz, birlikte olmamız, bütün ülkemizin kurumlarıyla el ele hareket etmemizdir. Bu sadece su için değil, toprak için de öyle. Toprak kalitesi aklınıza gelebilecek her türlü üretimde çok büyük önem taşıyor. Nasıl ki bir aile, anne, baba, eşler, çocuklar aynı iyi amaca yönelik yaşadığında başarıya ulaşırsa biz bunu ülke olarak da başarmak durumundayız. Bu etkinlik bu anlamda çok güzel. Bana da umut verdi. Zaman zaman umutsuz olduğumuz olabiliyor. Tabii işte kurak bir dönem geçirdik. Mesela bu sene Ankara'da kar görmedik. Gerçekten ben özledim karda yürümeyi, karda o soğukluğu hissetmeyi. Mevsimler değişiyor. Biz mümkün olduğu kadar bunun nasıl önüne geçebiliriz?

Mesela buğday ile ilgili Kırıkkale'de, çok tuzluluk olan bir bölgede bir proje yaptık. Ben de o zaman kadın çiftçilerimiz de projede olsun çok istedim. Sürdürülebilir Kalkınma Derneğinin ve ülkenin ana sponsorluğunda bir proje yaptık. İki yıl sürdü sahada ve biz modern sulama yöntemleriyle, sensör teknolojisiyle hem buğdayda verimi artırdık bölge ortalamasının yüzde 50 üstüne çıkarabildik verimi, hem su tasarrufu sağladık hem de damla sulamayla yağmurlamaya göre daha yüksek bir tasarruf elde ettik. Demek ki mümkün bunlar ama iki yıl boyunca inanın hani yeni doğmuş bir bebeğin ilk günleri, ilk ayları çok kritiktir ya gerçekten tarım çok emek yoğun bir sektör. Bunu anlamak için gerçekten şöyle bir kırsala gidip bir tarlanın içinde yaz günü o sıcakta çalışmak lazım. Tarımdaki bu emek paha biçilemez bir emek, bizler için üretiyor çiftçimiz, çok şanslıyız. Markete gidip istediğimiz ürünleri hala alabiliyoruz, bulabiliyoruz. Gıdadaki bu çeşitlilik çok önemli. Üreten bütün kadınlarımıza teşekkür ediyorum. Bir kere daha iyi ki varsınız, iyi ki var olacaksınız diyeyim. Her şey sizin elinizde, kadınların elinde.

“Ülkemiz su zengini
bir ülke değil.
Kişi başına düşen
su potansiyeli şu an su stresi
yaşama seviyesinde;
yılıda kişi başına
1.300 metreküp.”

Nihal Ayşe MORTEPE - Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu (TGDF)
Genel Sekreteri

Kadınların toplumdaki varlığının, katkılarının ve haklarının vurgulandığı, cinsiyet eşitliğinde verilen mücadelede ilerleme sağlanan bu tip organizasyonlar gerçekten çok değerli. Kadınlar çok değerli. İyi ki varsınız diyerek başlamak istiyorum. Öncelikle federasyonumuz hakkında biraz bilgi vermek isterim.

Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu (TGDF), 1999 yılında imzalanan bir protokolle gıda dernekleri platformunun oluşturulması ile başlayan sürecin ardından 2003 tarihinde 10 gıda derneğinin bir araya gelmesi ile kurulmuştur. Şu an 29 sektörel üye derneği ile birlikte Türkiye’de gıda ve içecek sektörünün yaklaşık yüzde 95’ini temsil eden çatı kuruluşuz ve bununla da gurur duyuyoruz. TGDF’nin misyonuna bakacak olursak; ne büyüklükte olursa olsun ülkemizdeki tüm gıda ve içecek firmalarının sürdürülebilir büyümelerini desteklemek, yurt içinde ve yurt dışında kalite ve rekabet gücünü artırabilmelerine destek olmak ve tüketicilere güvenilir gıdanın yanı sıra sürdürülebilir gıdanın teminini sağlamak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Sorumluluklarımızın bilincindeyiz.

Bunun yanı sıra yeni dünya düzeninin sırtımıza yüklediği birçok yeni sorumluluğumuz bulunmakta. Dijitalleşme, yeşil sanayi dönüşümü gibi bunlarla birlikte sizlere güvenilir ve sürdürülebilir gıdayı temin etmek için 7-24 çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Ben gıda mühendisiyim. Eski bir Tarım ve Orman Bakanlığı çalışanıyım. O nedenle Tarım ve Orman Bakanlığımızın yaptığı her organizasyona katıldığımda kendimi yuvamda gibi hissediyorum. Bakanlık yetkililerimize de tekrar teşekkür ediyorum bugünkü davetleri için. Dilerseniz sanayide kadına bir bakalım, ama sanayideki kadının rolünden önce tarımda kadının rolüne bakmak lazım. Çünkü tarım yoksa, gıda sanayisi de yok. Tarımda kadın, tarımın görünmeyen kahramanları.

Sanayileşmeye odaklanan kalkınma stratejilerine bakacak olursak, 1980 öncesi ilk planlamayı ve 1980 sonrası ikinci planlamayı görebiliriz. Birinci dönemde daha çok ithal ikameci sanayileşme süreci bulunuyordu. Bu süreçte kadının işgücüne katılımı oldukça azdı. İkinci dönemde ihracata yönelik sanayi sürecinin geliştirilmesiyle birlikte kadının istihdama katılımı arttı fakat çok büyük bir oranda olmadı. İstatistik veriler demişken 6 Mart’ta Türkiye

“Kadın,
tarımın
görünmeyen
kahramanıdır.”

İstatistik Kurumu istatistiklerle Kadın 2023 Çalışması'nın raporunu yayımladı. Dikkat edilmesi gereken bir çalışma olduğunu söylemek isterim. Birkaç datayı ben burada vurgulayabilirim. İstihdama katılım kapsamında baktığımızda kadınlarda bu oranın yüzde 35,1 erkeklerde ise yüzde 71,4 olduğunu görüyoruz. Fakat bunun içine çocuk bakımı girdiğinde datalarda değişiklik var. Bu oran 3 yaş altı çocuğu olan kadınlarda yüzde 35'e düşüyor. Ama bu yüzde 35 toplam üzerinden değil, üniversite mezunu ve daha yüksek kademelerde işe girmiş kadınlarda, yani 68 oranından yüzde 35'e düşecek kadar etkiliyor. Kadınların hem sanayide hem tarımda birçok sorunu bulunuyor.

Şunları vurgulamak istiyorum, biz neler yapabiliriz? Kadınlarımızın her alanda bir çok zorluğu var. Birçok kısıtları var. Neler yapabiliriz? Öncelikle kadınlara özel devlet teşviklerinin artırılması gerekmektedir. Böylece kadınlar ekonomik özgürlüklerini kazanabilecekler. Özgür kadın her zaman için daha güçlü kadındır. Devamında kadın emeği ve tarımsal üretim odağında yayın kanallarının çeşitliliği artırılabilir. Bunun çok etkili olacağını düşünüyoruz. Kadınlara dijital pazarlama, dijital kimlik alanlarında eğitimler ve yetkinlikler kazandırılmalı ve özellikle kayıt dışılıkla topyekun mücadele etmeliyiz. En önemlisi de karar mekanizmalarında daha çok kadın yer almalı. Daha çok sorunlarını kendileri anlatmalı ve buna ilişkin çözüm önerilerini de kendileri sunmalı. Ben çok teşekkür ediyorum. Burada olan ve tüm emeği olan kadınlarımızın Dünya Emekçi Kadınlar gününü kutluyorum. Sevgiler, saygılar.

7 Mart 2024

TKDK - IPARD DESTEKLERİYLE HAYALİNİ GERÇEĞİNİ DÖNÜŞTÜREN KADIN FAYDALANICILAR IV. OTURUM

Moderatör: Yeliz YILMAZ - Sunucu

Fatma DUMAN

IPARD Faydalanıcısı - Kastamonu

Meral KUBUŞ

IPARD Faydalanıcısı - Çankırı

Gölnaz Gölsüm GÖLTEKİN

IPARD Faydalanıcısı - Mersin

Nilgün KANTAR

IPARD Faydalanıcısı - Çorum

Gölberg GÖYDAĞ

IPARD Faydalanıcısı - Isparta

Yeliz YILMAZ – Sunucu

Şimdi değerli konuklarımız burada, bu sahnede gördüğünüz kadın yatırımcılarımız hayallerini gerçeğe dönüştürdüler. Hayallerinin peşinden gittiler, kimi zorluklarla karşılaştılar ama elbette Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu başta olmak üzere Tarım ve Orman Bakanlığı yanlarında yer aldı, aileleri onlara destek oldu. Onları tanıyacağız, onları kısaca tanımak üzere her biriyle ilgili bir videomuz olacak. Fatma Hanım nasıl başladınız? Kastamonu’da nasıl bir hayatınız vardı ve sonrasında nasıl buralara kadar geldi bu iş, neler yapıyorsunuz?

Fatma DUMAN – IPARD Faydalanıcısı / Kastamonu

Kastamonu’da annemle beraber çalışıyoruz. Ben çocukluğumdan beri hep annemle beraberim. Annem Bolu’da bir aile yakınımızın yanına gittiğinde orada ekmek satışı yapmış. Bu durum annemin içinde bir uhde olarak kalmış, o da ekmekçilik yapmak istemiş ancak ailesi izin vermemiş. TKDK’nın destek verdiğini duyduk. “Projenizi hazırlayın, getirin” dediler. Biz de projemizi hazırladık, sunduk, kabul edildi. İnşaatından başlayarak her aşamasına kadar annemle ikimiz devam ettirdik. Hem ekmek var, hem restoran var. Ekşi mayalı doğal köy ekmeğimiz var, hala yapıyoruz, devam ediyoruz. Kastamonu’nda bir kaç büyük firmaya tabildot yemek tedarik ediyoruz. Sonra oraya gelen misafirlerimiz oluyor, onlara da ikramda bulunuyoruz. Bu

şekilde hayallerimize kavuşmaya çalışıyoruz.

Yeliz YILMAZ (Sunucu): Tavsiye ediyor musunuz? Salonumuzda belki böyle sizin gibi yatırım yapmayı düşünen arkadaşlarımız olabilir veya sonrasında bizi izleyen takip edenler olabilir. Tavsiye eder misiniz? Onlara korkmayın diyebilir misiniz?

Fatma DUMAN: Hayallerinde ne meslek varsa o mesleği yapmalarını tavsiye ederim. Cesaret olmayınca olmuyor, ama bir de istemek çok önemli. Yani gerçekten istemeli, istenildiği zaman oluyor.

Yeliz YILMAZ (Sunucu): Şimdi de izninizle Çankırı’dan gelen sayın Meral KUBUŞ Hanımefendi ile tanışmak istiyoruz. Görüntülerde izledik, Meral Hanım sizi, ne kadar güzel bir duruş sergilemişsiniz. Biz sizi daha yakından tanımak istiyoruz, Meral KUBUŞ kimdir?

Meral KUBUŞ - IPARD Faydalanıcısı / Çankırı

Aslında ben hayvancılıkla, tarımla hiçbir alakası olmayan bir insanım. Üniversiteden mezun olduktan ve eşimle evlendikten sonra bir yurt dışı gezisinin akabinde hayvancılık yapabilir miyiz? diye düşündük. Kısmet oldu ve TKDK'ya başvurduk, projemiz kabul oldu. 11 sene önce böyle bir çiftlik açmak nasip oldu bize. İş kendini büyüttü, çok güzel devam etti. Herkes de çok şaşkın. Tabi hayvancılığın "h" sinden anlamayan bir karı kocanın nasıl oldu da bir çiftlik kurduklarına çok şaşırdılar ama Allah utandırmadı. Her zorluğun arkasından da bir kolaylık geldi. Elbette ki başarısızlıklarımız, zorluklarımız, düşünemediğimiz şeyler oldu bu 11 yıllık hayatımızda ama çok şükür şimdi gayet güzel gidiyor, hayvanlarımızla çok mutlu bir şekilde yaşıyoruz.

Yeliz YILMAZ (Sunucu): Tarım sektörünü buradaki pek çok arkadaşım, konuklarımız bilirler ki ben onu bacasız bir fabrikaya benzetiyorum, risklere açıktır, doğal risklere açıktır. Tarım öyle bir sektördür ki bilemezsiniz, bir planlama yaparsınız ama her daim o risk faktörleri vardır. Özellikle besicilik gibi son derece önemli bir hayvancılık sektöründe hizmet sunabilmeniz de ayrı bir olay ve ayrı bir ayrıcalık bence. Bu noktada bir kadın için ağır geldi mi size bu? Ben sizi izledim, hayvanlarla iç içesiniz, buraya kadar çizmelerinizi giymişsiniz, yeri gelmiş çamurda yürüyorsunuz. Yeri geldiğinde o hayvanlarla birebir iletişim içerisindesiniz, belki onlar sizin artık evlatlarınız gibi olmuştur. Aranızdaki bağı tahmin edebiliyoruz. O noktada neler söylersiniz? Yani tarım, hayvancılık, çiftçi, çiftçilik; sizce sadece bir erkek işi midir; yoksa kadınlar da bu noktada daha cesaretli olmalı mıdır?

Evet, kadınlar tabii ki daha cesaretli olmalı. Ben hiç bir şey bilmeden başladığım için ilk başlarda çok zorlandım. Tarım işini de bilmiyorsunuz, hayvan işini de bilmiyorsunuz. Fakat mühim olan öğrenmek, yani öğrenmeyi istemek aslında daha doğrusu. Eğer ki böyle bir karar almışsanız, bir hedef koymuşsanız, bu hedefinize de ulaşmak istiyorsanız, elbette karşınıza çıkan zorlukları da kendinize bir artı olarak yazmak durumundasınız. Yani her zorlukta pes edecek olursanız o zaman olmaz. Mühim olan; o zorluklardan birer ders çıkarıp bir sonraki zorlukta o dersle beraber üstüne bir artı koyarak devam etmek. Ben de öyle yaptığımı düşünüyorum. Tabi biz küçük bir işletmeyiz. Bir aile işletmesi bizim çiftliğimiz. Çok fazla hayvan sayımız yok ama çok az da değiliz. Hayvanlar tabi onlar artık bizim çocuklarımız. Doğan

buzağlarımızı emziriyoruz, besliyoruz, büyütüyoruz. Bir de şöyle bir durumumuz var: biz kendi yemimizi, kendimiz üretiyoruz. Yani tarlada çalışıyoruz, çocuklarımız yaz tatilinde balya atma işlerinde muhakkak çiftlikte oluyorlar. İkisi de okuyorlar. Çalışmadan hiçbir şey kazanılmıyor. İlla ki bir emek sarf etmek ve bu emeğin karşılığını almak lazım diyorum.

Tüm TKDK çalışanlarına ayrıyeten teşekkür ediyoruz.

Yeliz YILMAZ (Sunucu): *Hemen bir diğer kadın yatırımcımızı tanıştırmak istiyorum sizinle, kendisi Mersin'den geliyor. Sayın Gülnaz Gülsüm Gültekin, hoş geldiniz Gülnaz Hanım.*

Gülnaz Gülsüm GÜLTEKİN - IPARD Faydalanıcısı / Mersin

Bu saate kadar burada kaldığınız için her şeyden önce çok teşekkür ediyorum ama esas teşekkürü ve aslında kim olduğumu doğru anlatmak için Cumhuriyeti kuranlara etmem lazım.

Gülnaz Gülsüm Gültekin Orta Toroslar'da doğmuş bir Yörük ailesinin dokuzuncu çocuğu. Başka bir kültürde, başka bir sistemde bugün sizinle konuşuyor olamazdı. Bugün burada oturuyor olmasını, bir kız çocuğu olarak Cumhuriyetin kazanımlarına borçlu. Onun için önce Cumhuriyeti kuranlara, Atatürk'e ve bu vatani bize vatan yapanlara bir kez daha teşekkür ediyorum.

Evet, 42 yıl önce üniversite okumak için Ankara'ya geldi. Burada üniversite okudu. Gazetecilik ve matbaacılıktan sonra 6 yıl boyunca Ankara Üniversitesi'nin basın müşavirliğini yaptı. Rektörlükte uzman olarak çalıştı ve 1996'dan 2018'e kadar Gazi Üniversitesi'nin öğretim üyesiydi. Ankara Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktorasını tamamladı. 2018 yılında üniversitelerimiz bölündüğünde, onun görev yaptığı iletişim fakültesi Hacı Bayram Veli Üniversitesi'ne geçti. Bir yıl orada çalıştıktan sonra Gülnaz Hoca, hayallerinin peşine gitmeyi seçti.

Konu çok uzun, zaman çok az, işin özü şu: bugün biraz önce suyu konuştuk, toprağı konuştuk, dinledik. 2009 yılında daha önce pek çok projede görev yaptım ama 2009 yılı benim için dönüm noktası oldu. Sağlık Bakanlığının uluslararası bir programında yaklaşık 12-13 yıl sürecek bir projede görev aldım. 2009'da başladık. O proje çok sektörlü sağlık sorumluluğunu geliştirme programı diye sıra dışı bir sürece ulaştı. Kalkınma Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Orman Bakanlığı, birçok bakanlığın dahil olduğu bir projeydi.

Bu projede, sürecin içinde gördüm ki hava kirliliğini, su kirliliğini, çevre sorunlarını gelecek nesillere bırakmamamız ve bir yerden başlamak gerekiyor diye düşündüm. Birileri bir şeyler yapmalıydı. Bu çerçevede o yıllardan başlayarak üniversitedeki öğrencilerimle Türkiye'nin bir sürü yerinde orman oluşturma çalışmaları yaptık. Kıyı temizliği çalışmaları yaptık ve bir yandan kafamın bir kenarında "Doğa ekoloji dostu, tarımsal üretimi destekleyecek, çocuklarımızı internetin dijital sisteminin içerisinden çıkaracak bir model yapabilir miyim?" diye küçük küçük notlar almaya başladım.

Öte yandan iletişim fakültesinde medya ve çocuk adlı bir dersim vardı. Hatta bugün burada öğrencilerimden bir tanesi bir televizyon kanalında çalışıyormuş. Geldi beni buldu, hocam diye sarıldı. Medya ve çocuk dersi bana dünyadaki dijital bağımlılığın ne kadar büyük bir risk olduğunu gösterdi. Bu kapsamda Amerika'da bir 4 ay başka bir üniversitede görev yapmak nasip oldu. Dijital bağımlılığı nasıl önleriz ile ilgili özel grubun üyesi oldum. Bütün bunlar gerçekten çok önemli kazanımlardı ve ne yapabilirim diye düşünürken pandemi patladı. Uzaktan eğitimler başladı, okula gidemez olduk. Evde daha fazla zamanımız geçmeye başladı ve oturup projelendirdik. Aslında bunu önce Konya'da hayal ettim. Konya'da sıra dışı bir köyümüz var. Kilisra, gitmeyen mutlaka gitsin. Ulaşımı kolay bir köy ama bir antik köy. O nedenle koşulları zorlayamadık. Yasal prosedürleri geçemedik. Yönümüzü benim köyüme çevirdik. Şu an pozitif köyün olduğu yer benim halamın, babamın kız kardeşinin yörük olarak yaşadığı, öldüğü, çocukken benim de oğlak göttüğüm, onlara yardım etmek üzere gittiğim, sıra dışı bir manzarası olan, Akdeniz'e bakan, Toroslar'ın Akdeniz'e bakan yamaçlarında harika bir yer ve TKDK'nın da desteğiyle böyle bir proje yazdık.

Bu arada Mersin İl Koordinatörlüğü'ne, gerçekten oradaki harika ekibe yürekten teşekkür ediyorum. Aynı zamanda TKDK Merkezdeki dostlarımıza da, bizi bulup TRT ekibiyle buluşturan, görünürlüğümüzü artıran bütün hepsine yürekten teşekkür ediyorum. Derdim şu; daha az ekran, daha çok yaşam. Sabah ve öğleden sonra söz aldığımda da söyledim, ekmek üretiyor sevgili kardeşim ona minnettarım, süt üretiyor sevgili kardeşim ona minnettarım. Hepimiz bir şey üretiyoruz. Biz de insanların ürettiği küçük yavrulara doğa, ekoloji, tarım, kendi başlarına hayatta kalma becerilerini yerleştirme işiyle uğraşıyoruz. Benim esas derdim bu. Ben emekli hocayım. Ekonomik olarak bir ticari yaklaşımdan çok içinden çıktığım ekosisteme aldıklarımı daha iyi bir şekilde nasıl verebilirim, derdim bu. Harika bir ekibimiz var. Zaman zaman ailelerle ilgili programlar yaparız, ama daha çok okullarla konaklamalı, ailelerle doğa dostu ekoloji programları yapıyoruz.

Silifke İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüyle bir protokolümüz var. Bir alanımız var. Orada tarım okulu gelip çalışma yapıyor. Çocuklar soğanlarını ekiyorlar, patatesleri de ekiyorlar. Ata tohumlarını biz topluyoruz. Bizim derdimiz insan, hepinizi bekliyorum, desteğinizi bekliyorum. Çocuklarınızla birlikte lütfen gelin, paylaşın ve bir kez daha rica ediyorum. Bütün güzel kadınlar, girişimci kadınlar, deneyimlerimizi birleştirebiliriz. Köyümüzün kapısı bizim yüreğimiz. Hepinize her zaman açık, soralım sahibimize daha iyisi için neler mümkün?

Yeliz YILMAZ (Sunucu): Çok teşekkür ediyorum. Aslında Gülnaz Hanım Ankara'dan belirli mevkilerde, belirli görevlerde bulunup gitmek belki de daha zor bir karardı sizin için. Bu anlamda da pek çok riski de aslında göğüslediniz; bu kararı vermek de eminim zordur ama göze aldınız ve gittiniz ki çok da güzel örneklerini gördük, kısaca izledik. Kim bilir oraya gitsek neler hissedeceğiz?

Dün sabah bir tane keçimiz, oğlak yavruladı. Plasentasının içinden kendim çıkarttım. Her şey mümkün. Bunun şehirlisi yok. Başladığım yere geri döndüm, iyi ki de döndüm. Birilerinin bir şey yapması lazım. O birilerinden biri bizdik.

Küçücük bir şey yapabildiysek, dünyaya küçücük bir değer katabiliyorsak, gelen yüzlerce çocuktan üç tanesi fark yaratıyorsa, yere izmarit atmayacaksa insanlar, ortalığa ambalaj atıkları fırlatmayacaksa ne mutlu bize...

Yeliz YILMAZ (Sunucu): Şimdi bir başka değerli yatırımcı kadınımla sizleri tanıştıracam. Kendisi Çorum'dan geliyor. Besicilikle ilgileniyor. Sayın Nilgün Kantar hoş geldiniz.

Nilgün KANTAR - IPARD Faydalanıcısı / Çorum

Hoş bulduk, Tüm kadınların dünya kadınlar gününü kutluyorum.

Hacettepe Üniversitesi Fizik Mühendisliği Bölümünden mezun oldum. Aynı zamanda iş güvenliği uzmanıyım ve veteriner teknikeriyim. Veteriner teknikerliğini bu işe girdikten sonra bitirdim. Kendinizi donanımlı hissetmeniz gerekiyor. Bu işe girdiyseniz bu işin bir takım kriterleri var, onları yapmak durumundasınız.

Bir süt işletmesiyle yapmaya karar verdik. 2014 yılında fizibilite çalışmalarına başladık. Türkiye'nin her yerindeki işletmeleri dolaştık. 2015 yılında şirketimizi kurduk.

Yine 2015 yılında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun hibelerinden haberdar olduk. Kadın girişimci ve dağlık arazi olması gibi bir takım kriterlerden faydalaniyorsunuz. Yatırım tutarımız 3 milyon liraydı. Bunun 1 milyon lira gibi bir miktarını da devletimiz bize geri ödedi.

2015'ten sonra 2016 yılında inşaat ve makine ekipman kısmını tamamladık. 2017 yılında dışarıdan hiçbir şekilde hayvanı işletmeye koymadık. Bunun da tabi bir takım sebepleri var. Yani hastalıktan arı bir işletmeyiz şu anda. 6 ayda bir devletimiz brucella ve tüberküloz testlerini kontrole gelir. Aynı zamanda Avrupa Birliği onaylı süt sertifikasına sahibiz. Yani şu anda sütümüz Allah'a şükürler olsun ki yurt dışına ihracat edilebilecek kalitede ve kapasitede. Koruyucu hekimlik tedbirlerine önem veriyoruz. Hijyen kurallarını önemsiyoruz. Özellikle ben bu konuda biraz hassasım. Çalışan sıkıntısı da çekiyoruz. Yani bunu özellikle burada paylaşmak istedim. Maalesef kalifiye çalışan ihtiyacımız çok fazla.

Sevgili canım babam, her şeyim, desteğim, sağ kolum gibidir kendisi. Biz iki buçuk aylık süreçte işsiz kaldık. Yani koca işletme görmüşsünüzdür. Allah herkese nasip etsin. Bol bol bereketli olsun herkes için. Bu süreçte yemi kendim yaptım. Bu da benim bir imtihanımdı. Buzağların bakımı, yem, süt vermek, sağ olsun babam sağımhaneye girdi ve şöyle söyleyeyim size günde 80-85 hayvan sağma giriyor ve şu andaki hayvan mevcudumuz 240-245 civarında. Sürü yönetim kayıt sistemimiz var. O kayıtları ben tutuyorum. Bire bir takip ediyorum veterinerimizle beraber. Elimden geldiğince o canlılar için bir şeyler yapmaya çalışıyorum.

Hayvan refahı ve insan sağlığı bizim çok önemli. Yani helal gıda üretmek. Yemeyeceğim eti, içmeyeceğim sütü hiç kimseye layık görmüyorum. O yüzden de çalışanlarıma özellikle eldiven takılması konusunda diyorum ki “Size hayvandan insana, insandan hayvana geçen hastalıklar var.” Bunlara dikkat etmeleri konusunda hassasız. Gece gündüz işletmede kalıyorum, yani açıkçası bir sosyal yaşantım fazla yok. Seviyor muyum? Seviyorum. İşletmemde annemin adını yaşatmanın da verdiği bir gurur var. Hakikaten o konuda çok mutluyum. Hayvancılığı seviyorum.

Bir makine ekipman arızalandığı zaman nereye gitmem gerektiğini biliyorum. Ben benimle çalışmayan işçilerime de teşekkür ediyorum. Bana çok şey öğrettiler. Çünkü hakikaten o işletmede bir canlı var ve çalışanınız olmadığı zaman siz onları hayatta tutmak zorundasınız. O sağımı yapmak zorundasınız. Sabah akşam o yemlemeyi yapmak zorundasınız. Çünkü onların ağzı var, dili yok. Biz o canlılara karşı sorumluyuz.

Şu an çalışanlarım var çok şükür. Yine de devletimizden, bir çalışan havuzu yapılmasını rica ediyorum. Bu konuda bizlere yardımcı olurlarsa çok memnun oluruz.

Yeliz YILMAZ (Sunucu): Aslında kadınlarımıza mutlaka çok ulaşacak sesimiz. Siz bir fizik mezunu olduğunuzdan bahsettiniz, daha sonra veteriner teknikerliği okuduğunuzu söylediniz. Çok sayıda böyle öğrencilerimiz, gençlerimiz ve kadınlarımız var. Yani hayallerinin peşinden gidip bir işin bir yerinden tutarak devam edebilirler değil mi?

Tabi ki edebilirler. Şöyle söyleyeyim, işçisiz kalınca işi daha iyi idrak ediyorsunuz ve çıraklığını yapmadığınız bir işin ustalığını savunamıyorsunuz ve daha iyi yönetebiliyorum ben şu an. Oradaki sıyrıcı sistem nasıl çalışıyor? Elektrik gittiği zaman jeneratör 10 saniyede devreye giriyor mu, girmiyor mu? Yem karma makinesi arıza verdiğinde nerede hata olabilir? Şu anda çalışanlarıma bunların cevaplarını ben söylüyorum. Bütün bu zorluklara rağmen her şeyi başarabiliriz. Bunun kadını erkeği yok aslında. Sadece istemek var, sabırlı olmak var.

Bir işletmenin kendini toparlaması, kendini döndürmesi hakikaten 5 yılı buluyor. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna da çok teşekkür ediyorum bu anlamda. 5 yıl gibi bir süreç tanıdılar bize. Sizler kendinizden fedakarlık yapmak durumundasınız ve biz çalışmak durumundayız. Ben ülkeme sahip çıkmak istiyorum. Ben her zaman söylüyorum. Şehit kanlarıyla sulanmış bu vatana bizlerin sahip çıkması lazım. Bunu da çalışarak, üreterek yapmamız gerektiğine inanıyorum.

Yeliz YILMAZ (Sunucu): Şimdi sizleri Isparta'ya götüreceğiz değerli konuklarımız. Isparta'dan çok güzel bir hanımefendi. Güzel ismiyle bize gülümsüyor. Sayın Gülberg GÖYDAĞ hoş geldiniz. Gülberg Hanımefendi sizi de yakından tanımak istiyoruz. Efendim bize kendinizi anlatabilir misiniz?

Gülberg GÖYDAĞ- IPARD Faydalanıcısı / Isparta

Tabi, öncelikle buraya davet edilmemizden dolayı çok teşekkür ederim. Biz hayallerimizin peşinden koşarken bizden desteklerini asla esirgemeyen Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayalim doğup büyüdüğüm şehrimde değer katacak bir proje yapmaktı. Hayal varsa orada hayat vardır. Ben hayallerinin peşinden koşan butik otel işletmecisiyim. Genç bir kadın girişimciyim ve bugün milyonların ziyaret ettiği Isparta'nın turizm değeri lavanta kokulu köyden geliyorum. Küçük bir işletme olmamıza rağmen büyük bir turizm hareketinin öncüsü olduk. Hayalim doğup büyüdüğüm şehrimde değer katacak bir proje yapmaktı. Hem bu hayalimi gerçekleştirdik,

hem de bölge insanımıza bir umut olduk. Kimsenin yerini dahi bilmediği bir bölgeden, şu an kadınlar tarafından işletilen onlarca işletmenin olduğu ve yüzlerce kadının kendi ürünlerini üretip satarak aile bütçesine katkı sağladığı bir turizm destinasyonu haline geldik.

Ama bizim hayallerimiz burada bitmedi. Yeni bir hayalimiz daha var. Bölgemizin endemik ürünlerinden ısparta gülünü ve lavantasını dünya ekonomisine sunmayı hedefliyoruz. Umarım yakın zamanda bölgemize katkı sağlayıp adımızı birçok yerde duyururuz.

8 Mart 2024

IPARD PROGRAMI VE KADIN I. OTURUM

Moderatör: Duygu ÇALI - Sunucu

Bülent ÖZCAN

Genel Müdür Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı
Mali İşbirliği ve Proje Uygulama Genel Müdürlüğü

Barbaros Murat KÖSE

Başkan - Hazine ve Maliye Bakanlığı Merkezi Finans ve İhale Birimi

Ali DOĞAN

Genel Müdür Yardımcısı - Hazine ve Maliye Bakanlığı Dış Ekonomik İlişkiler
Genel Müdürlüğü

Virve VİMPARİ

Başkan - AB Türkiye Delegasyonu Yeşil Kalkınma ve Kapsayıcı Büyüme Bölümü

İlhan DEMİRKAN

Koordinatör - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
Proje İzleme ve Kontrol Koordinatörlüğü

Bülent ÖZCAN - Dışişleri Bakanlığı - Avrupa Birliği Başkanlığı Mali İşbirliği ve Proje Uygulama Genel Müdürü

Biz Avrupa Birliği Başkanlığı olarak Türkiye'ye sağlanan Avrupa Birliği mali yardımının genel koordinasyonunu yapıyoruz. Tüm kurumlarımızla beraber çalışıyoruz. IPARD Programını yürüten Tarım ve Orman Bakanlığı ve Tarım ve Kırsal Kalkınma Destekleme Kurumu da bizim birlikte çalıştığımız temel aktörlerden, temel kuruluşlardan...

Tabii Avrupa Birliği süreci Türkiye'nin çok eski. Avrupa Birliği destekleri açısından baktığımız zamanda bu süreç neredeyse 20 yıla aşkın bir zamana yayıldı. Bu zaman diliminde yaklaşık 2000'li yılların başında başlayan bu zaman dilimi boyunca Türkiye AB'nin aday ülke sıfatıyla katılım öncesi destek adını verdiğimiz desteklerden yaklaşık 10 milyar avroluk bir kaynaktan yararlandı. Büyük bir

kısmını kullandı. Hala birçok proje hayata geçiyor ve devam ediyor. Bu açıdan, tarım çok önemli bir alan ama kadın da çok önemli bir alan. Baktığımızda ikisinin kesiştiği en güzel program da IPARD Programı temel olarak değerlendirdiğimizde... Katılım öncesi mali yardımın altında bizler bir taraftan kadının toplumda güçlenmesiyle ilgili olarak birçok farklı kuruluşumuzun geliştirmiş olduğu projeye de bugüne kadar destek sağladık. Bunların içerisinde kadının mesleki eğitiminden, kadına karşı şiddetle mücadeleyle, kadının ekonomiye kazandırılmasından farklı bir yetkinliklerin ve becerilerinin oluşturulmasına, inovasyon ve girişimciliğinin desteklenmesine kadar, kız çocukların okullaşma oranının arttırılmasından iş hayatındaki kadınların çocuk bakımına destek olunmasına kadar birçok farklı alanda katılım öncesi mali yardım kapsamında destekler sağlandı. Hali hazırda bile son dönemde yaklaşık 50 farklı büyük çaplı projeye 300 milyon avroya kadar bir destek sağladık. Dolayısıyla yaklaşık 10 milyar avroluk katılım öncesi mali yardım altında kadın teması özellikle kadının güçlendirilmesi teması bizim açımızdan her zaman çok önemli bir konu oldu ve bundan sonra da olmaya devam edecek.

“Yaklaşık 10 milyar avroluk katılım öncesi mali yardım altında “kadın” teması özellikle “kadının güçlendirilmesi” teması bizim açımızdan her zaman çok önemli bir konu oldu ve bundan sonra da olmaya devam edecek.”

IPARD'a geldiğimizde, tarım konusunda çok özel bir program. AB mali yardımlarının sahaya dokunan, topluma dokunan, insana dokunan ve üretime dokunan çok önemli bir alanı. Müteşebbisi, girişimciyi desteklemeyi, kalkınmayı, üretmeyi desteklemeyi hedefleyen bir program. Bu açıdan

başkanımız ve katılımcılar tahminimce bu 3 gün içinde birçok veri vermiştir ama biz bugüne kadar programın uygulandığı 42 ilde 25 binden fazla projeye yaklaşık 50 milyar lira destek aktarmış olduk. Bugün aramızda bu programdan yararlanan girişimciler de var.

Girişimcilere, proje fikri sahiplerine, çiftçilere, üreticilere finansman ve destek imkânı aldık. Bu gerçekten AB sürecinin en önemli kazanımı olan bu program, bizim de en değer verdiğimiz programlardan bir tanesi. Bizim açımızdan bu dönem AB'nin mali yardımlarının 3. dönemi adını verdiğimiz, kısaca Katılım Öncesi Mali Yardım (IPA) diyoruz. IPA'nın üçüncü döneminde bizi mutlu eden çok önemli de bir haber var. Arkadaşlarım yine paylaşmışlardır diye düşünüyorum. IPARD Programı 81 ile yayılıyor. Artık sadece 42 ilde kalmış olan bir program değil. Ülkenin geneline yaygınlaştırılacak bir program. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Tarım ve Orman Bakanlığımız çok ciddi bir inisiyatif olarak, AB desteğinin yanına bir eş finansman ekleyerek bu kararı aldı. Bu çok memnun edici bir karar bakıldığında. Bu açıdan da artık Türkiye'nin her yerinde IPARD Programını görebileceğiz. En güzeli de bu 42 ilde bu programı etüt etmiş, deneyimlemiş girişimcilerin hikâyelerini artık ülke geneline yaygınlaştırabileceğiz.

Tabii IPARD Programı kapsamında sahaya ne zaman insek, nereye gitsek her zaman hayranlık uyandıran unsurlarından bir tanesi de kadın girişimciler. Baktığımız zaman bugün sayıları 6 bin 500'e ulaşmış durumda. IPARD Programı içerisinde ve emin olun her başarılı seçilen girişimin arkasında mutlaka bir kadın var. O yüzden IPARD Programı Türkiye'nin AB mali yardımları içerisindeki en değerli program. Bu program içerisindeki en önemli kazanımlar da kadın girişimcilerin yaptığı program ve projeler. O yüzden bununla gurur duyuyoruz. Bunu açık yüreklilikle her yerde ifade etmekten de gerçekten büyük keyif alıyoruz. Önümüzdeki dönemde de bunun böyle olacağına eminiz. Bu vesileyle de ben bir kez daha bu cesareti gösteren yine her alanda olduğu gibi bu emeği ortaya koyan kadınlarımızı tebrik etmek istiyorum.

Bir kez daha herkese bu güzel organizasyon için teşekkürlerimi sunuyorum.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından herkese sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. Büyükelçimizin de selamları var. Gerçekten bugün sizlerle bir araya gelmek benim için çok büyük bir onur, çok büyük bir mutluluk. Hem bir çiftçinin kızı olarak, bir Avrupa Birliği Memuru olarak, bir anne olarak...

IPARD programına çok önem veriyoruz. Aslında Bülent Bey her şeyi çok güzel bir şekilde ifade etti. Belki birkaç bilgi sadece eklemek istiyorum. Bülent Bey'e tamamen katılıyorum. IPARD Programı, Avrupa programlarından en başarılılarından birisidir. 2021-27 döneminde IPARD III Programı için tam 430 milyon avro tutarında bir bütçe öngörülmektedir. 2011 yılından bu yana hem IPARD I hem

IPARD II programlarında 1,4 milyar avrodan fazla destek sağlamıştır. Bu rakam kırsal alanların kalkınmasında gerçek bir ilerleme kaydedebilmesini sağlayan çok önemli bir desteği göstermektedir. Özellikle de kadınlar için.

IPARD I ve II Programları bugüne kadar 25 binden fazla projeye yatırım desteği sağlamıştır. IPARD hâlihazırda kırsal alanda tahmini 100 bin istihdam da yaratmıştır. En önemlisi de programın kadın ve genç girişimcilere ulaşmasıdır. Nitekim yatırımların yüzde 20'sinden fazlası kadın girişimciler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca sivil topluma ve yerel yönetimlere de ulaşılmaktadır.. LEADER, kadınların işletmelerde yeni ilişkili veya topluluk düzeyinde kırsal kalkınmaya aktif olarak katılımı için özellikle faydalı bir araçtır. Türkiye'de kadınlara yönelik Avrupa Birliği desteği, IPARD ile sınırlı değildir. Avrupa Türkiye'de istihdam, eğitim ve sosyal politikalar operasyonel programı kapsamında mali destek, ücret sübvansiyonları, eğitimler, danışmanlık, ağ oluşturma ve farkındalık artırma faaliyetleri gibi farklı yaklaşımlarla kadın girişimciliğini teşvik

“Ekonomik olarak bağımsız bir kadın ekonomik olarak güçlü bağımsız bir ülke demektir.”

etmekte ve desteklemektedir. Çok fazla örneğimiz var. Çok başarılı projeler finanse edebildik. Sadece Türkiye değil. Aynı şekilde Avrupa Birliği ülkelerinde de bu sorumlulukla karşı karşıya kalıyoruz. O yüzden biz hep beraber bu yolda yürümemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

Anne olmak birçok kadının en büyük hayalidir ama aynı zamanda bütün kadınların ekonomik hayata katkıda bulunması da gerekir. Çünkü ekonomik olarak bağımsız bir kadın ekonomik olarak güçlü, bağımsız bir ülke demektir.

Barbaros Murat KÖSE - Hazine ve Maliye Bakanlığı - Merkezi Finans ve İhale Birimi Başkanı

Ben de öncelikle bu oturumda bizlere eşlik eden siz Sayın Virve Hanım, Sayın İlhan Hanım ve burada bulunan tüm kadınlarımız başta olmak üzere tüm dünya kadınlarının Kadınlar Gününü şahsım ve kurumum adına kutlamak istiyorum.

Avrupa Birliği ile yürüttüğümüz bu işbirliği sürecinin önemli aktörlerinin temsilcileri olarak bugün buradayız. Ben izninizle çok kısaca birimimizden ve birimimizin kadınlara yönelik yaptığı projelerden bahsetmek isterim. Merkezi Finans ve İhale Birimi 2002 yılında Avrupa Birliği ile imzalanan uluslararası bir anlaşmayla kuruluyor. Bu mali iş birliği kapsamında fonlanması uygun görülen

projelerin içerisindeki ihale ve sözleşme makamı görevlerini icra ediyoruz. Bülent Bey bahsetti 10 milyar avroluk bugüne kadar bir fon yönetimi söz konusu. Bunun yaklaşık 3 milyar avrosunun Merkezi Finans ve İhale Birimi olarak biz yönetiminde rol aldık. Tabii burada 1000'e yakın proje 7000 civarı sözleşme yönetimi söz konusu.

IPARD kapsamında kırsal kalkınma alanından doğrudan sorumlu bir birim değiliz. Biz bu katılım öncesi mali iş birliği sürecinde 6 ayrı sektörden yani içerisinde aslında tarımın kurumsal kapasite bileşeni de olan temel haklar, sivil toplum, yargı, enerji gibi alanları da içeren programlardan sorumluyuz.

Doğrudan kadına yönelik çok fazla sayıda projede biz de yer aldık. Sadece kadın temalı 135 milyon avroluk projenin yönetimini yürüttük. Yani birkaç örnek vermek gerekirse mesela kadın girişimciliğinin desteklenmesi, İB programı, çalışma hayatında cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi, eğitimde cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi, kadın haklarına, farkındalığına destek projesi onun dışında cezaevinde çocuklarıyla kalan kadınlara yönelik bir modelin geliştirilmesi projesi ve yine kadın istihdamının desteklenmesi gibi projelerin ihale ve sözleşme makamı görevini icra ettik. Tabii bu projelerde yer almak da toplumun bu derece etki alanında olan projelerde yer almak da bizim için son derece gurur vesilesi oluyor.

Bizim yönettiğimiz projelerde Avrupa Birliği Başkanlığımızla beraber her zaman gururla bahsettiğimiz bir Jean Monnet Burs Programımız var.

Çok uzun yıllardır aslında Merkezi Finansal İhale Kurulu'sundan da öncesine devam eden bir program. Çok fazla kursiyer bu programdan faydalandı. Burada önemi itibariyle şunu söyleyebilmek isterim. Bu fondan faydalanan kursiyerlerimizin yüzde elli üçü kadın. Bu kadınların aslında başarısını da bu anlamda ortaya koyuyor. Daha öncede ifade ettiğim gibi biz doğrudan kırsal kalkınma alanında çalışmamakla birlikte tarımın kurumsal kapasite bileşeninde aslında çok fazla tarım projesinde görev aldık. Bu anlamda da son dönemde 62 milyon avroluk bir fon yönetiminde tarım alanında doğrudan görev almış durumdayız.

Tabii tarım deyince, Türk tarımında kadının yeri kesinlikle yadsınamaz. Yani toplumumuzda zaten kadınsız bir tarım düşünülemiyor. Binlerce tarım emekçisi içerisinde zaten kadının oradaki katkısı, gücü asla yadırganamaz. Bu zirvede o anlamda çok çok önemli...

Ali DOĞAN - Hazine ve Maliye Bakanlığı - Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdür Yardımcısı

Biz Hazine Maliye Bakanlığı olarak Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İş Birliği kapsamında nasıl bir yerde duruyoruz? Kendi görev alanımız itibariyle bunları anlatmaya çalışacağım. Bizler sistemin temel bir aktörü olarak görev alıyoruz. Bunun adı Ulusal Yetkilendirme Görevlisi. Bu da aynı şekilde Türkiye'nin 2002 yılında başlayan katılım öncesi mali iş birliği kapsamında AB Başkanlığımızda oluşturulan o zaman Ulusal Yardım Koordinatörü adıyla şu an NIPAC diyoruz. Hazine'de Merkezi Finans İhale Birimi'ni kuran mutabakat zaptının yanında bir de Ulusal Fonu'nun kuruluşuna ilişki bir mutabakat zaptı aynı zamanda imzalandı. Ve eş zamanlı olarak 2002 yılında kurularak Katılım Öncesi Mali İş Birliği bilfiil hayata geçti.

“Türkiye’de bu fonlar nasıl bir mekanizmayla yönetiliyor? Bunlar bazen soru işaretleri oluşabiliyor. Rastgele mi dağıtılıyor? Önüne gelen istediği şekilde burada hareket edebiliyor mu? Nasıl bir mekanizma? Kontrol ediliyor mu, denetleniyor mu bunlar?” diye sorular çok zaman akla gelebiliyor. İşte ben bu mekanizmayı nasıl bir sistemle bu fonların yönetildiğini anlatmaya çalışacağım.

Ülkemiz ve AB arasında birçok anlaşma imzalandı 2002 yılından bu yana. Birçok mutabakat zabıtları, çerçeve anlaşmalar, IPARD için sektörel anlaşmalar ve her program için finansman anlaşmaları imzalanmış durumda. Bunların hepsi ciddi bir çerçeve, yasal çerçeve oluşturuyor. Dolayısıyla sistemdeki bütün aktörler, kurumlar, komiteler, kuruluşlar da bu imzalanan anlaşmalar çerçevesinde 2018 öncesinde Başbakanlık Genelgeleriyle 2018 Cumhurbaşkanlığı Genelgeleriyle tespit edilip görevlendirilmiş durumda. Hepsinin kendine ait görev, sorumluluk ve rolleri bulunmaktadır. Dolaylı yönetim dediğimiz Avrupa Birliği’nin fon yönetim modelleri var. Bütçe yönetim modelleri, doğrudan yönetim... Mesela siz projeyi hazırlayıp doğrudan Avrupa Birliği’ne ya da Delegasyon’a sunduğunuz model doğrudan yönetim. Ama ilgili yapıları ülkede kurarak yetki devri alarak yönettiğiniz modele dolaylı yönetim deniyor. Bunun benzeri bir de uluslararası kuruluşlarla yürütülen bütçe yönetim modeli var, o da dolaylı yönetim modeli olarak geçiyor. Üye ülkelerle yürütülen modele paylaşımlı yönetim deniliyor.

Dolayısıyla biz dolaylı yönetim modeli çerçevesinde Türkiye’de bir mekanizma kurarak bu fonları yönetiyoruz. Burada görevler ayrılığı ilkesi denen bir ilke var. Mesela diyelim ki programlama fonksiyonu esas itibarıyla AB Başkanlığımız, finansman ve katılım öncelikleriyle ilişkiyi kurarak bu süreci baştan genel koordinasyonu yaparak yürütüyor.

Programlanmanın dışında uygulama fonksiyonu diğer kurumlara veriliyor. Onun haricinde izleme, değerlendirme fonksiyonları var. Bu onaylanan, uygulanan programların izlenmesi ve değerlendirilmesi. Bunu yine programlamadan genel sorumlu olan AB Başkanlığımız tarafından koordine ediliyor. Bunun haricinde bir denetim fonksiyonu var. Denetim işi mesela bizim Hazine Kontrolleri Kurulu tarafından bağımsız denetim otoritesi sıfatıyla bütün bu fonlar denetleniyor.

Bunun haricinde ilgili kurumlarımızın faaliyetleri esnasında herhangi bir şekilde karşılaşmış oldukları veya denetimlerde tespit edilen herhangi bir diyelim ki usule uygun olmayan bir işlem tespit edildiği zaman bununla ilgili inceleme, soruşturma işlemleri yapmak üzere Devlet Denetleme Kurulumuz devreye giriyor mesela. Ve bunlara ilişkin her türlü gerekli raporlama mekanizmaları oluşturulmuş durumda. Dolayısıyla bir ciddi bir yönetim ve kontrol sistemi dediğimiz mekanizma ile bu fonlar yönetilmektedir.

“Hem kurumsal kapasitesi hem insan kaynakları kapasitesi hem de yazılı prosedürleri itibarıyla uzun, zorlu, meşakkatli bir sürecin sonunda akredite edilerek faaliyete başladı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz.”

Biz Hazine Maliye Bakanlığı olarak üç daire altında organize olmuş durumdayız. Hazine Maliye Bakanlığı bu yönetim kontrol sisteminin hem kuruluşu hem kurulan bu yapıların akredite edilmesi bu amaçla komisyondan yetki devri alınması ve yetki devri alındıktan sonra da bu yapıların izlenmesi ve daha sonra da komisyona güvence beyanı verilmesinden sorumluyuz. Bunun dışında bir de mali yönetim fonksiyonumuz var. Komisyondan fon talep edileceği zaman o programlar kapsamında gelecek fonlar nereye aktarılacak? Hazineye açılan hesaplara aktarılıyor. Bu amaçla Ulusal Fon kuruldu. Komisyondan fonları biz talep ediyoruz, ilgili kurumlarımıza, uygulayıcı birimlerimize, bakanlıklarımıza aktarıyoruz. Mesela Merkezi Finans İhale Birimine ya da Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuza aktarıyoruz. Onlar da proje yararlanıcılarına yaptıkları kontratlar temelinde gerekli ödeme işlemlerini yapıyorlar. Dolayısıyla burada kendi içinde her aşamada kademe kademe bir yönetim, bir kontrol mekanizması oluşturulmuş ve alt sistemlerden oluşmuş aynı zamanda bunlar.

IPARD'ta peki nasıl bir mekanizma çalışıyor? Evet, özellikle Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuzun kuruluş çalışmaları 2007 yılında başladı. Ancak dikkat ederseniz IPARD Programının ilk fiili uygulaması 2011 yılı. Bu arada yaklaşık dört beş yıllık bir zaman var. Dört yıllık bir süre yani ne yaptı bu kurum burada?

Kurum akreditasyon için hazırlık yaptı. 42 ilde her bir binanın fiziki alanının yeterli güvenliği yeterli ofis ekipmanları, arşiv kapasitesi itibarıyla her birisi tek tek bu akreditasyon kriterleri çerçevesinde kontrol edildi. Bazıları defalarca kontrol edildi. Ben şahsen o dönemde yine görev yapıyordum. Kendim belki 20 tane İl Koordinatörlüğünü ziyaret etmişimdir, o çalışmalar döneminde. Dolayısıyla gerek komisyon heyetleri, denetçileri tarafından gerekse bizim kendi içimizdeki kurumlar, görevli yapılar itibarıyla bu akreditasyon süreçleri çok sıkı bir şekilde yürütüldü. Hem kurumsal kapasitesi hem insan kaynakları

kapasitesi hem de yazılı prosedürleri itibarıyla uzun, zorlu, meşakkatli bir sürecin sonunda akredite edilerek faaliyete başladı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz. Ve onun meyvelerini şu şekilde görüyoruz. IPARD I Programı bütçesinin yüzde 98'i kullanıldı. Çok ciddi bir başarı oranıdır bu. IPARD II Programı bu yılsonunda tamamlanacak. Onun da aynı oran ve üzerinde bir gerçekleşmeyle tamamlanmasını öngörüyoruz aynı başarıyla.

Sayın Virve, IPARD III Programına ilişkin yeni dönemde Avrupa Birliği'nin 430 milyon avro bir destek tutarından bahsetti. Buna ilave olarak bir de ulusal bütçeden bir destek kısmı var.

Her AB projesinde muhakkak bir ulusal katkı unsuru vardır. Yeni dönemde 81 ilde uygulanması hedefinden sayın Genel Müdürümüz Bülent Bey bahsetti. Bununla ilgili yine akreditasyon ya da yeterlilik çalışması yine Bakanlığımız tarafından yürütüldü. Özellikle Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz 42 ilin dışında kalan 39 ilde İl İrtibat Ofisleri açmak suretiyle IPARD III Programının bütün illerimizde uygulanmasına ilişkin temel, kurumsal, insan kaynakları ve yazılı prosedür itibarıyla kapasiteyi oluşturdu.

Biz de yine örneklem düzeyinde 9 arkadaşlarımızla birlikte ziyaretler yaptık. Bu il ofislerine en sonunda kendi değerlendirmelerimizi tamamlayarak 20 Şubat gibi de komisyona sunduk. Komisyondan olumlu dönüş bekliyoruz. Dolayısıyla inşallah çok uzun olmayan bir süre içerisinde de komisyondan olumlu alacağımız dönüşle birlikte Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz IPARD III Programının ilk çağrısını bütün illerimizde çağrıya çıkma imkânına kavuşmuş olacak. Tabii bu sayede de geride kalan diğer 39 ilimizdeki bütün yatırımcılar gibi oradaki kadın yatırımcılarımız da IPARD fonlarından yararlanma imkânına sahip olacaklar. Ben bu vesileyle tekrar programı organize eden başta Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu olmak üzere herkese teşekkür ediyor, Kadınlar Günü'nü tekrar kutluyorum. Saygılarımla.

İlhan DEMİRKAN - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu - Proje İzleme ve Kontrol Koordinatörü

Ben de sizlere kısaca IPARD Programımız ve desteklediğimiz kadın faydalanıcılarımıza ilişkin kısa bir bilgi vermek istiyorum. Kurumumuz Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ilgili bir kuruluşu. Biraz önce Genel Müdürümüz Ali Doğan Bey de bahsetti. 2009 yılından beri biz akreditasyon çalışmalarımızı devam ettiriyoruz. O zamanlar ben de kuruma yeni başladığım bir dönemde Ali Beylerin de katılımıyla komisyon denetçilerimizle birlikte çok sıkı bir denetim sürecine girmiştik.

O günlerden bugünlere oldukça sıkı, yorucu, bazen çok keyif aldığımız, bazen çok zorlandığımız

dönemlerimiz oldu ama sonucunda 2011 yılında Avrupa Komisyonu tarafından akreditasyonumuz ilan edildi ve o yıldan itibaren biz IPARD Programlarımızı uygulamaya başladık. IPARD I ve IPARD II Programı kapsamında biz yaklaşık 25.343 projeye destek verdik. Burada kadın girişimcilerimizin oranına baktığımızda yaklaşık yüzde 25'lik bir oranda 6325 kadın girişimcimizle destek verdiğimizizi görüyoruz.

Toplamda sağlanan hibe miktarımız 45 milyar liraya yaklaşık ve bunun 14 milyar lirası da kadın girişimcilerimize verilen hibe tutarımız. Gerçekleşen yatırıma baktığımızda da 28 milyar liralık ülkemize kadın faydalanıcılarımızın bir katkı sağladığını görüyoruz.

Kadın girişimcilerimize öncelikten bahsetmiştik. Biz kadın ve genç girişimcilerimize pozitif ayrımcılık uyguluyoruz. İlave sıralama puanları verilerek proje seçiminde, proje seçme sıralama kriterlerinde bir öncelik sağlıyoruz. Ayrıca projeleri seçildikten sonra da aldıkları hibe miktarında bir artış yapılması çalışmamız var. Kurumumuz tarafından desteklenen her iki projeden biri ya genç ya da kadın faydalanıcımıza ait. Bu da bizim için oldukça gurur verici bir çalışma. IPARD Programı kapsamında kadınların ve gençlerin güçlendirilmesini ve finansal finansman kaynaklarına ulaşmalarının kolaylaştırılmasını amaçlıyoruz. Hibe oranlarımız yüzde 50 ila yüzde 75 oranında değişiyor. Eğer kadın yatırımcılarımız varsa bu kadın yatırımcılarımız için ekstra ilave oranlara tabi tutuluyor. Bu da kadın yatırımcılarımız için ayrıca cezbedici bir özellik.

IPARD Programı kapsamında Avrupa Birliği ve Ulusal Bütçemizden desteklenen kaynaklarla hem kendi ailesine hem de başka ailelerine destek veren katma değer yaratan kadın yatırımcılarımız var. Bu ayrıca diğer buraya gelen başarı hikâyelerini anlatan kadın faydalanıcılarımızın da belirttiği gibi başka kadınlarımıza da örnek oluyor, teşvik ediyor. Bu da bizim için oldukça gurur verici ve gurur duyduğumuz bir olay. Çok değerli yeteneklere ve niteliklere sahip olan kadın yatırımcılarımızın IPARD Programı sayesinde girişimcilik özellikleri de ayrıca artıyor. Ben daha fazla sözü uzatmak istemiyorum. Çok sevdiğim bir betimlemeyle ben kapatmak istiyorum konuşmamı. Kadının tarafında siyah kadar asil, beyaz kadar zarif tanımı var. Asaletimizle ve zarafetimizle tarım ve kırsal kalkınma başta olmak üzere hayatın bütün alanında güzel izler bırakmayı diliyoruz hep birlikte. Saygılarımı sunuyorum.

“ IPARD Programı kapsamında hem kendi ailesine hem de başka ailelerine destek veren katma değer yaratan kadın yatırımcılarımız var. ”

Ali DOĞAN (Hazine ve Maliye Bakanlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürü): IPARD yönetim modeli nevi şahsına münhasır bir yapı arz ediyor. Mesela sözleşmelerde gerek proje çağrısına çıkmada, başvuruları almada, incelemede, hangilerinin sözleşmeye ehil olduğuna karar vermede, sözleşmelerin imzalanması ve uygulanmasında uygulamalar bittikten sonra da izleme safhasında 5 yıllık izleme periyodu var burada. Kendinin nevi şahsına münhasır bir yapı var burada. IPARD için sektörel anlaşma diye bir uluslararası anlaşma var. Öncelikli olarak bu sektörel

anlaşmada asıl nelere dikkat edilmesi gerektiği mesela diyelim ki; idari ve yerinde kontrol gereklilikleri yönetim, programlama, denetim, bütün bu fonksiyonlara ilişkin temel gereklilikler, iç kontrol kriterleri aynı zamanda burada da daha spesifik hale getirilmiş durumda. Dolayısıyla bu çerçevede çok sıkı prosedürler hazırlandı. Yani IPARD'ın prosedürü aslında ve bu çerçevede hazırlanmış kendi sözleşmesi temel bağlayıcı metin. Bütün bu külfet diyebileceğimiz dokümantasyon işleri, evrak işleri bu sektörel anlaşma ve onun yansıdığı yazılı prosedürler ve sözleşme koşulları belirliyor bütün ilişkiyi. O zamandan bu yana çok ciddi sadeleştirmeler yapıldı. Herhangi bir kontrol zafiyeti oluşturmamak kaydıyla gerek Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz, gerekse biz Hazine Maliye Bakanlığı ulusal yetkilendirme görevlisi olarak prosedürlerin sadeleştirilme sürecini her zaman hep yapıcı bir yaklaşımla yaklaştık. Şu ana kadar düzenli buna ilişkin bir alt sistemimiz var.

Aynı şekilde yazılı prosedürlerinde de değişiklik olduğu zaman kurum kendi kendine bunu yapamıyor. Bunun da tabii olduğu bir mekanizma var. Bir onay süreci var. Eğer önemli olmayan düzeyde bir değişiklikse onu biz kendimiz inceleyip onaylıyoruz. Ama önemli değişiklikse bunu komisyon onayına sunuyoruz mesela. Dolayısıyla prosedürel bir yapı ve işleyiş var.

Belki ilk bölümde söylediğim hususlara bir ufak ekleme yaparak tamamlayabiliriz. Aslına baktığımız zaman Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu çok önemli bir destek kurumu. Yani AB'den ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bütçesinden almış olduğu kaynakları yerelde, illerimizde girişimcilere tahsis ederek programlar aracılığıyla tahsis eden bir kurum. Bu görevini de 10 yıldır, 10 yılı aşkın bir süredir başarı ile devam ettiriyor. Az önce ilk bölümde ifade ettiğim programların bazıları aslında IPARD ekosistemi içerisinde oluşturulmuş girişimcilere de imkân sağlayacak, fırsat sağlayacak, onların iş geliştirmelerine, pazar geliştirmelerine, ihracat kapasitelerine de destek olacak unsurları da içinde barındıran hususlar var.

TKDK bir taraftan destek sağlayan bir kurum rolünü giderken bir tarafta da aslında oluşturmuş olduğu bu girişimcilik ekosistemini, girişimcilere yönelik hizmetleri götürebilecek bu hizmetleri götürürken de başka Avrupa Birliği Fonlarından yararlanabilecek bir kurum da olabilir. O yüzden bu hususun kurumdaki özellikle de illerdeki çalışan arkadaşlarımız tarafından sahiplenilmesi çok değerli.

Yani dolayısıyla TKDK çok önemli bir işlevi yerine getiriyor. Çok önemli bir Avrupa Birliği işi yapan kurum ama diğer taraftan da bu hizmetlerini yaygınlaştırabilecek artık kapasiteye ve bir ekosisteme sahip. Binlerce girişimciyi finanse etmiş ve onlara bir anlamda bakıldığı zaman yol açmış bir altyapıya sahip. Bu değişimi sahiplenmek ve götürmek çok önemli. Kurum topyekûn bu işi sahiplenirse emin olun çok güzel sonuçlar doğuracaktır diye düşünüyorum.

8 Mart 2024

KIRSAL & AGRO TURİZM VE KADIN II. OTURUM

Moderatör: Duygu ÇALI - Sunucu

Kenan AKDUMAN

Genel Müdür Yardımcısı - Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü

Deniz SAKLAVCI

Koordinatör - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
Proje Yönetimi Koordinatörlüğü

Sanem ERDİL

Koordinatör - Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği

Fatma AYKILIÇ

IPARD Faydalanıcısı - Nevşehir İl Koordinatörlüğü

Gülin KAYHAN

IPARD Faydalanıcısı - Bursa İl Koordinatörlüğü

Bilindiği üzere ülkemizin genel yüz ölçümünün yüzde 30'u ormanlarla kaplı. Ve özellikle geldiğimiz süreçte ormanlar sadece lokalde bölgelerin, ülkelerin değil tüm insanların ortak değeri haline geldi. Bu manada ülkemizin ormanlarının artırılması, geliştirilmesi, genişletilmesi sürdürülebilir yönetimi 1939 yılından beri 185 yıldır Orman Genel Müdürlüğümüzce yapılmakta. Ülkemizin özellikle kırsal kesimde yaşayan yaklaşık 7 milyon nüfusluğunu içeren orman köylerimiz orman alanlarımızda birebir iç içe yaşayarak hem hayatlarını idame ettirmekte hem üretim yapmakta hem de ülkemiz ormanlarının geleceğe taşınması noktasında önemli görev ifade etmekte.

Tabii toplumumuzun yarısının kadın olduğunu düşündüğümüzde bizim ormanda ormancılık adına yapmış olduğumuz tüm çalışmalarımızda kadınlar en etken görevi ifade etmekte. Örnekleyecek olursak tabii ormanların devamlılığı açısından özellikle ağaçlandırma çalışmaları başta geliyor bilindiği üzere. Bu ağaçlandırma çalışmalarımızda ürettiğimiz ki yılda 200 milyon fidan üretimi yapıyoruz kendi fidanlıklarımızda. Bu fidanların üretiminin tamamına yakın kadın eliyle üretilmekte yetiştirilmekte. Bunların tohumunun toplanması fidanlık şartlarında hazırlanması, ekilmesi, bakılması bu çok uzun süreçli ve emek gerektiren bir sevgi ve uğraş. Bütün bu aşamaları ağırlıklı olarak kadınlarımız eliyle gerçekleştirmekteyiz.

Aynı zamanda ormanlarımızın bakımı devamlı açısından kadınlarımızın yapmış olduğu bakım müdahaleleri bizim sivil kültür dediğimiz orman kurma çalışmalarında da kadınlarımız en önemli görevi ifade etmekte. Yine fidanlık şartlarında yetiştirilen fidanların toprakla buluşturulması çok önemli ve özellikli bir iş takdir edersiniz ki bunlarda ağırlıklı olarak kadın işçilerimiz marifetiyle hayata geçirmektediriz.

“Özellikle üretime yönelik seracılık, bağcılık arıcılık gibi birçok ekonomik kredilerde kadınlarımızın ağırlıklı olarak çalıştığı sektörlerde destekliyoruz.”

Gerek istihdam sağlama itibarıyla gerekse de onların köylülerimizin bulundukları yerlerde daha nitelikli şartlarda daha müreffeh imkânlarla yaşamaları noktasında birçok desteklerle köylümüzü destekliyoruz. Bir yandan yapılan ormancılık çalışmalarına istihdam sağlarken bir yandan da onların daha sıhhi, daha nitelikli şartlarda hayatlarını idame ettirmeleri noktasında bir takım destekler sunuyoruz. Bu kapsamda ORKÖY desteklerimiz var. Özellikle ekonomik ve sosyal kredi desteği manasında birçok desteklerimiz var.

Biz kadının aidiyet hissettiği, mutlu olduğu her alanda hayatın olduğuna inanıyoruz ve bu manada özellikle kırsal kesimdeki kadınlarımızın ev ortamında daha nitelikli şartlarda yaşamaları için her türlü imkânı örneğin kat kaloriferi, güneş enerji sistemi, mantolama gibi konforu sağlayıcı imkânları sunma noktasında birçok krediler destekliyoruz.

Tabii bunun dışında özellikle üretime yönelik seracılık, bağcılık arıcılık gibi birçok ekonomik kredilerde kadınlarımızın ağırlıklı olarak çalıştığı sektörlerde destekliyoruz kendilerini. Ormanlar sadece asli ağaç türlerinin yetiştirdiği alanların dışında özellikle ormanlarda doğal olarak yetişen meyveli türler dediğimiz ceviz, badem, kuşburnu, harun, zeytin gibi türlerden de gelir getirici tür ağaçlanmalarını yapıyoruz. Bunların faydalarını da köylerimize, kırsal kesimdeki vatandaşlarımızın kullanımına sunuyoruz.

Özellikle ORKÖY kapsamında yüzde 20'si hibe geri kalan ödemeler de 2 ila 7 arasında faizsiz şekilde desteklerle kadınlarımızı destekliyoruz. Bu manada özellikle ön plana çıkan İzmir'de Nazar Köyü olarak duymuşsunuzdur sanıyorum. Nazar boncuğunun üretildiği bir nevi marka köy haline geldi. Bu da Genel Müdürlüğümüzün sunmuş olduğu mikro kredi imkânlarıyla hayata geçilen çok örnek bir proje oldu. Yine coğrafi işaret taşıyan Burdur ilimizde İbecik Bezi de çok nitelikli manada ses getiren bir çalışma oldu. Bunun dışında mikro kredi manasında örneğin gümüş kazak örücülüğü, şal dokuma, çömlek yapımı, yayık ve süt sağımı makinası, bez bebek yapımı, köy tavukçuluğu, nazar boncuğu yapımı gibi birçok alanlarda da kadınlarımızın daha doğrusu talep ettiği her alanda mikro kredilerle desteklerimizi sunuyoruz.

Bir diğeri de özellikle son yıllarda talep gören ve özellikle turizm bölgelerinde ev pansiyonculuk projesini de çok önemsiyoruz. Buna 2024 yılı itibarıyla toplamda 135 bin lira destek sağlamak suretiyle evlerinin kırsal kesimdeki pansiyonculuğu turizm destekli çalışmalarını desteklemiş bir faaliyetimiz.

Tarım yapıyorsanız, şehirde modern hayatta yaşıyorsanız her alanda orman vazgeçilmez bir değer haline geldi. Özellikle maalesef endüstri açılarının ve modern hayatın sağladığı birçok avantajla birlikte maalesef ormanlara olumsuz etkileri oldu. Olumsuz yansımaları oldu. Ve şu anda sadece ülkemizin değil birçok ülkenin karbon emisyonu gibi çok öncelikli bir gündemi oldu. Uluslararası anlaşmalar imzalandı.

Bu manada ormanların devamı noktasında kadınlarımızın en önemli görev ifade ettiğini gerek bizim çalışmalarımızda gerek de geleceğe yönelik çalışmalarda önemsedığimizi ifade ediyorum. Teşekkür ediyorum.

Deniz SAKLAVCI - Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu - Proje Yönetimi Koordinatörü

Biz Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu olarak sahada yapılan yatırımların belli oranlara desteklemesini yapıyoruz. Finansman sağlıyoruz açıkçası. Proje başvurusu geliyor, inceleniyor, uygun bulunanlarla sözleşme imzalanıyor ve yatırımla hayatta geçtikçe desteklemeler yapılıyor ve 5 yıl sürede takip ediliyor. Süreç özetle bu şekilde gidiyor. Pandemi döneminde diğer ülkelerde de ülkemizde de bir takım kısıtlamalar oldu. Ama o dönemde bile hibe oranlarının artırılması, avans uygulamasına geçilmesi ya da fiyat farkı uygulaması gibi bir takım çalışmalar yürüttük. 2022 yılında

Avrupa Birliği'nden resmi olarak gelen bir yazıda

ülkemiz diğer aday ülkelere örnek gösterildi. Dolayısıyla ortada büyük bir emek var ve bence bu büyük emek de karşılığını gösteriyor. IPARD I Programı'nda yüzde 98 oranında bir fon kullanımı var. IPARD II Programı kapanırken yine yüzde 100'lere yaklaştı. Son çağrıda aldığımız projelerin onaylanma süreci devam ediyor.

IPARD II'ye baktığımızda 14 bine yakın tamamlanan projenin yaklaşık yüzde 35'i kadın yatırımcılarımızda. Kırsal turizm özelinde bu oran biraz daha fazla. 487 kırsal

turizmde tamamlanan yatırımımız var ve bunların 372'si kadın yatırımcılarımıza ait.

Bununla birlikte il bazında baktığımızda orada da şöyle bir sıralama var: Çorum, Çankırı, Sivas, Diyarbakır ve Tokat diye gidiyor kadın yatırımcılara ait projeler.

Son olarak 81 il heyecanı var içimizde. Ancak burada da tabii önemli olan mevcut bütçedeki artış konusu. Ali Bey'in bahsettiği yüzde 50 oranında ulusal katkı artırılmaya çalışıldı. Ama yatırımlara giden bir fon anlamında bir cari harcama olmaması anlamında kurumumuza daha çok fon ayrılması gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

“2022 yılında
Avrupa Birliği'nden
resmi olarak gelen
bir yazıda
ülkemiz diğer
aday ülkelere
örnek gösterildi.”

Sanem ERDİL - Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği Koordinatörü

Ben İzmir'den geldim ve bugün buraya gelirken Türkiye'nin farklı yerinden 30'dan fazla kadın kooperatifinin selam ve sevgilerini getirdim size. Daha adil ve eşit bir dünya için mücadele eden kadınlar onlar. Simurg'un hikâyesini belki birçoğunuz bilirsiniz. Bu Zümrüt'ü Anka. İran efsanesindeki gibi bulundukları durumdan zorlu koşullardan işte çıkış yolu arayan ve kendilerini bir kurtarıcı arayan kuş sürüsüdür Simurg. Ama Kaf Dağı'na vardıklarında aslında kurtarıcının başkası değil kendilerinin olduğunu fark ederler ve kendi hayatlarını değiştirirler. Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği de 2014 yılında aslında tam da böyle bir hikâyeden yola çıkarak kuruluşunu gerçekleştirdi.

Türkiye'de kadın kooperatifleri tarihine baktığımız zaman maalesef 1999 depreminden sonra sahada yaşanan ihtiyaçlar, ihtiyaçlara yönelik böyle yerelden çözümler üretilmeye çalışılırken ilk kadın kooperatifler kuruluyor. 2014 yılına gelindiğinde sayıları çoğalmaya başlıyor ama bir kooperatif kurmanın işte birçok zorluğu ve ihtiyaçları var. Buna yönelik ortak kolektif çözümler geliştirmek için bir birlik kuruluyor. 7 tane kooperatif bir araya geldiği zaman birlik, üst birlik diye böyle devam eden bir örgütlenme silsilesi var. Simurg da Türkiye'deki ilk ve şu an için hala tek ulusal kadın kooperatifleri birliği. Hakkâri'den Çanakkale'ye, İstanbul'dan Hatay'a kadar farklı üretim alanlarında hizmet veren kadın kooperatiflerinden oluşan bir birlik.

Daha yaşanılabilir bir dünya, kadınların daha eşit haklara sahip olduğu bir dünya, daha adil bir toplum için mücadele ediyor kooperatifler. Bir yandan üretim yapıyor,

bir yandan da sosyal fayda sağlamaya çalışıyorlar. Bizim bünyemizdeki kadın kooperatifleri 2014 yılında kuruldu ve tam da 10. yılımızda 30 sayımıza ulaştık. Bizim için çok böyle keyifli şeydi bu. Efsanelerdeki gibi 30 kuş olduk ve aştık. Bir dayanışma içerisindeyiz ve ortak deneyim aktarımları yapıyoruz. Ortak çözümler, ortak projeler geliştirmeye çalışıyoruz. Ortaklarımızın birçoğu tarımsal alanda faaliyet gösteren, kırsalda faaliyet gösteren yerel topluluklar, kadınlar. Çok güzel örneklerimiz var. Bireysel girişimcilerin önemli olduğu kadar bireysel girişimi yapamayan, başaramayan kadınların bir araya gelmesiyle oluşuyor kooperatifler. Birbirlerinden cesaret alarak hani tek başına bunu hayata geçiremeyen kadınlardan oluşuyorlar. Çok çeşitli örnekler var.

Mesela Hakkâri’de işte Yüksekova’da coğrafi işaretli ürünler üreten kadın kooperatifleri... Bölgedeki turizmi, bölgeye ilgiyi arttıran faaliyetler yürütmeye başlıyorlar. Biz çalışmalarımızda yapılan araştırmalara ek olarak bir yandan da saha ve pazar analizleri yapıyoruz ve yerelden kalkılmanın biraz daha bölgesel özelliklere yönelik ilerlemesi gerektiğine de inanıyoruz. Yatırımlar bu yönde de yapılıyor. Bu yüzden çalışma alanımızda coğrafi

işaretli ürünler çok fazla. Mesela Urla’nın enginarı, pandemi zamanında Urla’daki kadın kooperatifini, Urla’daki yerel üreticileri ayakta tutan bir ürün aslında.

Pandemi zamanında ihracat yapmaya başladı oradaki kadın kooperatifi. Bir yandan oradaki tarımsal üretime, diğer yandan geliştirdiği ürünün daha katma değerli hizmet alanlarını da sunduğunda işte oradaki kadın kooperatifi, ürün toplama zamanı oraya turist çekebiliyor. İşte orada bir işletmeye başlayabiliyor. Bir yandan geleneksel el sanatlarından yedek üretimler yapmaya başlıyor.

Yine Devrek’teki tarımsal üretim yapan kadın kooperatifi, kaybolmaya yüz tutmuş yerel tohumlarıyla üretim yapmaya başladılar.

Çok eski bir kooperatif orası da. Bir yandan ulusal

anlamda ticaret yapmaya başladı ama bir yandan da

Zonguldak’ta Devrek gibi bir yerde dışarıdan çok fazla insanın ziyaret edebileceği bir mekân haline getirildi.

İzmir’de de çok güzel bir örneğimiz var. Kavacık Kadın Kooperatifi de böyle... İzmir’de Gödence’nin yağlarını bilirsiniz. Oradaki kadın kooperatifi ki kurulum aşamasında çok sıkıntı yaşayan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin böyle her türlü baskısının altında kalan bir kooperatifti, kuruldu ve çok başarılı bir işletme haline geldi. Şimdi bir yandan üretim yapıyor. Kavacık Üzümlü ile çok çeşitli üretim yapıyor ve ürün çeşidi var. Bir yandan da köyü bir çekim merkezi haline getirdi. Hafta sonu İzmir’de temiz hava almak isteyen herkes Kadın Kooperatifi’nin işlettiği mekânlara

“Çalışma alanımızda
coğrafi işaretli
ürünler çok fazla.
Mesela Urla’nın enginarı,
pandemi zamanında
Urla’daki kadın kooperatifini,
Urla’daki yerel üreticileri
ayakta tutan bir ürün aslında.”

gidip orada vakit geçiriyorlar. Bir yandan bağ bozumuna katılabiliyorlar. Çok çeşitli örneklerimiz var açıkçası Türkiye'nin farklı yerlerinden.

Özellikle kırsal alanda böyle örgütlenen, yapılan kadın kooperatifleri yereldeki kalkınma için çok önemli. O yüzden biz oradaki yapıların sadece ham madde tedarikçisi olması için değil; farklı alanlarda da hizmet vererek hem daha geniş faydalanıcıya ulaşması hem de bölgedeki farklı alanların kalkındırılması için de çalışmalar yürütüyoruz. Bu konuda desteklemeye çalışıyoruz.

En güzel örnekle en yakın örneklerden bir tanesi yine Kahramanmaraş merkezli deprem zamanındaydı. Deprem bölgesindeki birçok kadın kooperatifi bu akut dönemden sonra çok çabuk organize oldular ve şimdi Hatay'da Samandağ'da bir gastronomi köyü yeniden ayağa kaldırıldı. Bir yıl önce tamamen yıkılmış olan bir yer şimdi tekrardan bir çekim merkezi ve üretim merkezi haline gelmeye başladı. Bu yüzden planlamalarda yereldeki hem kadın girişimcilere, bireysel girişimcilere çok çok önem veriyoruz ve elimizden geldiği kadar kapasite güçlendirmelerine yönelik gücümüz yettiğinde destek olmaya çalışıyoruz. Kadın kooperatiflerinin desteklerle, çalışmalarını büyütecek dayanışma mekanizmalarıyla daha da güçlendirilmesini temenni ediyoruz.

Fatma AYKILIÇ - IPARD Faydalanıcısı / Nevşehir

Bir işletme sahibi olmam aslında hiç aklımda yoktu. Ta ki TKDK ile tanışana kadar. Ben aslında Nevşehirliyim. Annem ve baba tarafından köklerimiz Nevşehir'de. Ama okul hayatı, çalışma hayatı İstanbul'da gerçekleşti. İstanbul'da olmamıza rağmen yine memleketimizden hiç kopmadık. Oradaki havayı, atmosferi çok iyi biliyoruz.

Aile çiftçiliğinin ne olduğunu yaşadık. Tamamen kooperatifçiliğin içinde değildik ama yapı olarak mini bir kooperatifti aslında gördüklerimiz. Ailenin çabası, emeği, evdeki kadının çabası, evdeki israfın korunması, komşularla birlikte işlerin yapılması, imece usulü birtakım şeylerin ortaya çıkması. Bunlar bize güzel örneklerdi. Bunların tecrübelerini hep yaşadık. Ancak tabii bunları

sürdürebilmek de bizim için bir vazifeydi. "Ne yapabiliriz?" diye düşünürken tabii tarım tarafında tecrübemiz olmadığı için ona cesaret edemedik ama işletme yapmak istedik. Yani ne yapabiliriz? Turizmin memleketimizde eğer ki canlandırmasına faydamız olursa belki tarımı da destekleyebiliriz diye düşündük. Böylelikle araştırmaya girdik. Bu araştırmada da kurumla tanıştık. Yani kurumun yaklaşımı, ciddiyeti, bizi önemsemesi inanın bize büyük cesaret ve gurur verdi. Bu cesaretle biz yola çıktık.

Bu arada ben aslında teknolojiyle uğraşıyorum. Bilgi teknolojileri veri merkezinde çalışıyorum. Belki sektör farklı ama biz de ne yapabiliriz diye biraz daha böyle eğitim alalım istedik. Bu inşaat sürecinde ben turizm işletmeciliğini de okudum uzaktan. Kardeşim kırsal turizm bölümünü okudu. Teknik olarak da bir şeyler öğrenmeye çalıştık. Sonrasında işe giriştik. Tabii çok zorluklarla tam pandemi döneminde zorlukların içerisine girdik ama yılmadık. O dönemde yine yanımızda TKDK'nın olması bize büyük bir avantajdı. Yani manevi desteği, ekibin bize yaklaşımları bunun için çok takdir ediyorum. Yani ülkemizde böyle kurumun olması büyük bir avantaj ve bizden sonrakilerin de önünün çok açılacağını düşünüyorum.

İşletmeyi geç de olsa bitirdik, zorluklar yaşadık. Bu açıdan da gurur duyuyorum. Aslında burada inanamıyorum. Şu an bitirmiş bir işletme sahibi olmuş oturuyoruz ama burada tabii ki TKDK'nın desteğiyle buradayız. Özellikle kuruma ve teknik arkadaşlarıma, yöneticilerime bize verdikleri destek ve cesareten ötürü çok teşekkür ediyorum.

Gülin KAYHAN – IPARD Faydalanıcısı / Nevşehir

Biz bir girişimde bulunduk. Girişimimizin ismi de Leylek Köy Göl Evi.

Ben Ulu Abat Gölü'ne nazır Eskikaraağaç Köyü'nde bir tepede babamın ve annemin 30 yıllık emeğiyle kurduğu bir bahçeyi devraldım. 10 yıl Japonya'da yaşadıktan ve akademisyen olmayı düşündükten sonra döndüm bu bahçeye. Ve bu bahçeyi bir işletmeye çevirirken pek çok kişi benim birikimimi ve o zamanki hevesimi ve ideallerimi baş tacı ettiler. Burası bir ekolojik turizm girişimi. Sadece işletmesel anlamda değil, o bölgenin ekolojik turizmini kalkındırma anlamında da emelleri olan bir yer. Gölümüz çok güzel gördüğünüz gibi. Gün doğumunda, gün batımında şu an orada mesela izlediğiniz üzere Adem amcanın

kayığındayız. Ben herkes sayesinde bu başarıya ulaştım. Bu da şunun için önemli. Zirve boyunca şöyle hikâyeler duyduk: Her şeye rağmen başaran kadınlar, zorlukları aşan, onlara yapamazsın denmesine rağmen devam eden kadınlar. Bu tabii ki çok güzel bir şey. Pek çok kadın, süper kadın aynı anda pek çok şeyi başarıyor. Ama artık her şeye rağmen değil, herkes sayesinde başaran kadınları konuştuğumuzda istediğimiz yere geleceğiz. Çünkü ben bunları bir insan olarak başardım.

Kadınların ürettiği dünyayla erkeklerin ürettiği dünya iki izole dünya değil bir araya geldiğinde ortaya bir şey çıkıyor. Bu doğal yaşam çiftliği de onun çok güzel bir örneği. Babamdan devraldıklarım bizimle 25 yıldır yaşayan Musa abi ve ailesi onların emeğiyle bu bahçe bugün bu şekilde. Adem amca, onun Yaren Leylek öyküsünü fotoğraflayan Alper Tüdeş tüm bunlar bir ekolojik girişim bütünü oluşturuyorlar. Kırsal turizm de şu sebeple önemli. Ekolojik turizm ve kırsal turizm kitlesel turizmden farklı. Yani tüketip fotoğraflarını çekip bir yere tekrar

geri döndüğümüz turizmle değil bunlar. Bir değeri hatırlatmaya yönelik yani kırsal deneyimde tüketilip unutulmuş bir şey olmamalı. Bir değeri hatırlamak için insanlar, kırsal turist ekolojik turist olmalı diye düşünüyorum. Doğal yaşam çiftliğimizde de biz bunun peşindeyiz.

Avrupa Birliği'nin böyle bir fonunun olması ne kadar güzel. Çünkü şehirde mesela bazı kaynaklar birleşiyor bir araya geliyor. Ama o şehirdeki değer birikimini hep köy destekliyor. Yine aynı şekilde Avrupa'da da bir değer birikimi olmuş olabilir. Onun geri iadesi mesela IPARD'ı ben öyle bir örnek olarak görüyorum. Şehirden köye merkezden çevreye bir değer iadesi olmalı.

Ben kendimi yerelde dünya için başaran bir kadın olarak görüyorum. İnşallah diğer kadınlar da herkes sayesinde çok şeyler başarabilirler. Teşekkür ediyorum.

“10 yıl Japonya’da yaşadık ve akademisyen olmayı düşündükten sonra babamın ve annemin 30 yıllık emeğiyle kurduğu bir bahçeye döndüm.”

8 Mart 2024

ATA TOHUMU: GELENEKTEN GELECEĞE III. OTURUM

*Moderatör: Berker ÇİFTÇİ - Öğretim Görevlisi - Tohum Ambarı Kurucusu -
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (BAİBÜ) Mengen MYO*

Dr. Metin TÜRKER

Genel Müdür - Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve
Politikalar Genel Müdürlüğü

Dr. Hasan GEZGİNÇ

Genel Müdür - Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü

Dr. Aslı ZULUĞ

Öğretim Görevlisi- Özyeğin Üniversitesi / Gıda Girişimcisi

Sezgin KARADENİZ

Daire Başkanı - Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü

Ayten ÇÖL

Yerel Tohum Üreticisi

Berker ÇİFTÇİ - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (BAİBÜ) - Mengen MYO Öğretim Görevlisi - Tohum Ambarı Kurucusu

Bugün çok özel bir gün, çok kıymetli misafirlerimizle birlikteyiz. Tarımda Kadın Emeği Zirvesi'nde moderatör olmak gerçekten benim için de çok gurur verici bir şey.

Sosyal sorumluluk projesi olarak tohumla ilgilenen birisiyim. Aynı zamanda aşçılık alanında, gastronomi alanında akademisyenim. Bugün değerli müdürlerimizle ve değerli misafirlerimizle çok önemli olan, ülkemizin geleceği olarak adlandırdığımız ata tohumu konusunu birlikte konuşuyor ve paylaşıyor olacağız.

Ayten ÇÖL - Yerel Tohum Üreticisi

Ben 75 yaşındayım ve hala arazide çalışıyorum. 2000 dekarlık, yekpare bir alanda tohumculuk yapıyorum. Tohumculuğu ilk keşfedişim; benim olduğum bölge, Türkiye'nin nadir tohum yetiştirilecek iklimine, mikro klimaya sahip bir bölge ve sadece iklim olarak değil, toprak olarak da buna çok yatkın bir bölge. İlk defa pancar tohumculuğuyla başlamıştım. Daha sonra da mısır tohumculuğu, patates, soğan, sebze, buğday, arpa, böyle gelişti gitti.

Yalnız şunu öncelikle söylemek isterim. İnsan, tohum üretirken doğanın ne kadar dişi üzerine kurgulanmış olduğunu görüyor. Bunu hemen örneklendirebilirim. Tohumun anne-baba olarak belli ekiliş stilleri ve standartları

var. Bu şekilde ekerek birbirlerine dölleyip yeni çeşitler meydana getirmeye uğraşıyoruz. Şimdi burada şunu da bilmek gerekiyor.

Bitki nedir? Bitkinin ihtiyacı nedir? Şimdi bilhassa ev hanımları, pazardan diyelim çilek aldılar, geldiler. Çok güzel böyle görüntüsü harika bir çilek, iri iri ama yerken içi boş görüyor. Eyvah diyor işte bu hormonlu, şöyle böyle, işte bunun içine bir sürü şey katılmış. Hayır, burada onun çiftçisi o bitkiyi yetiştirirken bitkinin inceliklerini bilmeyerek yetiştirmiş.

Bu ne biliyor musunuz? Patateste de çok vardır iç boşluğu. Yahut bir mısırı yetiştirirken, üretirken ister tohum olsun ister normal danelik ya da silajlık mısır olsun. İlk ektiğinizde havalar soğuk gidiyorsa şöyle şu boydayken aşağı yukarı bacaklarının morardığını görürsünüz bitkinin ve çok paniklersiniz. "Eyvah, ne oldu, niye morardı? Halbuki, bu yeşil olması gerekiyordu." diye. Orada da çiftinin yapacağı çok basit bir şey var.

O bitki bize şunu söylüyor. “Ben üşüyorum, bacaklarım donuyor çünkü topraktan fosforu çekemiyorum. Lütfen bana üstten hiç değilse fosfor ver.” diyor. Yahut bir çiftçi kivi bahçesi yapıyor. Yüzlerce kivi dikiyor. Bekliyor netice alacak, meyve alacak... Meyve yok. İki sene, üç sene meyve yok. Çünkü dedim ya tohumlar dişili ve erkekli. Bunun sayısı ve katsayıları var. Dolayısıyla o her 10 tane kiviye 1 tane erkek kivi dikmeyi bilmiyor adam. Bilmediği için de onlarca yıl beklese de o kivi ağaçları ona meyve vermeyecek. Şimdi biraz önce dedim ya doğa bilhassa tohumda sistemini tamamıyla dişiye göre organize etmiş. Bu, insanlar için de geçerli. Dolayısıyla kadınlar burada kıymetlerini çok iyi bilmeli.

“Tohum olmadan ne yemek var ne gıda var ne insan var ne sulh var. Onun için herkes üretimine çok iyi sahip çıksın.”

Biraz önce dedim ya işte patatesle yine örnek vereyim. Çok susuzluk çeken bir çiftçi, bir bölgeyi zamanında sulayamıyor. Her sulayamadığında o patates bitkisi ölüyor kaygısıyla yeniden yavrular veriyor ve siz pazardan alırken o patates yumrusunun üzerinde birçok küçük küçük yumrular bulabilirsiniz, görebilirsiniz. Bu herhangi bir hormon falan değil. Bu, tamamıyla ölüyor kaygısıyla neslimi aman yaşatayım diye dişinin endişesi.

Dolayısıyla, onun için herhangi bir bitkiye birtakım suçlamalar getirmeden önce acaba bu niye oldu diye iyi düşünmemiz gerekir. İşte tohum öyle bir şey ki bazen ne türde tohum yetiştirdiğiniz de çok önemli, ne amaçla yetiştirdiğiniz de önemli. Dünyanın birtakım bölgelerinde tohum gen bankaları var. Mesela, bunlardan bir tanesi Norveç’te, Svalbard diye kuzey kutbunda bir adada. Geleceğe yönelik saklıyorlar. İşte bir tanesi Zürih yakınlarında, Alplerin içinde bir yere gömmüşler.

Çok göstermiyorlar bile, askerlerle korunuyor falan. Doğu bloğunun eskiden Osiyek diye bir şehri vardı Yugoslavya’da. Orada bir yerde bütün Doğu bloğunun gen bankası vardı. Şimdi Türkiye’de de yavaş yavaş bunlar oluşuyor, oluştu. Birkaç ilde oluştu. Mesela bunlardan bir tanesi de benim ilim Amasya. Amasya’da da böyle bir şey kuruldu. Bu çok önemli çünkü geleceğin ne getireceğini bilmiyoruz. Geleceğe ait bugünden yarına tohum biriktirmesek, belki de gelecekte açlık tamamıyla insanların birbiriyle savaşmasına sebep olacak. Dedim ya tohumu ne amaçla yetiştirdiğiniz de önemli.

Şimdi bazı öyle yetiştirme teknikleri var ki, tek bir mermi atmadan bir ülkeyi zapt edebilirsiniz. Bu nedir? Öyle bir tohum yaratırsınız ki bunu yiyen insanların yüzde 98’i kısır kalır.

Geriye kalan yüzde 2 doğum olayında 90’ların üzerinde de dişi doğum olur ama doğumlarda ciddi sakatlıklar olur. Yani tekrar tohum tutulamayacak sakatlıklar meydana çıkar. Bir nesilde siz bir ülkeyi zapt edebilirsiniz hiçbir mermi dahi fırlatmadan.

Bir kere daha tohumun ne kadar hayati bir şey olduğunu gördük yani. Tohum olmadan ne yemek var ne gıda var ne insan var ne sulh var. Onun için herkes üretimine çok iyi sahip çıksın.

Dr. Aslı ZULUĞ - Özyeğin Üniversitesi - Öğretim Görevlisi/ En Yenilikçi Start - Up Ödülünü Kazanan Gıda Girişimcisi

Ben size, bize bu ödülü kazandıran Pacha Projesinin 1. gününden itibaren şöyle 4 yılımızı geriye dönüp özetlemek isterim.

Ben Aslı Zuluğ, Özyeğin Üniversitesi Gastronom Mutfak Sanatları Bölümü'nde doktor öğretim üyesiyim, İzmirliyim. Doktoramı tüketici davranışları üzerine çalıştım. Yani tüketiciler gıdalla ilgili ne düşünüyorlar, ne hissediyorlar, alırken neye bakıyorlar? Bunun üzerine kafa yordüğüm bir doktora serüvenim oldu. Sonrasında endüstride uzun süre vakit geçirdikten sonra üniversiteye geri döndüm. Döndükten sonra niyetim aslında daha sakin ve daha akademik bir yaşıtıydı ama sonra bir akşam bir telefon aldım.

Bir dostum arıyordu. Kolunu kıldığını ve doktorun değişik kolajenle ilgili supplementler, takviye edici gıdalar verdiğini, endüstrinin neden bununla ilgili bir şeyler yapmadığını, alternatifin mutlaka paça çorbası olmak zorunda mı diye serzenişleriyle geçen bir sohbetti. Bir talebi yoktu. Zaten bir şey de yapamazdım. Daha önemlisi kolajen çalışmıyordum. Kolojen aslında bir protein. Vücudumuzun neredeyse tamamında var. Saçımızda, cildimizde, iskeletimizde her yerde var. 35 yaşından sonra azalan bir protein bu.

O yüzden, aslında bizim yaşlanma olarak ifade ettiğimiz her şey biraz kolajen eksikliğiyle oluyor. Bu yüzden aslında panikle, başta kadınlar olmak üzere yine kolajene başvuruyoruz. Ama dediğim gibi ilgi odağında değildi.

Dostumla sonra tekrar konuşmaya devam ettik. Her seferinde paça çorbasını ne kadar zor yapabildiğinden, sipariş etmenin zorluğundan, ağır olmasından şikayetçiydi. Sonra bir gün paça çorbasını ben normalde o zamana kadar içmemiştim ve deneyimlemeye karar verdim.

Hakikaten bu bir şehir efsanesi miydi yoksa kolajen gerçekten bir mucize olabilir miydi? Bizim Pacha markasını yaratma hikayemiz biraz böyle başladı. Ben o gün üniversiteye paça çorbası sipariş ederek aslında laboratuvarımda projeyi başlattım. Çorbanın ilk hali kolesterolü çok yüksek, doymuş yağca çok zengin, aslında çok lezzetli, çok aromatik ama aynı zamanda çok da yoğun bir içecekti. Evet, içinde kolajen vardı, bunu tespit ettik analizlerimizde ama kolajen alırken aynı zamanda bir sürü farklı bileşeni de bir arada alıyordunuz. Aslında bu biraz da zararlı olabiliyordu ve çalışmalar bu yönde başladı.

Bir TÜBİTAK projesi yazdım. TÜBİTAK 1512 projesi. Sonra projeyi hayata geçirdikçe aslında bunun sadece bir akademik çalışma değil bir girişim fikri de olabileceği yönünde umut belirdi içimde ama şöyle bir şey eksikti. Evet protein çalışıyordum, gıda mühendisiydim, ürün geliştirebilirdim ama girişimcilik hakkında bir fikrim yoktu. Bu, öğrenilebilir bir şeydi.

Biz kadınların her an, her evrede yeni bir şey öğrenebileceğini biliyoruz. Ben de bundan 4 yıl önce aslında girişimcilikle ilgili çalışmaya başladım. Neler yapabilirim, başka hangi kaslara, hangi veri setlerine ihtiyacım var buna başladım.

Daha sonra TEKNOFEST'e katıldım. Finale kalan son 10 girişimden bir tanesiydim ve daha güzeli finale kalan son 10 girişimden tek gıda girişimcisiydim. San Francisco'ya giden diğer 9 software, hardware ya da fintech projelerinin yanında tek gıda girişimi olarak San Francisco'ya aslında Pacha'nın ilk ürünlerini götürdük. Bu çok iddialı ve değişik bir projeydi. Çok yankı uyandırdı orada da.

Döndükten sonra İngiliz Kraliyet Ailesi ve TÜBİTAK ile birlikte bir proje gerçekleştirildi. Türkiye'den 15 akademisyen seçildi. Bunlardan bir tanesi olarak bu sefer İngiltere'ye gittim. Bu her yolculuk bizim için hem Pacha'yı yurt dışına çıkartmak, anlatmak ve aynı zamanda girişimcilik kasımızı da belirginleştirdiğimiz birer eğitim serüvenine dönüştü.

Ürün üretilmeye hazır, prototipten pakete girmeye hazır bir ürüne gelmişti. Bu aşamada, arkasında inovasyon olan bir teknolojiyi korumanız gerekiyordu.

Biz de hem kolajen elde etme yöntemimizi hem de reçetemizi patentle korumaya aldık hem Türkiye'de hem de yurt dışında.

Aslında pazara çıkmaya hazırdık. Ekibimizi genişlettik. Gururla söyleyebilirim ki yüzde 70'i kadınlardan oluşan, yine akademisyenlerin de içinde olduğu bir şirketim var. Daha da enteresani, Özyeğin Üniversitesinde akademisyen olarak devam ediyorum ve benim şirketim Özyeğin Üniversitesinin içerisinde. Yani bir gıda şirketini bir üniversite içerisine kuran ilk akademisyenim aslında. Üniversite çatısı altında bir gıda işletmesine onay almak, kayıt altına almak aslında yeteri kadar iddialıydı.

Biz üniversite olarak girişimciliği, aslında hayatınızın bir değişimi, bir yolculuğu olarak tanımladığımız için neden olmasın dediğimiz bir diğer proje olarak baktık buna. Ürünlerimiz yaklaşık iki yıldır, iki buçuk yıldır piyasada. Başta tabi ki dijital mecralarda başladık. Son bir yıldır da sıcak satışta, süpermarketlerde, raflarda, kahve zincirlerinde bulabilirsiniz. Biz yüzde 64 protein içeren, kolajence zengin gıdaları üretiyoruz. Fonksiyonel gıdaları üretiyoruz.

“ Niyetimiz gıda endüstrisindeki tüm kadın girişimcilere örnek olmak, yapabilirsiniz mesajını vermek. ”

Çünkü başında söylediğim gibi düzenli almanız gereken, hele de 35 yaşından sonra hepimizin ihtiyacı olduğu, kırık, çıkık, ameliyat sonrası, kireçlenmeleri hiç bahsetmiyorum bile, onlar da zaten kolajeni doktorlar reçete bile ediyorlar. Böyle reçete edilen bir molekülü tertemiz bir teknolojiyle üretilip, hem de bunları tüketmekten keyif aldığımız bir gıda ürününe dönüştürdüğümüz için ben kadın bir girişimci olarak ayrıca mutluyum. Şirketimizde girişimlere, yeniliklere ve inovasyona devam ediyoruz. Farklı ürünlerle, farklı partnerlerle çalışıyoruz. TÜBİTAK ile şirketin geldiği bu noktada 3. projemizi çok yeni tamamladık. Aynı zamanda yine TÜBİTAK'ın liderliğinde yer alan Türkiye Gıda İnovasyon Platformu'ndaki rol model projelerden bir tanesiyiz.

Aslında niyetimiz gıda endüstrisindeki tüm kadın girişimcilere örnek olmak, yapabilirsiniz mesajını vermek ve daha da önemlisi akademisyenlere yaptığınız çalışmalar neden ticarileşmesin, pazarda bir şansı olmasın ki mesajını vermektir.

Dr. Metin TÜRKER - Tarım ve Orman Bakanlığı - Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürü (TAGEM)

Dünya nüfusu şu an 8 milyara dayandı ve 2050 yılında bunun 10 milyar olması bekleniyor. Son yüzyılda 8 kat arttı. 2 milyarlık dünya nüfusu bir yüzyılda 8 milyara çıktı ve 2050'de 10 milyar olacağı öngörülüyor. Bu nüfusu bizim besleyebilmemiz için üretimi en az yüzde 60-65 artırmamız lazım. Bir taraftan da nüfus hızla artarken talep artıyor. Bunun yanında, sanayinin talepleri artarken toprak ve su kaynaklarımız kirleniyor, azalıyor. İklim değişikliği dediğimiz gizli bir tehdit var ve bu tehdit maalesef tarımın ve gıdanın aleyhine işliyor.

Bizim bu şartlarda özellikle verimi artırmamız gerekiyor. İklim değişikliğinin en önemli sonuçlarından birisi, verim azalmalarının söz konusu olması. Kuraklığın şiddetinin, süresinin daha fazla artması, hastalıkların artması gibi pek çok olaylar karşısında bizim verimli, kaliteli, hastalıklara dayanıklı, kuraklığa dayanıklı, biyotik, abiyotik sitens şartlarına dayanıklı çeşitleri teknolojilerle beraber geliştirerek, sektörün hizmetine sunmamız lazım. Bu son derece önemli bir konu. İşte bu da ancak ARGE ile mümkün.

Bitki bir canlı, aynı insan gibi sağlıklı nesiller nasıl önemliyse gıda da bitkide de durum böyle. Aynı insanlar gibi bir çevrim, bir döngü. Bu döngü içerisinde de zaman zaman bozulmalar, zaman zaman aşınmalar söz konusu. O zaman işte gerekli tedavilerle, gerekli iyileştirmelerle, ıslahlarla hem modern hem klasik ıslah teknolojileriyle bunların geliştirilmesinin devam etmesi gerekiyor. Bu son derece önemli. Türkiye bu açıdan da önemli bir yerde.

Şu anda dünyada 8 gen merkezi var ve bu 8 gen merkezinin 3'ünün kesişim noktası Türkiye. 12 binden fazla çeşit söz konusu, bunun 10 bin çeşidi sadece bitkiyle ilgili. Bütün genetik kaynaklarımızın 3'te 1'i de yerel orijinli. Dolayısıyla, böyle muazzam bir kapasiteye sahibiz. Öyle bir yerde konulanmış durumdayız. Sadece, normalde

ürün verimleri 60-70 kg'dan 200 kg'a çıkabilmesi için 2 binyıl çalışıldı. Biliyorsunuz, eskiden de doğal olarak en iyi, en verimli tarladaki ürünleri bir sonraki yıl için hazırlardık tohumluk olarak. İyilerin iyisini eşleştirerek, melezleyerek, bunları gündemde tutarak devamlı bir gelişme oldu.

Bakın, 2000 yılda 60 kg'dan 200 kg'a çıktık ama son 150 yılda 200 kg'dan 2 bin kg'a çıktık. İşte, bu en son gelişen ıslahtaki modern teknolojilerin getirdiği önemli konular.

Evet, önemli bir yerdeyiz dedik ve sadece bitkisel gen kaynaklarımız söz konusu değil. Bakın, bunun dışında hayvansal gen kaynaklarımız da söz konusu. Bu da çok önemli. Gıdanın en temel unsurları ve bunun dışında pek çok olayımız var. Basit bir rakam vereceğim. 1 milyona yakın hayvan ve bitki türü bugün maalesef olumsuz gelişmelerden dolayı, bunun büyük bir kısmı da insan kaynaklı şu anda yok olmak üzere.

Her gün televizyonlarda duymuyor muyuz artık bazı kuşların neslinin tükendiğini, bazı bitkilerin ürünlerin ortadan kalktığını? Bu, ciddi bir rakam. Hepimizin bir vatandaş olarak sorumluluğumuz var ama bunun yanında Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) olarak bu genetik kaynakların korunması ve geliştirmesi konusunda çok önemli görevler üstlenmiş durumdayız.

TAGEM, 4 gen odak noktası konusunda ciddi çalışmalar yürütüyor. Bunlardan bir tanesi özellikle evcil hayvan gen kaynaklarımız. Onun dışında su ürünleri gen kaynaklarımız. Bunlarla ilgili de çok sayıda türe ait genetik materyaller koruma altında. Onun dışında da bitkisel gen kaynakları. İki tohum gen bankamız var. Şu anda dünyanın üçüncü büyük kapasiteli gen bankası Ankara'da, Türkiye'de.

Çalışmalarımız içerisinde bahçe bitkilerinde 1027 çeşit yerli ve milli çeşit geliştirmişiz. Tarlada da 953 çeşit ama bunun dışında da diğer alanlarda da çok önemli çalışmalarımız var. Özellikle bu bitkisel genetik materyallerin toplanmasına 1964 yılında başlamışız İzmir'de. Burası 1972 yılında Ulusal Tohum Gen Bankası'na dönmüş.

1988 yılında Ankara'da bunların yedeklerini toplamışız. 2010 yılında da dünyanın 13. büyük kapasiteye sahip olan Gen Bankasında ve iki gen bankamızda da bugün 121 bin genetik materyalimiz, tohumumuz koruma altında. Biz bunları kendi araştırmacılarımızla geliştirme noktasında kullanırken hem üniversitelerle hem de ulusal, uluslararası araştırmacılarla da paylaşıyoruz. Bunlar daha çok bölgelerde yer bulmuş, bölgenin şartlarına, kültürüne ve o şartlarına uyum sağlamış çok değerli genetik kaynaklarımız. Bunları aynı zamanda geleceğe yönelik geliştirme ile ilgili çalışmalarda her daim kullanıyoruz.

Dünya düzeni içerisinde hep bir üretimden, hep bir çevrimden bahsediyoruz. Eğer dünya diyorsak, bir üretim diyorsak bunun temeli de mutlaka tohum olmalı. Tohum her şeyin nüvesidir.

Hiçbir canlı bir tohum olmadan hayata merhaba diyemez. Onun için ülkemizde de tohum denince akla gelen en büyük kuruluş Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü. Yani, özellikle hububat tohumunda Türkiye'mizin ihtiyacının yüzde 25'ini karşılayan bir kuruluşuz.

Bu anlamda sektörün lideriyiz ve kökeni de Osmanlı Devleti'nin kuruluşu 1299 tarihine kadar dayanan kadim bir kültürün devamıdır bu noktada.

Biz bugün Türkiye'de 3,3 milyon dekada yani Avrupa'daki, dünyadaki 32 ülkeden daha büyük bir alanda tarım yapıyoruz. Bu, tarımımızın temelinde de bilinenin dışında sadece bir üretim yapmak değil, bizim derdimiz tohum üretmek, damızlık üretmek.

Yani tarımın nüvesini geliştirmek. Bu noktada da elimizden gelen çabayı gösteriyoruz. Şöyle ifade etmek gerekirse dünya gelişiminde tarım birkaç şekilde merhale atlamıştır, tabiri caizse vites değiştirmiştir. Dünyadaki en eski kültür, en eski meslek çiftçiliktir. Çünkü çiftçiliğin gelişmesiyle, insanların gıda problemlerinin hallolmasıyla diğer meslekler ortaya çıkmıştır. Az önce Genel Müdürlüğümün de bahsettiği gibi 1950'li-60'lı yıllarda dünyada yeşil devrim gelişmiş ve bir sonraki basamak olan aşamaya geçilmiş, çok hızlı bir üretim çağına başlanmış. Dolayısıyla bugün bu sayede modern birtakım teknikleri kullanarak, modern ıslah yöntemlerini kullanarak, modern bitki bakım yöntemlerini kullanarak bugünkü verim seviyelerine ulaştık.

Gelinen noktada şunu gördük. Bir şeyi çok elde etmek değil sürekli elde etmek ve bir noktada da bu arzın devamlılığını sağlamak çok önemli çünkü karşımızda kaynak olarak kullandığımız toprak, su ve tohum var. Bunları korumak zorundayız. İlk ikisi ülkemizin çok zengin olduğu alanlar değil. Bilinenin aksine, çok büyük tarımsal alanlarımız yok. Bilinenin aksine, su zengini bir ülke değiliz. Hatta belki de önümüzdeki dönemlerde su stresi çeken bir ülke olacağız.

Tohum ve biyoçeşitlilik konusunda ise dünyadaki ender bölgelerden bir tanesiyiz. 10 binin üzerinde çeşit ne demek biliyor musunuz? Avrupa kıtasının tamamında 3 bin çeşit var. Sadece Anadolu'da 10 binin üzerinde bir çeşitlilikten bahsediyoruz. TİGEM olarak biz TAGEM'in ıslah ettiği çeşitleri üreterek üreticiyle kavuşturuyoruz. Bugün üretimde olan çeşitlerimizin yüzde 99'u yerli ve milli çeşitlerdir.

Bugün ata tohumu, yerel tohum adı altında yapılan projeler ki ben ona girmeyeceğim. Az önce Genel Müdürüm bahsetti. Bu konuda iki tane alınmış marka patenti var, ikisi de TİGEM'e aittir. Bu noktada da öncü kuruluş yine Bakanlığımız, Bakanlığımızın kuruluşları, dolayısıyla TİGEM'dir. Kısacası şunu söylüyorum. Bunlar bizim zenginliğimiz ama bir tarafta durduğu sürece değil. Çünkü bu tarım dediğimiz, üretim dediğimiz bilimin içerisinde bir ıslah var. Bir ıslah bilimi var.

Biz her zaman bu yerel tohumlara bu ıslahı yaparken mecburuz. Kısaca bir örnek vereyim. Bir çeşit yapıyorsunuz. Bir çeşit ortaya çıkıyor doğal melezleme yöntemleriyle, tabi bunun içerisinde ıslah ilminin gereklerini kullanarak belli bir zaman sonra bakıyorsunuz ki bir hastalık ırkı çıkmış ve bu çeşide zarar vermiş. Çünkü sizinki de canlı ve dinamik bir model. Karşınızdaki etken de canlı ve dinamik bir model.

Sürekli bunlar birbirlerine karşı genetiksel değişim içindeler. O an tekrar dayanıklılık genlerini bulmak için elimizdeki yerel çeşitlere dönüyoruz. Onun için yerel çeşitler bizim mirasımız, bizim varlığımız ve gelecek nesillere de güven içerisinde aktarmamız gereken değerler. Biz TİGEM olarak bu çeşitlerden ihtiyaç duydukça faydalaniyor, yeni çeşitler geliştiriyor ve piyasaya sunuyoruz. Şunu ifade etmek gerekirse, az önce kaynaklardan bahsettim. Toprak ve suyun korunması noktasında da tüm TİGEM arazilerinde iyi tarım uygulamaları yapıyoruz. Bunu 2017 yılından beri yapıyoruz. Hiçbir işletmemizde basınçlı sulama, kontrollü sulama haricinde bir sulama metodu kullanmıyoruz. Ölçülü kimyasal kullanıyoruz, biyolojik mücadeleye önem veriyoruz.

Dünya tarafından kabul edilmiş özellikle narenciyede ve bahçe bitkilerinde, meyvecilikte yasal standartlara, kabul gören standartlara uygun üretim yapıyoruz. Bunların temelinde az önce bahsettiğim gibi hep sürdürülebilirlik var ve biz bu sürdürülebilirlik içerisinde üretim yapmaya devam ediyoruz.

Ben şunu söylüyorum. Diyorum ki, bugün ülkemizin özellikle hububat alanında ticarete konu olan 500 bin ton sertifikalı tohum satışı var. İşte TİGEM öyle bir kuruluş ki bugün piyasanın yüzde 25'ine hakimiz. Bir hastalık, bir pandemi, bir

“Bir hastalık, bir pandemi, bir savaş, bir doğal afet olduğunda yani kısaca ülkenizin herhangi bir nedenle kapılarını kapattığında üretimi garantiye alabilmek için Türkiye’de ihtiyacı olan tüm hububat tohumunu TİGEM tek başına üretebilir kapasitededir.”

savaş, bir doğal afet olduğunda yani kısaca ülkeniz herhangi bir nedenle kapılarını kapattığında üretimi garantiye alabilmek için Türkiye’de ihtiyacı olan tüm hububat tohumunu TİGEM tek başına üretebilir kapasitededir. Bunu söyleyebilecek dünyada başka bir ülke ve başka bir kuruluş olduğunu zannetmiyorum. Onun için bu noktayı, özellikle insanımızın ve üreticimizin bilmesinin, bu ülkeye güven duyması anlamında çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Çünkü bizim ülkemiz hala ve inşallah bundan sonra da tarımsal üretimde, gıda güvenliğinde kendine yeter bir ülke olmaya devam edecektir. Bugün ülkemizde her türlü üretim kendi ihtiyacının üzerindedir. Tabi burada kastettiğim bir takım özel ürünlerde eksikliğimiz vardır ama burada kastettiğim; başta hububat olmak üzere, açlık denince aklımıza gelen un, yağ, şeker. Un elde ettiğimiz hububatı, yağ bitkileri, nişasta ve şeker bitkileri başta olmak üzere bu yeterliliğimizi korumak için sürdürülebilirliğe önem vermek durumundayız. TİGEM olarak biz bunu yapıyoruz.

Bu sene bir karar aldık. Aynı şekilde, yerel tohumlarımızı, ata tohumlarımızı hem kullanıyoruz hem de çoğaltarak paketlenmek suretiyle Tarım Kredi Kooperatifleri başta olmak üzere satış merkezlerinde üreticilerimizin, tüketicilerimizin ve siz bu konuya gönül vermiş insanların hizmetine sunmayı amaçlıyoruz.

Sezgin KARADENİZ - Tarım ve Orman Bakanlığı - Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

Ülkemizde bitkisel üretim 2023 yılı itibarıyla 23,9 milyon hektar yani yaklaşık 24 milyon hektar alanda yapılıyor. Bu üretim neticesinde de 137 milyon ton bitkisel üretim değerimiz var. Bununla beraber yaklaşık 31 milyar dolarlık bitkisel üretim ihracatı değerine sahibiz 2023 yılı itibarıyla. Ülkemiz bu alanda, tarım alanında hem dünyada hem de Avrupa’da hem de bulunduğu coğrafyada önemli tarım ülkelerinden birisidir.

Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, tohumculuk politikaları, tohumlukların tescili, sertifikasyonu, üretimi, pazarlanması, piyasa denetimleri, ithalatı, ihracatıyla ilgili tüm konularda görev alıyor. Yine, Yeni Bitki Çeşitlerinin

Islahı ve Korunması Kanunu kapsamında da ıslah korunma çalışmaları Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte.

Yine sektörümüzün bir de özel sektör tarafı var. Özel sektörde de Türkiye Tohumcular Birliği ana çatısı altında tohumculuk sektörünün tüm bileşenlerinin yani ıslahçıların, yetiştiricilerin, üreticilerin, sanayicilerin, süs bitkicilerinin, fidancıların, fidecilerin ve tohum dağıtıcıların tohum bayrağının bir arada olduğu 7 alt birlikten oluşan bir yapıyla faaliyet gösteriliyor. Tabi, ülkemizde tohumculuk faaliyetlerinin başlama zamanı Cumhuriyet dönemine dayanıyor, 1925 yılında. İlk yıllarda çeşit geliştirme ve ıslah istasyonlarıyla başlayan, daha sonra kamu

organizasyonunda üretilen tohumların yine kamu eliyle dağıtım programları kapsamında kamu ağırlıklı bir yönetimle dağıtımı yapıldı. Sistem bu şekilde geldi.

Modern manada yani bugünümüzdeki manada tohum çeşidi, çeşit tescili, çeşit ıslahı, ondan sonra tohum sertifikasyonu gibi unsurlarla da ülkemiz ilk olarak 1963 yılında Tohumculuk Kanunu'yla tanıştı. Yine bir aşama da 1985'li yıllarda oldu. 1985'li yıllara kadar kamu eliyle yürütülen o tohumculuk organizasyonu temel bir politika değişikliğiyle özel sektörü merkeze alan bir yapıya kavuşturuldu. 1985 yılında tohumluk fiyatlarının serbest bırakılması, tohumluk ithalatının serbest bırakılmasıyla farklı bir aşamaya geçildi.

Yine, 2006 yılına geldiğimizde yayımlanan Tohumculuk Kanunu, 5488 sayılı Tarım Kanunu, 5990 sayılı Bitki Sağlığı ve Yem Kanunu yine 2004 yılında yayımlanan 5042 sayılı Islah Çarklarının Korunması Kanunu ile çok ciddi bir atılım oldu. Ülkemizdeki tohumculuk organizasyonu artık kamu ağırlıklı değil de özel sektörü merkeze alan bir yapıya kavuştu. 20-21 yıl önce 145 ton olan sertifikalı tohumluk üretimimiz 2023 yılında 1,3 milyon tona ulaştı. Yani yaklaşık 9 kat buradaki artışımız.

O yıllarda sertifikalı fide, fidan üretimimiz 4 milyon adetken 2023'te 191 milyon adede çıktı. Yine 5 milyar civarında bir süs bitkisi üretimimiz var. Bununla birlikte, ülkemizde kullanılan sertifikalı tohumluğun yüzde 97'si yurt içinde üretiliyor. Bununla birlikte, ürettiğimiz tohumlardan da 117 ülkeye ihracat yapıyoruz. 2023 yılı itibarıyla sertifikalı tohumluk ihracatımız sadece sertifikalı tohumluk üzerinde 327 milyon dolar.

Yani, ülkemiz hem üretimiyle hem de tohum ticaretiyle artık tohum ihraç eden önemli aktör ülkelerden birisi haline geldi. Ülkemizde sadece tohumluk üretiminde faaliyet gösteren 1100'ün üzerinde firma kayıtlı şu anda. Tüm süreçler, sektörde faaliyet gösteren tüm paydaşlar Bakanlığımız tarafından yetkilendiriliyor ve denetleniyor. Yine Bakanlığımızın uyguladığı tohumculuk politikaları var. Öncelikli politikamız yurt içinde ihtiyacımız olan tüm sertifikalı tohumu yurt içinde üretmek.

“Ülkemizde kullanılan sertifikalı tohumluğun yüzde 97'si yurt içinde üretiliyor. Bununla birlikte, ürettiğimiz tohumlardan da 117 ülkeye ihracat yapıyoruz.”

Ondan sonraki amacımız, özellikle iklim değişikliği özelinde ihtiyaç duyulan hastalıklara ve zararlara dayanıklı çeşitlerin geliştirilmesi. Sıcağa, kurağa dayanıklı ve değişik iklim faktörleri için çeşitlerin geliştirildiği güçlü bir AR-GE yapısı olan tohumculuk sektörü oluşturmak. Yine, bölgesinde teknolojiyi üreten, ürettiği teknolojiyi transfer eden güçlü bir milli tedarik sistemi olan tohumculuk sektörü oluşturmak temel politikalarımız arasında.

Tüm bu politikalarımıza ulaşabilmek ve sektörü yönlendirmek için tohumculuk sektörümüze destekler temel politikalarımız arasında yer alıyor. Biliyorsunuz bitki ıslahı çok uzun, meşakkatli ve maliyetli bir iş. Günümüze kadar başvuru sayısı 3 bin 500

civarında, 2 bin 492 çeşidimiz de koruma altında. Koruma altına alınan çeşitlerin yerlilik oranı hemen hemen yarı yarıya koruma altına almış durumda. Bu, bizim için çok önemli bir gösterge. Özellikle son yıllarda yerli ıslahçılarımızın kayıt altına aldığı çeşitler daha fazla oldu. Bu da çok sevindirici bir gelişme tohumculuk sektörümüz açısından.

Şu ana kadar yaptığımız çalışmalarda Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü olarak biz sadece sertifikasyon kısmında yer alıyoruz. 37 yerel çeşidimizi kayıt altına aldık ve bundan sonraki süreçte de sertifikasyon sistemleri yine bizim tarafımızdan oluşturulup en kısa sürede inşallah üretimi sağlanmış olacak.

San Söy

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) olarak, ülkemizin dört bir köşesinde vatan toprağını alın teriyle bereketlendiren kadın üreticilerimizle ‘Tarımda Kadın Emeği Zirvesi’nde buluşmanın mutluluğunu yaşadık.

Şölen tadında geçen etkinliğimiz, sektördeki kadınların iş gücüne katkısını ve emeğini gözler önüne sermekle kalmayıp aynı zamanda kadınların tarımda daha görünür olmalarını, ilgili tüm paydaşlarımızla detaylı olarak istişare etmemize de olanak tanıdı.

Kadınların tarıma katkılarını daha fazla desteklemek ve güçlendirmek, sürdürülebilir bir ulusal kalkınma için hayati öneme sahiptir. Bu bilinçle gerçekleştirdiğimiz Zirve, kadın emeğinin tarımda nasıl daha görünür ve etkili kılınabileceğine dair bizlere önemli bulgular sundu. Kadınların tarıma sağladığı katkıların yanı sıra sahadaki güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerini, iş hayatındaki fırsatları ve riskleri tüm taraflarıyla ele aldık. Kırsal yerde kalkındırmak istiyorsak hiç kuşkusuz buradaki ana aktör kadınlardır. Bu minvalde, kadınlarımızı kırsalda daha da güçlendirmek adına hangi stratejilerin ve politikaların uygulanması gerektiği konusunu masaya yatırdık. Buna ilaveten, ülkemizin farklı yörelerinde tarıma değer katan başarılı kadın girişimcilerimiz deneyimlerini ve oluşturdukları marka serüvenlerini bizlerle paylaştı.

Zirve’ye teşrifleriyle bizleri onurlandıran Saygıdeğer Emine Erdoğan Hanımefendi, “Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gıda üretiminin yarıdan fazlası kadınların ellerinde gerçekleşiyor. Sizler bir yandan vatanınızı doyurarak milletimize analık yapıyor diğer yandan henüz doğmamış evlatlarımızın hakkını gözetiyorsunuz.” cümlesiyle, kadınların bugünün ve geleceğin tarımındaki stratejik rolünü özetledi.

Tarım ve Orman Bakanımız Sayın İbrahim Yumaklı da kadınları kırsal kalkınmanın ana unsuru olarak gördüklerini ve bu kapsamda yürütülen politikalarda her zaman kadınlarımıza pozitif ayrımcılık yapıldığını aktardı. Kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliğinin anahtarının kadınlar olduğuna işaret etti.

Üç gün süren Zirve’de; kadınların kırsalda ekonomik hayata katılımından yereldeki iyi uygulama örneklerine, kadınlara yönelik uygulanan tarımsal eğitimlerden sosyal politikalara, kooperatifleşmeden iş hayatındaki kayıtlılığa, markalaşmadan pazarlamaya kadar kritik öneme sahip birçok alanda Bakanlıklarımızın ilgili Genel Müdürleri ve yetkilileri başta olmak üzere, tüm paydaşlarımızın ve uzmanların katılımıyla oturumlar düzenledik.

TKDK olarak, kadın girişimcilerimize IPARD desteklerinde pozitif ayrımcılık uyguluyor ve tüm çalışmalarımızda değerli hanımefendileri önceliyoruz. Aslında biz IPARD Programı ile sadece hibe desteği sağlamıyor; bu desteklerimizle kırsalda

çok yönlü sürdürülebilir bir kalkınma mekanizmasını hayata geçirerek insanımızı “doğduğu yerde doyar” hale getirmek için var gücümüzle çalışıyoruz. Tarımda kadın emeğinin güçlendirilmesi ve desteklenmesi konusundaki somut çalışmalarımızın sonucunda binlerce kadın girişimcimizin ortaya koyduğu başarı hikayeleriyle gurur duyuyoruz. Bununla birlikte, sürdürülebilir bir kırsal kalkınmanın sağlanmasındaki en önemli unsurun kadınları kırsalda tutmaktan geçtiğini biliyor, kadınlarımızın her alanda daha da güçlendirilmesi ve görünür olması amacıyla düzenlenen tüm etkinliklere katkı sağlamayı bir sosyal sorumluluk olarak görüyoruz.

Bundan önce olduğu gibi bundan sonra da kadınlarımızın girişimcilik ruhunu IPARD destekleriyle üretime dönüştürmeye, kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık uygulamalarımızı kararlılıkla sürdürmeye ve kadını merkeze alan çalışmalarımızla kırsalı yerinde kalkındırmaya devam edeceğiz.

Zirve çıktılarını bu minvalde tüm yönleriyle değerlendirecek, paydaşlarımızın ve katılımcılarımızın tüm görüş ve önerilerini dikkate alarak IPARD Programı’na kadınlarımızın daha etkin katılımını sağlamak adına yeni projeler üreteceğiz. Kadın girişimcilerimizin iş hayatına aktif katılımını sağlamaya yönelik olumlu olabileceğinde karar kılacağımız uygulamaları paydaşlarımızla da istişare edecek, IPARD III Programı’nda gerektiğinde modifikasyonlar yapmak suretiyle kadınlara ve gençlere yönelik yeni pozitif ayrımcılıkları hayata geçireceğiz. Tarımsal üretim başta olmak üzere birçok alanda aile işletmeciliğini daha fazla teşvik edecek, kırsalı kadınlarımızın o anaç duygularıyla koruyacak ve kalkındıracağız.

Hiç şüphesiz, biz bugün değerli hanımefendilerin hayallerini desteklerimizle gerçeğe dönüştürdüğümüzde, geleceğin daha müreffeh bir kırsalını şimdiden inşa etmiş olacağız. Nitekim, kadın tıpkı toprak gibidir. Kadın varsa; emek vardır, üretim vardır, bereket vardır ve kadının emeği, Türkiye’nin geleceğidir.

Zirve boyunca gerçekleştirilen panellerden elde edilen bulgu ve öneriler, tüm paydaşlarımızın daha fazla sorumluluk üstlenmelerine ve kırsalın mihenk taşı kadınların tarım sektöründeki rollerini daha da güçlendirilmesi gerektiğine işaret ediyor.

Ankara’da düzenlediğimiz ‘Tarımda Kadın Emeği Zirvesi’ vesilesiyle, kamu başta olmak üzere özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından tarımda kadın rolünün güçlendirilmesine yönelik çalışmaların daha da artacağına yürekten inanıyorum.

Zirve’ye teşrifleriyle tarıma emek veren kadınların gücüne güç katan Saygıdeğer Emine Erdoğan Hanımefendi’ye ve destekleriyle her daim yanımızda olan Tarım ve Orman Bakanımız Sayın İbrahim Yumaklı’ya bir kez daha şükranlarımı arz ediyor; katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza ve kitapçığın hazırlanmasında emeği geçen TKDK personelimize gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Dr. Ahmet ANTALYALI
TKDK Başkanı

TKDK

www.tkd.gov.tr / 444 85 35

 | @tkdonline

Tüm hakları Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna aittir. İzinsiz çoğaltılamaz. Parayla satılamaz.
Avrupa Komisyonu bu yayının içeriğinden sorumlu değildir.

Yukarı Bahçelievler Mah. Wilhelm Thomsen Cad. No:7
Çankaya/ANKARA